Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

NYERE DANSKE KIRKER

40 KIRKER 1890-1990

NYERE DANSKE KIRKER

100 kirker
1890 – 1990

Kasseret af
Frederikssund Bibliotek

KIRKEFONDET
UNITAS FORLAG
1990

Nyere danske kirker.
100 kirker. 1890-1990.
Under redaktion af
Margit og Erik Norman Svendsen.
Forfattere: Anne-Mette Gravgaard (AMG),
Palle Højland (PH), Mogens Miland (MM),
Harald Nielsen (HN), Henrik Risom (HR),
Margit og Erik Norman Svendsen (MS) og (ENS).
Omslag:
Forside: Egedal kirke, fotograferet af Jørgen Strohbach.
Bagside: Kapernaumskirken, fotograferet af Mogens Miland.

Fotos i bogen er taget af:
Lars Bay: side 116.
Poul Erik Bilstrup: side 109.
Anders Bové Christensen: side 115.
Ellegaard F. Reklamefoto: side 146.
Niels Martin A. Hansen: side 18, 19, 20, 22, 25, 28, 33, 35, 39, 41,
42, 45, 46, 47, 50, 52, 53, 54, 56, 62, 65, 66, 68, 69, 71, 72, 78, 79, 82, 85, 90,
92, 93, 95, 101, 102, 104, 105, 107, 108, 113, 117, 119, 122,
123, 126, 135, 139, 141, 142, 143, 145, 148, 149, 152.
Palle Højland: side 15, 29, 49, 57, 60, 63, 77, 120, 128, 131, 151.
Inger Bach Lyngbye: side 154.
Mogens Miland: side 34, 81, 88, 100, 124, 130, 132.
Poul Erik Nielsen: side 127.
Henrik Risom: side 17, 23, 26, 30, 43, 59, 73, 75, 84, 87, 91, 98,
110, 112, 134, 136, 138.

1. udg. 1. opl.

© UNITAS FORLAG
Valby Langgade 19
2500 Valby
Tlf. 31166033

ISBN 87-7517-255-0

Trykt hos Clemenstrykkeriet, Århus

Nyere danske kirker – er udgivet i anledning af Kirkefondets 100 års jubilæum.

INDHOLD

Forord *6*

100 års kirkebyggeri *7*

Adventskirken, Vanløse *15*
Alderslyst kirke, Silkeborg *16*
Annakirken, København *18*
Ansgars kirke, Odense *19*
Avedøre kirke, Hvidovre *20*
Bagsværd kirke, Bagsværd *21*
Baunekirken, Herning *23*
Bethlehemskirken, København *24*
Billund kirke, Billund *26*
Bistrup kirke, Birkerød *27*
Bistrupkirken, Hjørring *28*
Bording kirke, Ikast *30*
Brændkjærkirken, Kolding *31*
Christians kirke, Sønderborg *32*
Christianskirken, Lyngby *34*
Christianskirken, Århus *35*
Egedal kirke, Kokkedal *36*
Eliaskirken, København *38*
Esajaskirken, København *40*
Filipskirken, København *42*
Fredens kirke, Herning *43*
Fredens kirke, København *44*
Fredens kirke, Odense *46*
Fredens kirke, Viby *47*
Frederikshavn kirke, Frederikshavn *48*
Frederikskirken, Højbjerg *50*
Gl. Holte kirke, Vedbæk *51*
Grejsdalens kirke, Vejle *52*
Grindsted kirke, Grindsted *54*
Grundvigskirken, København *55*
Grøndalskirken, København *57*
Hald Ege kirke, Viborg *59*
Haraldskirken, Søborg *60*
Harboør kirke, Harboør *61*
Hellebæk kirke, Ålsgårde *63*

Hellerup kirke, Hellerup *64*
Helleruplund kirke, Hellerup *66*
Helligkors kirke, København *67*
Helligåndskirken, Hvide Sande *69*
Helligåndskirken Århus *70*
Hjallese kirke, Odense *71*
Holstebro kirke, Holstebro *73*
Ikast kirke, Ikast *75*
Immanuelskirken, Frederiksberg *76*
Jakobskirken, Roskilde *77*
Jesuskirken, Valby *79*
Kapernaumskirken, København *81*
Karlslunde Strandkirke, Karlslunde *82*
Kristkirken, Kolding *83*
Kristkirken, København *85*
Kvaglund kirke, Esbjerg *86*
Lindeskovkirken, Nykøbing Falster *88*
Lindevang kirke, Frederiksberg *89*
Lystrup kirke, Lystrup *90*
Munkebjerg kirke, Odense *92*
Møllevangskirken, Århus *94*
Mørdrup kirke, Espergærde *94*
Nørre Uttrup kirke, Nørresundby *96*
Nørrelandskirken, Holstebro *97*
Nørremarkskirken, Vejle *98*
Nørrevangskirken, Slagelse *100*
Opstandelseskirken, Albertslund *101*
Præstevang kirke, Hillerød *102*
Ravnsbjergkirken, Viby J *103*
Risbjerg kirke, Hvidovre *105*
Risskov kirke, Risskov *106*
Sct. Andreas kirke, København *107*
Sct. Clemens kirke, Nykøbing Mors *109*
Sct. Clemens kirke, Randers *110*
Sct. Johannes kirke, Herning *111*
Sct. Jørgens kirke, Næstved *113*
Sct. Lukas kirke, Århus *114*
Sejs/Svejbæk kirke, Silkeborg *116*
Simeons kirke, København *117*
Sionskirken, København *118*
Sjælør kirke, København *120*
Skelager kirke, Århus *121*

Skelgårdskirken, København *123*
Skovkirken, Kolonien Filadelfia, Dianalund *124*
Solrød kirke, Solrød Strand *125*
Stavnsholtkirken, Farum *127*
Sthens kirke, Helsingør *128*
Stormarkskirken, Nakskov *129*
Strandby kirke, Frederikshavn *131*
Sundkirken, Nykøbing Falster *132*
Sædden kirke, Esbjerg *133*
Sømandskirken, Nyhavn *135*
Sønderbro kirke, Horsens *136*
Søndermarkskirken, Viborg *137*
Tagensbo kirke, København *138*
Thomas Kingo kirke, Odense *140*
Timotheus kirke, Valby *142*
Tingbjerg kirke, Brønshøj *143*
Treenighedskirken, Esbjerg *144*
Ungdomsbyens kirke, Rødovre *145*
Vangede kirke, Gentofte – Vangede *147*
Vestervang kirke, Helsingør *149*
Vor Frelsers kirke, Ålborg *150*
Zions kirke, Esbjerg *152*
Østermarie kirke, Østermarie *153*

Danmarkskort med kirkernes placering *156*

Københavnskort med kirkernes placering *157*

By-register *158*

Ordforklaring *161*

FORORD

Der er i tidens løb udgivet adskillige bøger om danske kirker – med forskelligt sigte og derfor også karakter og udstyr. Øverst på rangstigen står Nationalmuseets videnskabelige værk „Danmarks Kirker", der begyndte at udkomme i 1933 og forventes afsluttet i 90'erne. I slutningen af 60'erne kom „De danske Kirker", udgivet af Gads Forlag, redigeret af Erik Horskjær, med en populær beskrivelse af alle landets kirker indtil den tid. Der kommer stadig nye til, som viser nye sider af vore kirker og deres kunst.

Denne bog vover som den første udelukkende at fortælle om kirkerne i Danmark fra de sidste 100 år. Anledningen er Kirkefondets 100 år – 1890-1990 – der skulle blive den største kirkebyggeperiode siden middelalderen.

Det har ikke været hensigten at give en udtømmende beskrivelse af kirkerne, men først og fremmest at henlede opmærksomheden på netop vor tids kirker og give lyst til at opsøge dem, når de falder på ens vej. Også vor tids kirkebyggeri fortjener at blive vurderet ud fra sine egne forudsætninger og uden sammenligning med det, der til andre tider var „en rigtig kirke". Det er håbet, at bogen dermed vil fortælle om, hvad menigheder og arkitekter har forstået ved at være kirke i vor tid.

Selv om bogen omtaler 100 kirker, udgør de kun ca. en femtedel af de kirker, der er bygget inden for de 100 år. Udvælgelsen er sket ud fra ønsket om en rimelig fordeling inden for perioden og mellem landsdelene, ligesom der er taget et vist hensyn til variation.

Artiklerne er forfattet af Margit og Erik Norman Svendsen, der også har stået for den indledende artikel og den endelige redaktion, samt Anne-Mette Gravgaard, Palle Højland, Mogens Miland, Harald Nielsen og Henrik Risom. For det fototekniske arbejde står Niels Martin Adler Hansen.

Redaktionsudvalget takker de mange sogne, der på forskellig måde har bidraget med oplysninger og materiale om kirkerne og beder samtidig alle, der har rettelser eller relevante tilføjelser om at indsende dem til Kirkefondet, Pile Allé 3, 2000 F.

Kirkefondet bringer redaktionsudvalget sin varmeste tak for et stort og tidskrævende arbejde, uden hvilket bogen ikke havde kunnet blive til virkelighed.

Mogens Miland
generalsekretær i Kirkefondet

100 ÅRS KIRKEBYGGERI

Danmarks ældst daterede kirke i brug er Gjellerup kirke ved Herning fra 1140. Den yngste er Egedal kirke i Nordsjælland, indviet pinsedag 1990. – I tiden mellem de to opførelser er omkring 3000 kirker blevet rejst i Danmark, heraf ca. 2000 i middelalderen. De fleste er stadig i brug, men en del er enten revet ned for at give plads for en ny eller simpelthen faldet sammen.

Selvom de middelalderlige landsbykirker både i stil og størrelse er ret så forskellige, genkendes de umiddelbart og er for de fleste ganske enkelt det man forstår ved en rigtig kirke. Den dag i dag er de en del af landskabet og en del af folkets liv i glæde og sorg. Slægt efter slægt har værnet pietetsfuldt om de gamle Gudshuse og bygget til og om, så de til stadighed har kunnet danne ramme om menighedens liv og vækst.

Indtil slutningen af forrige århundrede var der stort set tilstrækkeligt med kirker både på landet og i byerne. Kun i enevældens København og i de nyanlagte byer var der i det 16., 17. og 18. århundrede behov for nye kirker med plads til mange mennesker. Som landsbykirken er en del af landskabet er disse bykirker takket være deres størrelse en del af bybilledet og hævder også i kraft af fornemt inventar og kunstnerisk udsmykning indiskutabelt deres position som sognets fornemste samlingssted.

Anderledes med kirkerne fra de sidste 100 år. Enkelte har ganske vist en flot placering og en statelig størrelse, som f.eks. Grundtvigskirken i København eller Ravnsbjergkirken i Viby ved Århus, men flertallet er mere ydmyge bygninger, der i størrelse og placering har måttet indordne sig under den øvrige bebyggelse. Alligevel er der også de sidste 100 år opført mange seværdige og interessante kirkehuse, hvor arkitekterne i deres bestræbelser på at gøre kirken synlig og attraktiv mere og mere har frigjort sig fra tidligere tiders stilarter og skabt selvstændige bygningsværker af høj kvalitet med sans for kirkebygningens funktion i det moderne samfund.

536 kirker

Baggrunden for den fornyede aktivitet de sidste 100 år er den industrialisering, der fra slutningen af forrige århundrede medførte den store indvandring fra land til by og dermed byernes hastige vækst. For 100 år siden boede 3/4 af befolkningen på landet og kun 1/4 i byerne, mens det idag er lige omvendt. Forandringen fra landbosamfund til bysam-

fund har haft mange følger for folkekirken, hvis hele struktur grundlæggende er gearet efter det gamle landbosamfund. Det fornyede kirkebyggeri er set i den sammenhæng det mest markante og iøjnefaldende initiativ, der er taget til fornyelse af kirkens arbejdsformer i de nye bysamfund.

Det kom først og tydeligst til udtryk i København, hvis indbyggertal steg fra 150.000 omkring midten af forrige århundrede til 360.000 i 1890. Ti år senere – i 1900 – var indbyggertallet allerede steget til 450.000 og toppede i 50'erne med omkring 770.000. Da der ikke fra officiel side blev taget afgørende initiativer til at forsyne den hastigt voksende hovedstad med kirker, tog tre unge kvinder i 1888 det første initiativ ved at erhverve en lille frikirkebygning i Blågårdsgade og danne Foreningen til Opførelse af smaa Kirker i København. Det afgørende initiativ blev dog først taget i 1890 med oprettelsen af Udvalget til Kirkesagens fremme i København, der i 1896 blev til Det Københavnske Kirkefond og i 1970 til Kirkefondet med virkeområde i hele Danmark, på Færøerne og i Grønland. I de sidste hundrede år har Kirkefondet således medvirket ved omkring 130 kirkeopførelser. Lignende initiativer omend i langt mindre målestok blev i kølvandet på Kirkefondets virke i København også taget i Århus og Odense, ligesom der rundt om i andre byer blev rejst nye kirker på privat initiativ.

Trods al tale om tiltagende afkristning af samfundslivet i dette århundrede og deraf følgende krise for Den danske Folkekirke har kirkebyggeriet været intenst de sidste 100 år. Ialt er der i folkekirkeligt regi opført 452 kirker i Danmark, heraf 14 valg- og frimenighedskirker samt 7 institutionskirker. I samme periode er der rejst 26 kirker på Færøerne og 43 i Grønland, hvortil kommer 15 koloni- og sømandskirker i udlandet. Ialt 536 kirker foruden en lang række midlertidige kirker som forløbere for blivende kirker samt andre kirkesamfunds kirkebygninger.

En aldeles imponerende indsats, der yderligere sættes i relief af den omstændighed, at enhver ny sognekirke indtil 1966 stort set måtte finansieres for frivilligt indsamlede midler. På grund af 60'ernes galopperende inflation og hastige opførelse af nye store boligområder blev det efterhånden så godt som umuligt at bygge de nødvendige kirker ad frivillig vej. I den situation vedtog folketinget på initiativ af bl.a. Kirkefondet, daværende kirkeminister Bodil Koch og daværende borgmester i Gladsaxe, Erhard Jacobsen, i 1966 den nugældende lov om opførelse af kirker, hvorefter nye sognekirker helt og fuldt kan finansieres for kirkeskattemidler med de valgte menighedsråd som bygherrer. Siden har kirkebyggeriet i Danmark stort set holdt trit med

befolkningsudviklingen samtidig med, at mere og mere ambitiøse og relativt kostbare projekter har kunnet realiseres.

En ny kirketype

I modsætning til tidligere århundreders kirker, der udelukkende opførtes til gudstjenester og kirkelige handlinger, er de fleste kirker fra de sidste 100 år bygget både til gudstjenesteliv og menighedsarbejde. Det er flerrumskirker med plads både til gudstjenester, vielser og begravelser og til konfirmandundervisning samt møder og aktiviteter for sognets forskellige aldersgrupper. Hermed har man forsøgt i et og samme bygningsanlæg at genskabe den treklang af kirke, præstegård og forsamlingshus, der i århundreder har været kendetegnende for landsognet.

Fra omkring århundredeskiftet blev kirkerne derfor ofte bygget med både kirkehus og menighedshus i umiddelbar tilslutning til kirkebygningen eller med rummelige kryptlokaler under kirkerummet. Rent faktisk måtte man tit nøjes med menighedshuset eller krypten i en årrække, mens man sparede sammen til at bygge selve kirkerummet. Svarende hertil har man de sidste 15 år opført et stort antal sognegårde og konfirmandhuse i de gamle kirkers nærhed, først og fremmest i byerne og i de landsogne, der har haft større tilflytning. I moderne kirkebyggeri forenes som i middelalderens klosteranlæg kirkebygning og øvrige rum i samme bygningskompleks, hvor de udgør en arkitektonisk og funktionsmæssig enhed. Men uanset formerne afspejler disse kirketyper den danske kirkes forandrede stilling i samfundet, hvor kirkebygningen ikke mere er det selvfølgelige, men blot mulige samlingssted for sognets befolkning.

Kirkearkitekturen

Da kirkebyggeriet for alvor tog fat i slutningen af forrige århundrede, var den historiserende stilefterligning i højsædet, især middelalderens romanske og gotiske former. Inspirationen hertil kom især fra Englands store industribyer, hvor gotiske minikatedraler blev opført hurtigt, relativt billigt og temmelig ensartet takket være muligheden for masseproduktion af færdigformede gotiske detaljer. Også i Danmark fik den historiserende stilefterligning stor indflydelse på kirkernes arkitektur helt op til midten af 1940'erne, hvor Frederikskirken i Højbjerg ved Århus blev indviet. I provinsbyerne langs jernbanenettet ligger mange af de såkaldte stationskirker, som små efterligninger af gotikkens katedraler. Andre steder valgte man som i Alderslyst sogn i

Silkeborg eller i Filips og Grøndals sogne i København at opføre decideredе landsbykirkeimitationer i bedste lurmærkede danske stil med hvide mure og rødt tag.

Men allerede tidligt var der også arkitekter, der mere målbevidst og selvstændigt arbejdede med at forholde sig friere til tidligere tiders stilarter med inddragelse af nutidige konstruktionsformer og materialer. I København havde Rådhusets arkitekt Martin Nyrop frit bearbejdet forskellige stilarter i Eliaskirken (1908), og det samme var tilfældet med Andreas Clemmensens Immanuelskirken på Frederiksberg (1893), Martin Borchs Andreaskirken ved Kommunehospitalet i København (1901) samt Thorvald Jørgensens Hellerup kirke (1900). Også P. V. Jensen Klints Annakirken (1914-28) og Grundtvigskirken (1921-40) i København samt Fredens kirke i Odense (1920) har trods tydelige lån i gotikkens kirkebyggeri originalt præg. Det samme gælder Bethlehemskirken (1938) og Christianskirken i Sønderborg (1957), som sønnen Kaare Klint stod for. Endelig kan man også nævne Jacob Bangs og Erik Jensens Christianskirken i Kgs. Lyngby, der ved indvielsen i 1941 både var og føltes som et nybrud.

I 1941 udskrev Kirkefondet en arkitektkonkurrence om Ungdommens kirke i Vanløse (idag Adventskirken). Vinder blev arkitekt Erik Møller, der få år i forvejen sammen med Arne Jakobsen havde tegnet det nye rådhus i Århus. Kirken blev med sin frigørelse fra tidligere tiders stilarter banebrydende for moderne kirkearkitektur herhjemme. For Erik Møller er hensynet til funktion, placering i bybilledet og konstruktionsformer afgørende. Hans helhedsløsning på en nutidig kirke, hvor alle rum er samlet i samme bygningsanlæg, blev indviet i 1944 og var takket være sin naturlige enkelhed i mange år den mest avantgardistiske kirkebygning i landet.

Efterkrigstiden indebar en nedgang i antallet af kirkeopførelser og et tilsvarende opsving for boligbyggeriet. Samtidig betød krigens afslutning, at danske arkitekter atter kunne rejse frit og hente inspiration udefra. Den unge arkitekt Holger Jensen benyttede det bl.a. til at studere amerikansk arkitektur, hvor det store navn var Frank Lloyd Wright. Han ønskede ikke at opstille regler for arkitektur eller at skabe særlige typer for bygningsformer. Hver ny bygning – også kirkebygning – skal helt og fuldt tage form ud fra lokale forhold med hver sin kunstneriske idé.

For Holger Jensen blev disse tanker afgørende. Hans Sjælør kirke fra 1952 i Københavns sydvestkvarter blev begyndelsen på ikke færre end 62 kirkeopførelser i Danmark, Grønland, på Færøerne, i Sverige samt i de havnebyer rundt om i verden, hvor Dansk Sømandskirke i fremmede Havne har bygget sømandskirker. Sjælør kirke var fra star-

ten yderst beskeden, men kunne udvides i takt med bedre tider, som det rent faktisk skete i 1962 og 1983. Den enkle og uprætentiøse småkirke blev ikke mindst takket være den moderate opførelsessum banebrydende for sin tid, hvor pengene skulle skaffes gennem indsamlinger. For Holger Jensen er det først og fremmest kirkens funktion og de lokale forhold der tæller. Sine idealer tro har han tillige bygget en række midlertidige kirker – de såkaldte vandrekirker – for Kirkefondet, samt været arkitekt for et par selvbyggerkirker i Københavns omegn.

For andre arkitekter blev Le Corbusiers valfartskapel i Ronchamps (1956) med dets fuldstændige frigjorthed fra enhver overleveret kirkeform gnisten der tændte.Tydeligt at iagttage i Jens Malling Petersens Grejsdalens kirke ved Vejle (1961), Jacob Blegvads Strandby kirke ved Frederikshavn (1966) samt Ebbe og Erik Lehn Petersens Munkebjerg kirke i Odense (1961). Le Corbusiers skelsættende værk var også inspirationskilde for mange af de godt 200 forslag til en ny kirketype, som indkom ved en stor international idekonkurrence, som afholdtes på daværende kirkeminister Bodil Kochs initiativ i 1961. Førsteprisen gik til den unge norske arkitekt Helge Hjertholm, der havde været medarbejder hos Jørn Utzon. Hans forslag, der var udformet som en 30 meter høj betonblomst, blev dog aldrig realiseret, selvom Bodil Koch med vanlig entusiasme ønskede den opført ved museet Louisiana i Humlebæk istedet for den lokale stationskirke fra 1868. Heller ikke andre af konkurrencens forslag nød fremme, men ikke desto mindre betød de en inspiration for kirkebyggere sidenhen og var med til at ændre folks opfattelse af, hvordan en ny kirke kan se ud.

En del af konkurrencens danske deltagere fik dog senere lejlighed til at vise deres intentioner og kunnen ved kirkeopførelser. Det gælder Tyge Arnfred, Johannes Exner og Johan Otto von Spreckelsen. Ikke mindst har ægteparret Inger og Johannes Exner præget moderne kirkebyggeri med 9 kirker, med Sct. Clemens kirke i hjembyen Randers fra 1963 som den første og Opstandelseskirken i Albertslund fra 1984 som den foreløbig sidste. Undervejs har de bl.a. arbejdet med nyanvendelse af det middelalderlige formsprog, som de gennem nogle store restaureringsopgaver er dybt fortrolige med, og med den protestantiske kirkebygnings særlige karakter. Også en række sognegårde ved ældre kirker – f.eks. ved Fredens kirke i Odense og ved Christianskirken i Kgs. Lyngby – har arkitektægteparret stået for.

Beslægtet med Exnernes arbejder er også den nu internationalt anerkendte arkitekt Johan Otto von Spreckelsen, der efter opførelsen af to romersk-katolske kirker i 60'erne i Hvidovre og Esbjerg har opført to monumentale sognekirker i Vangede og Farum, i henholdsvis

1974 og 1981. Arkitekt von Spreckelsen, der døde i 1987 mens han var engageret i opførelsen af sit livsværk „La Grande Arche" i Paris, var talsmand for opførelse af kirkebygninger af næsten tidløs karakter, stærke i hovedformen men hver især med det særpræg, det lokale islæt giver.

Til kirkearkitekternes avantgarde hører også så kendte folk som C.F. Møller, Vilhelm Wohlert og Rolf Graa, Jørn Utzon, Kr. Kristiansen, Ib og Jørgen Rasmussen, Friis og Moltke, Anders Bovè og Kaj Mikkelsen, arkitektfamilien Hartmann-Petersen, Gert Ingemann, Keld Wohlert og Niels Munk og de to 1990-kirkers arkitektpar Anna Marie Indrio og Poul Jensen samt Johan Fog og Per Følner, for nu at nævne nogle af arkitekterne bag kirkerne i denne bog. Trods bevidst nybrud og lyst til at eksperimentere med både form, materialer og konstruktioner har de alle rod i dansk kirkebyggetradition helt tilbage til middelalderens storhedstid.

Indretning og udsmykning

Når det gælder kirkerummenes indretning synes der dog stadig at herske en vis usikkerhed både hos arkitekter og menighedsråd, hvilket næsten altid medfører stor forsigtighed og forkærlighed for traditionelle løsninger. Alteret er således ofte placeret på sin vante plads ved den ene endevæg, selvom det ofte er rykket lidt frem fra væggen, så det kan benyttes af præsten fra begge sider. Markante undtagelser herfra er dog von Spreckelsens Vangede kirke, Exnernes Sædden kirke og Kr. Kristiansens Baunekirken. Alle er gennemførte centralkirker, der både ud- og indvendig har brudt fundamentalt med den traditionelle kirkebygning.

De tunge, faste kirkebænke, som kom ind i kirkerne i kølvandet på reformationen, er stadig den foretrukne løsning, hvilket er med til at fastlåse kirkerummet på en bestemt type gudstjenester og kirkekoncerter. I samme retning trækker orglets placering bagerst i kirken eventuelt på et pulpitur. Et særligt anskueligt problem er alterets udformning, hvor forvirringen synes total, idet der i de nye kirker er indsat alt fra klapbordslignende arrangementer til noget der bedst kan beskrives som gigantiske offeraltre. Ovenikøbet i en evangelisk-luthersk tradition hvor alteret først og sidst er et spisebord!

Også for kirkerne i de sidste 100 år gælder det, at de er uden større mulighed for ommøblering og bevægelighed, indrettet på den traditionelle danske søndagsgudstjeneste uden særlig hensyntagen til nye gudstjenesteformer, kirkespil og andre kirkekoncerter end orgelkoncerter. Der er normalt heller ikke ved kirkerummets indretning taget

højde for, at det skal kunne anvendes både til gudstjenester med mange og få deltagere. Fremtidens kirkearkitekter vil antagelig få mere travlt med at nyindrette allerede opførte kirker, selv nyere, efter menighedens behov end med at bygge nye!

I de sidste årtier har der ofte i forbindelse med opførelse af nye kirker været et tæt samarbejde fra starten mellem arkitekt, kunstner og menighedsråd, der har resulteret i dristige og til tider provokerende kunstnerisk udsmykning. Som f.eks. i Jakobskirken i Roskilde, hvor billedhuggeren og teologen Hein Heinsen har skabt en vældig og næsten brutal alterudsmykning. I enkelte markante tilfælde har der været tale om en totaludsmykning af kirkerummet omfattende også alter, prædikestol og døbefont, som f.eks. Erik Heides arbejder i Ravnsbjerg, Sthens, og Kvaglund kirker samt i Skelgårdskirken, og Tue Poulsens keramiske arbejder i Helligåndskirken i Århus og i Vangede kirke. Eller man kan nævne Arne L. Hansens farveglade og symbolmættede udsmykning af Mørdrup kirke. Også Holger Jensen har adskillige gange vist, at han kan andet og mere end bygge kirker, sådan som det bl.a. kan ses i Skovkirken i Dianalund med bibelske billeder i slægt med de gamle kalkmalerier.

Det almindeligste er dog, at den kunstneriske udsmykning kommer til lidt efter lidt, når menigheden for alvor har taget deres nye hus i brug og fundet sig til rette. Selve kirkerummene med lysvirkninger, tag, vægflader og inventar er i sig selv et kunstværk, der kan danne ramme om skiftende tiders udsmykning. Betydelige billedkunstnere, billedhuggere, kunstvævere samt sølv- og guldsmede har bidraget til at gøre også kirkerne fra de sidste 100 år til skatkamre for nutidskunst. Man kan tænke på Mogens Jørgensens rosenvindue i Christianskirken i Kgs. Lyngby eller Jakobsstige i Nørrelandskirken i Holstebro, Jens Urops alterbillede i Lindevangskirken på Frederiksberg og glasmosaikker i Treenighedskirken i Esbjerg, Knud Lollesgaards glasarbejder i Munkebjerg kirke i Odense, i Fredens kirke i Herning, i Sct. Clemens kirke i Randers og i Grindsted kirke eller Sven Havsteen-Mikkelsens glasmosaikker i Riisskov kirke ved Århus, Alderslyst kirke i Silkeborg og Gl. Holte kirke, hvor der også hænger et jernkrucifiks af Robert Jacobsen. For ikke at forglemme den lange række af tekstiler som til stadighed anskaffes til kirkerne i form af væg- og gulvtæpper, antependier og alterduge samt messehagler. Navne som Kirsten og John Becker, Hanne Vedel, Vibeke Gregers og Ester Bové Reintoft er blot nogle få af de navne, hvis arbejder kan ses i denne bogs udvalg af kirker. Fremstillingen af altersølv er et kapitel for sig selv, hvor især navne som Helga og Bent Exner samt Jørgen Dahlerup dukker op igen og igen.

Til kirkerummets udsmykning hører også de danske orgler af verdensformat med facader tegnet af nogle af vore fremmeste kirkearkitekter. Firmanavne som Poul-Gerhard Andersen, Bruno Christensen & Sønner, Marcussen & Søn, Gunnar Fabricius Husted samt Th. Frobenius & Sønner kendes og værdsættes langt ud over landets grænser.

100 kirker

Et helt kuld danske arkitekter har i den sidste menneskealder givet deres bud på, hvordan en kirke skal se ud. Selvom den anden store kirkebyggeperiode i Danmarkshistorien så småt er ved at klinge af, er et nyt kuld arkitekter på byggepladsen. Sammen med deres forgængere fra de sidste 100 år har de været med til at sikre Den danske Folkekirkes placering i bybilledet og i vort folk. Kirkebygningerne er vi alle fælles om, hvad enten det gælder gudstjenester, kirkelige handlinger eller kirkekoncerter og turistbesøg. Vi er også alle velkomne og ventede. For kirken skal hvermands hjemhus være, som der står i Danske Lov.

Med denne bog i hånden skulle det være lettere at finde og gå på opdagelse i nogle af kirkerne forud for og fra vores egen tid. Udvalget af kirker kan altid diskuteres, og alle vil kunne konstatere, at mange mindst lige så seværdige kirker som de omtalte, ikke er kommet med. Et team af tidligere og nuværende medarbejdere i Kirkefondet har udvalgt og beskrevet kirkebygningerne med skyldig hensyntagen til, at der skal være noget at se på i hele landet og fra hele perioden. Til ære for Kirkefondet, som blev stiftet den 15. oktober 1890, er det blevet til 100 kirker fra de sidste 100 år.

Erik Norman Svendsen

ADVENTSKIRKEN, 1944.

Sallingvej 90, Vanløse. Københavns stift.
Ark. Erik Møller.

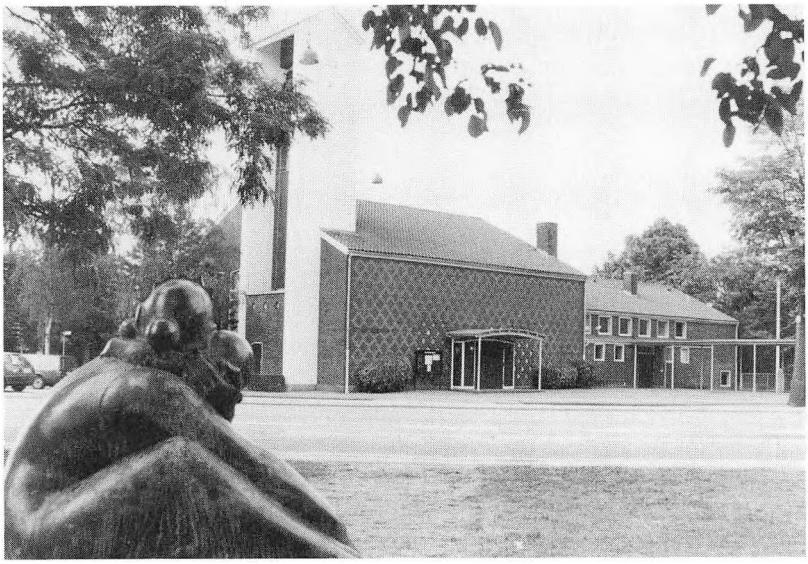

På hjørnet af Jyllingevej og Sallingvej ligger en af landets mest bemærkelsesværdige nyere kirkebygninger. Den blev opført i krigens år efter en arkitektkonkurrence udskrevet af Kirkefondet i 1940 og indvarslede en ny periode i dansk kirkebyggeri, hvor hensynet til kirkens funktion, placering i bybilledet, materialevalg og konstruktionsformer er afgørende. Af samme grund besøges den engang så avantgardistiske kirke idag fra nær og fjern.

Bygningen er opført af røde mursten, der på de vinduesløse langsider ved lysere sten har rudeformet mønstermuring. Indgangen er en bred, fladbuet portal midt på sydsiden omgivet af små korsformede lysglugger. Tårnet, der er bygget i H-form som åben klokkestol, har hvidkalkede mure og tværgående sadeltag.

Det hvidkalkede kirkerum har åben tagstol med hvidmalede trædragere. Skib og kor er slået sammen til eet stort, næsten kvadratisk rum med nær forbindelse mellem præst og menighed. I den vestlige side er to store vinduer med glas, der giver fornemmelse af det pulserende menneske- og trafikmylder udenfor. Rummets østlige side er en foldevæg, der giver forbindelse til den tilstødende menighedssal, hvorved de 285 faste pladser øges til op mod 500.

Alterbordet midt på nordvæggen er af lys kalksten og hævet to trin over det øvrige klinkegulv. Over alteret hænger et glat kors af ubehandlet eg. Også prædikestolen er af ubehandlet eg, mens døbefonten er af Fakse-marmor. Orgelet fra 1957 er bygget af Th. Frobenius og på 22 stemmer.

Kirken kaldes stadig også for Ungdommens Kirke, idet den blev rejst af Kirkefondet for midler indsamlet blandt de kristne ungdomskorps- og foreninger i hele Danmark.

ENS

ALDERSLYST KIRKE, 1929.

Tulipanvej, Silkeborg. Århus stift.
Ark. Edvard Jensen.

En enkel, hvidkalket landsbykirke blev i 1929 opført på den nyanlagte kirkegård i Alderslyst. Den var indtil 1937 distriktskirke i Balle sogn, og fra mange gårde i sognet blev der givet store marksten til kirkens sokkel, ligesom prædikestolen er fremstillet af træ fra gammelt tagværk på Balle kirke.

I årene 1975-77 gennemgik kirken en omfattende restaurering, hvor en stor del af inventaret blev fornyet, bl.a. med et 20 stemmers Frobenius orgel, og en tilbygning med kontorer blev opført. (Ark. V. Hardie-Fischer).

Mest bemærkelsesværdigt er alle kirkens vinduer, som blev forsynet med glasmosaikker, tegnet af Sven Havsteen-Mikkelsen og udført af Mogens Freese. Billederne er udformet i et samspil mellem mosaikkernes tykke glas, hvori solen brydes, og kraftige betonfelter, der både giver kontur og selvstændig billedform. Kirkerummet domineres af den store korrude med den korsfæstede Kristus på en baggrund af rubinrødt glas, blodets og kærlighedens farve. De øvrige 14 ruder viser forskellige symboler som f.eks. et ankerkors, hvor kors og anker er arbejdet sammen i et symbol; „Tornekronen" med takkede glasstykker flettet ind i hinanden som tjørnegrene; „Treenigheden" hvor Faderen, Sønnen og Helligånden er symboliseret øverst ved en trekant med Guds øje, hvorunder er anbragt en cirkel med Kristi monogram og i den nederste cirkel en due som tegn for Helligånden. Andre motiver er bibelske som „Dommedag", „Tegn i sol og måne", „Opstandelsen" og „Genkomsten" og fra Skabelsesberetningen „Skabelsen" samt „Og Gud skabte store hvalfisk".

Såvel kirkens første altertavle af Martin Kaalund Jørgensen som dens afløser fra 1948 af André Hevezi forestillende Kristi genkomst, hænger nu i tårnrummet på 1. sal. Men malmlysekronerne fra 1952 og kirkeskibet fra 1954 er bevaret i kirken. Sidstnævnte er en gave til kirkens 25 års jubilæum, en model af skoleskibet „København", der forliste i året for kirkens opførelse. Skibet er skænket af maskinfører Jens Emil Andersen til minde om de forliste søfolk.

På kirkegården er anlagt en græsklædt fællesgrav, hvortil Erik Heide har udført en skulptur „Porten", to råt tilhuggede granitsten med en overligger, ligeledes i granit, og bag denne hæver en sten med et udhugget kors sig fra græstæppet.

HR

ANNAKIRKEN, 1928.

Bjelkes Allé 19-21, København N. Københavns stift.
Ark. P. V. Jensen Klint.

Skjult mellem husrækkerne i en gade på Nørrebro ligger Annakirken som et lille trefløjet klosteranlæg, opført i smukke røde, håndstrøgne sten og med rødt tegltag. Sidefløjene, der vender mod gaden, har blændingsprydede kamtakgavle i sengotisk stil. To små tagryttere med kirkens klokker er anbragt for hver ende af kirkefløjen.

Selve kirken ligger i hovedfløjen – på første sal. Den skulle oprindelig som en katedral have udfyldt hele fløjen. Men under den 14 år lange, etapevise byggeperiode med foreløbig kirke i den først opførte sidefløj, blev ønsket om store menighedslokaler større end ønsket om en stor kirke. Således blev hovedfløjen, mod arkitektens vilje delt i to etager med menighedssal for neden og kirke for oven.

Trods den hårdhændede behandling er kirkerummet med de 275 siddepladser markant. De ottekantede granitsøjler, der bærer et muret pulpitur, og det gyldne alter fra 1935 af Thomas Hansen, der også har skåret prædikestolen, giver mindelser om Løgumkloster kirke. Altermaleriet er en kopi af Quentin Massy's „Klagen over den døde Kristus" ved C. Budtz-Møller. Døbefonten er en granitkumme, tegnet af Jensen Klint, og fra loftet med de gedigne bjælker hænger 6 messinglysekroner.

I 1980 blev kirken restaureret og kirkerummet gjort lidt kortere, bl.a. for at give plads til en tiltrængt elevator. Samtidig blev der installeret nyt orgel på 20 stemmer fra Bruno Christensen.

MS

ANSGARS KIRKE, 1902.

Sdr. Boulevard 1, Odense. Odense stift.
Ark. Niels Jacobsen.

Ved århundredeskiftet havde Sct. Knuds sogn i Odense nået et folketal på over 20.000 indbyggere. Det gjorde en sogneudskillelse påtrængende, og ved kgl. resolution af 31. december 1901 blev den vestlige del udskilt som Ansgars sogn. Som midlertidigt kirkelokale anvendtes missionshuset Elim. Samtidig gik planerne for bygningen af en ny kirke ind i en ny fase, idet der allerede var indsamlet en del midler på dette tidspunkt, ligesom arkitekten tilbød at tegne kirken gratis.

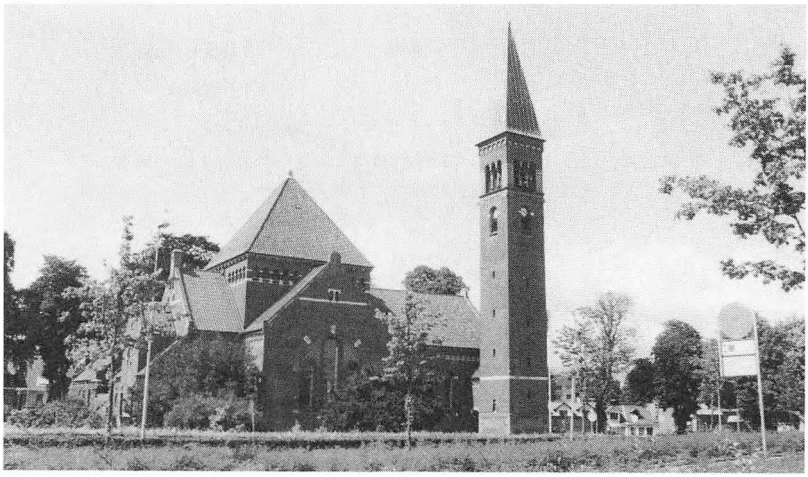

Kirken er opført som en korskirke i rød tegl med sortglaserede tagsten i nygotisk stil. I tilknytning til kirken rejser sig det 45 m høje campaniletårn med pyramidespir. I kirkens indre er der over korsskæringen en kuppel, og korpartiet ligger nogle trin over gulvniveau.

Over kirkens hovedindgang er et sandstensrelief udført af Thomas Bærentzen. Altertavlen i forgyldt eg er af Axel Poulsen og forestiller Jesu fødsel. En kreds af sognets damer har broderet altertæppet med

symbolerne for Faderen, Sønnen og Helligånden. På buen uden om alternichen har Niels Skovgaard lavet en Fresco-udsmykning med Jesus Kristus omgivet af engle. To malerier af Anna E. Munch med Ansgar som motiv hænger i kirken og menighedssalen, der blev bygget i 1917.

Ved kirkens 50-årsjubilæum i 1952 fik den ny kirkedør med udskårne relieffer udført af Bertram Jacobsen i samarbejde med Axel Jacobsen. Motiverne er til venstre en munk (Ansgar), der døber, og til højre en munk, der skænker af kalken.

1972 fik kirken nyt orgel fra Marcussen & Søn på 29 stemmer.

HN

AVEDØRE KIRKE, 1977.

Trædrejerporten 6, Hvidovre. Helsingør stift.
Ark. Palle Rydahl Drost (Hoff og Windinge).

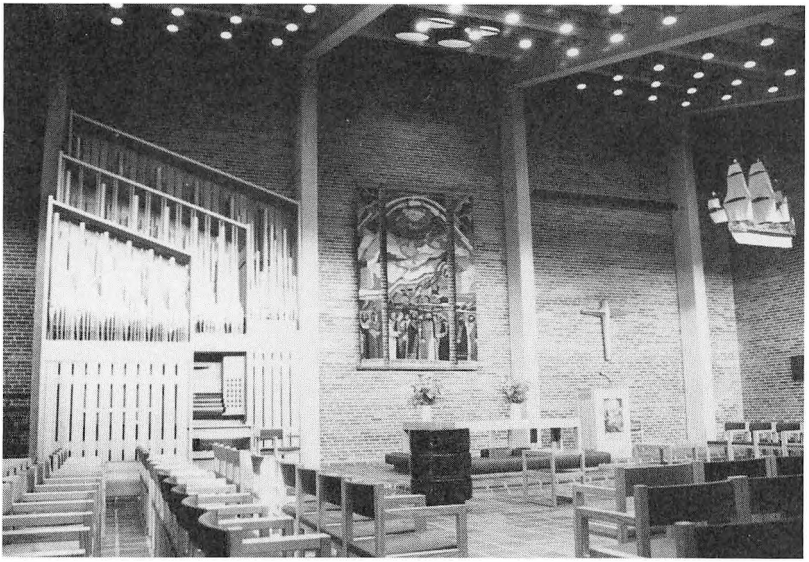

I slutningen af 60'erne og begyndelsen af 70'erne skete der en kraftig befolkningstilvækst i Avedøre syd for København. Omkring S-stationen, der giver direkte forbindelse både til Køge og København, opstod en helt ny by: Avedøre Stationsby med institutioner og boliger opført af præfabrikerede betonelementer og med adskilt kørende og gående trafik.

Kirken ligger i den vestlige ende af stationsbyen og er indpasset i den nye bys net af fodgængerstrøg og system af stikveje for den kørende trafik. Gennem sin anderledes arkitektur med murede flader af rødbrune blødpressede teglsten adskiller den sig klart fra den omliggende noget trøstesløse betonbebyggelse. Udefra opleves den næsten som et klosteranlæg med murede facader, hvori der kun er små vinduesåbninger. Indadtil åbner alle rum sig ud mod en rolig gårdhave/kirkeplads af japansk tilsnit.

Kirkeanlægget består af forskellige bygninger, der alle har tagfald ind mod gårdhaven. Mod vest ligger kirkerum og menighedssal, mod øst to konfirmandlokaler under hvilke der takket være grundens højdeforskel er indrettet ungdomslokaler for frivilligt indsamlede midler. Mod nord ligger kapel og et mindre mødelokale, mens den lave sydfløj rummer pejsestue og kontorer. Mellem sydfløj og kirkerum rejser tårnet, der er en jernbetonkonstruktion med skalmur, sig.

Kirkerummet er kvadratisk og opført over en bærende betonkonstruktion og med rødbrune keramiske fliser som gulvbelægning. Det er indrettet som centralkirke med bænkene i u-form omkring det usædvanlige alterbord, der også er i u-form. Takket være foldevæg kan menighedssalen tilsluttes, hvorved de faste pladser øges fra 200 til 300.

Alterbord, prædikestol, kirkestole og orgelet på 19 stemmer fra Th. Frobenius & Sønner står i blank fyr, mens døbefonten udført af Allan Schmidt er i brunglaseret stentøj. Bag alteret hænger et vævet billedtæppe af Mette og Ulrik Rössing med motiv fra den første pinsedag. Kirkeanlægget blev i 1978 præmieret af Hvidovre kommune.

ENS

BAGSVÆRD KIRKE 1976.

Taxvej 16, Bagsværd. Helsingør stift.
Ark. Jørn Utzon.

Kirkens berømte arkitekt har valgt at opføre sin hidtil eneste kirke i beton med udstrakt brug af præfabrikerede komponenter. Betonen er lys, næsten hvid, og enkelte af betonelementerne er beklædt med glaserede fliser i samme farve som betonen, hvilket i solskin fremkalder en dekoration. Taget over kirkerummets hvælvede betonskal er beklædt med aluminumsplader, mens gangarealerne, der stramt geometrisk omslutter og forbinder kirkekompleksets rum, er glasoverdækkede.

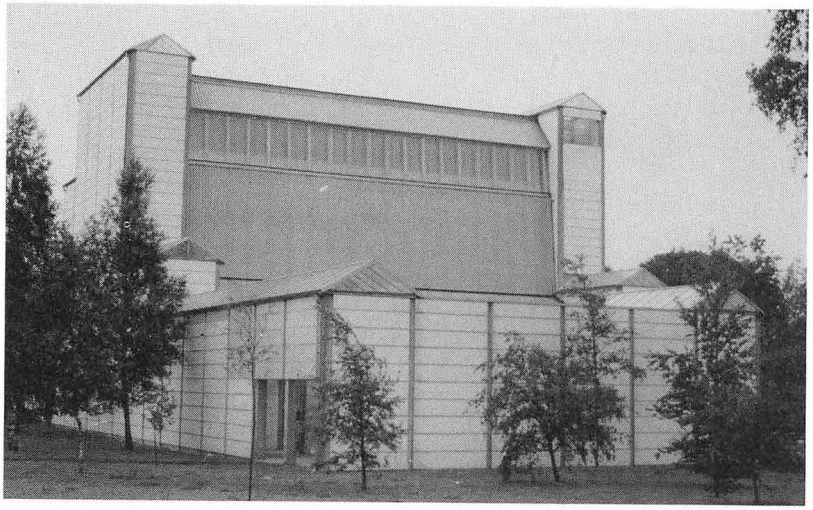

Som så mange nyere kirker virker også denne lukket udadtil på grund af nærliggende gadestøj. Indgangen vender „ryggen" til trafikåren, men via en skærmet forplads med kapellet til den ene side kommer man ind i våbenhus og kirkerum. Her vælder lyset ind fra en stor og delvis skjult vinduesspalte øverst i rummet, hvor de to store bølgelignende hvælvinger mødes. Også fra ovenlysvinduerne i sideskibe og sakristi falder der dagslys ind i det høje, næsten katedralagtige kirkerum. „Jeg er inspireret af skyerne og har lavet et rum, der forsvinder opad" (Jørn Utzon).

Døbefont, prædikestol og det vældige alter er tegnet af arkitekten og udført af præfabrikerede, blankslebne, hvide betonelementer. Bag alteret er opsat en væg af hvidmalede teglfliser og bag væggen forefindes kirkens sakristi, der også kan fungere som andagtsrum. Alterdug med antependier, vægtæpper og løberen i midtergangen er af Lin Utzon, der også står for messeklæder, korkapper, vægtæppe i sakristi og gardiner i alle siderum. Som gennemgående motiv har hun valgt kors og blomsterblade i forskellige variationer.

Kirkebænkene og andet træværk er af lyst, knastfrit fyr, tegnet af arkitekten, der også har tegnet facaden til kirkens 23 stemmers orgel, bygget af Poul-Gerhard Andersen i 1979.

Kirkekomplekset består iøvrigt af kontorer, to konfirmandlokaler, der alle har vinduer ud mod en gårdhave, samt mødesal og ungdomsfløj bl.a. med stor hobbykælder.

ENS

BAUNEKIRKEN, 1977.

Østerbyvej 10, Tjørring. Viborg stift.
Ark. Kr. Kristiansen.

Det er en af vor tids mest særprægede og omdiskuterede kirkebygninger, der er rejst lidt uden for Herning i et af landets ældste sogne. I det flade landskab omgivet af parcelhuse og messebygninger er kirken med sin elegante opadstræbende tagkonstruktion, formet som en baun, særdeles synlig og markant. Fra luften fremtræder kirken som et malteserkors med fire korsarme og en indre firkant.

Baunekirken ligner ikke blot en baun men er rejst i nærheden af den gamle Baunehøj og kun en kilometer fra den middelalderlige Tjørring kirke, der med sine 84 pladser blev alt for lille, da Herning by fik vokseværk i 60'erne og begyndte at brede sig ud til Tjørring.

Den nye kirke i det gamle sogn har mange „lån" fra sin fortid. Materialerne er som i vore gamle kirker sten, kalk, kobber og træ. I kirkens murværk er indsat kampesten fra sognets marker og haver, som beboerne har indsamlet til deres nye kirke. Grundstenen er fra Tjørring kirkes stendige og sidder synlig for alle indrammet af en triumfbue bag alteret. Med sine gamle kløvehuller, der danner korstegn, tjener den idag som en slags altertavle. I muren rundt om kirkerummet sidder også en mange tusind år gammel skålsten og en møllesten, der kan minde om en dansk præstekrave. Møllestenen er dog kun synlig for præsten på prædikestolen!

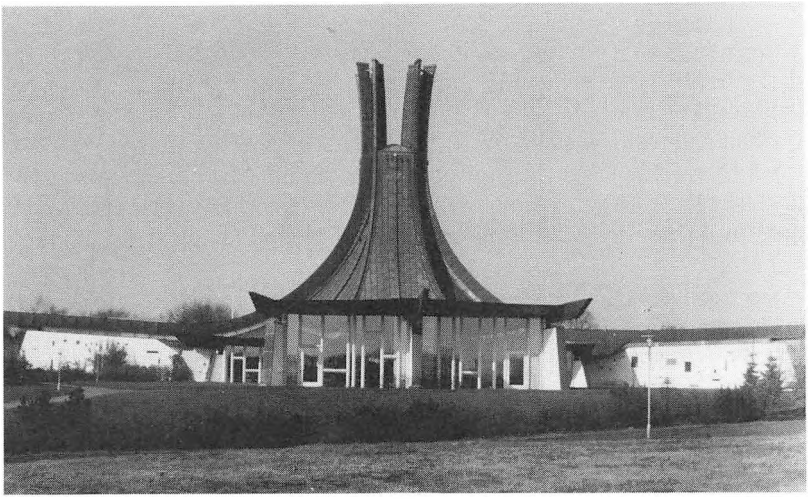

Indvendig er Baunekirken en moderne rundkirke med alteret anbragt midt i det cirkulære kirkerum, hvorom et sammenhængende gangareal skaber forbindelse til kirkesal, menighedssal, konfirmandlokaler, kontorer og våbenhus. Herved sikres, at de forskellige bygningsdele under samme tag kan benyttes samtidig, ligesom kirkerummet kan supplere sine 200 faste pladser med over 400, når kirkesal og menighedssal benyttes sammen med kirkerummet.

Kirkerummet er præget af det hvide murværk og tagkonstruktionens grønne farve. Døbefonten er en natursten tilvirket af Torvald Westergaard. På den ene side ses Adam og Eva med deres barn. Desuden ses et djævlehoved, sådan som det ofte ses på de middelalderlige døbefonte. Der er intet dåbsfad, men øverst i stenen løber en kilde. Også i den murede prædikestol er indsat en natursten, hvori Torvald Westergaard har formet en Kristusfigur, der i lighed med de ældste fremstillinger af Kristus her i landet viser Kristus som både korsfæstet og opstanden. Orgelet på 21 stemmer blev i 1981 bygget af Jensen og Thomsen.

En kopi af den oprindelige middelalderkirke i Tjørring er opført på Frilandsmuseet Hjerl Hede.

ENS

BETHLEHEMSKIRKEN, 1938.

Åboulevard 8, København N. Københavns stift.
Ark. Kaare Klint.

Kirken ligger i gadeflugt mellem 5-etagers bolighuse, hvor kirkefacaden i røde mursten spænder husrækken ud med et tvedelt, aftrappet gavlmotiv. Et flot eksempel på, hvordan en bykirke på een og samme tid kan indordne sig fællesskabet i byen og samtidig hævde sin position! Det oprindelige skitseprojekt blev tegnet af Grundtvigskirkens arkitekt P. V. Jensen Klint, men blev ved hans død overtaget af sønnen under den forudsætning, at det oprindelige facademotiv blev bibeholdt.

En bred portal i facadens midte og to mindre sidedøre, der sidder under spidsbuevinduer, fører ind i det 18 meter høje, treskibede kirkerum, beklædt med gule mursten. Tre små vindfang af træ, der står som selvstændige bygninger i selve kirkerummet og danner overgang fra gade til kirke, fremhæver rummets højde og skærmer mod den intense trafikstøj fra Åboulevarden. Arealmæssigt er kirken af beskeden størrelse med 200 stolepladser, men den imponerende højde

giver katedralpræg. Som følge af byggegrundens uregelmæssige form er kirken bygget over en asymmetrisk plan, så det søndre sideskib kun har to hvælvingsfag mod midterskibet, mens det nordre har fire. Over sideskibenes hvælv er murede pulpiturer, og i det nordre sideskib er opsat orgelpulpitur, hvor det 16-stemmers orgel fra Markussen er placeret.

Indretningen følger overalt et nøje udtænkt modulsystem. Alteret er af umalet træ og formet som et ciborium (dvs. med baldakin over alteret) og på væggen bag alteret er opsat et glat, messingklædt kors.

Knæfaldet er ligesom de løse stole i koret betrukket med ufarvet skind. Døbefonten er udført af Gunnar Hansen i Fakse-kalk.

Før den nuværende kirke blev bygget samledes menigheden i en lille frikirkebygning i en baggård til Blågårdsgade, som i 1889 blev købt af Foreningen til Opførelse af smaa Kirker i København. Den blev stiftet i 1888 af tre unge kvinder – Emili Neergaard, Inge Marie Schiøler og Thea von Ripperda – til afhjælpning af den kirkelige nød i Københavns stærkt voksende brokvarterer. Foreningen gik siden i samarbejde med Kirkefondet bl.a. om at rejse den nuværende Bethlehemskirke. Den første Bethlehemskirke kan stadig beses, og er atter frikirke.

ENS

BILLUND KIRKE, 1973

Billund-Centret, Billund, Ribe stift.
Ark. Kuno og Ejnar B. Mielby.

Billund er verdenskendt. Billund lufthavn, „Legoland" og de små „Lego" legeklodser er kendt viden om. Den lille by i Grene sogn fik vokseværk, og på få år skabte den eksplosionsagtige vækst behov for mange nye institutioner og faciliteter – også for en kirke.

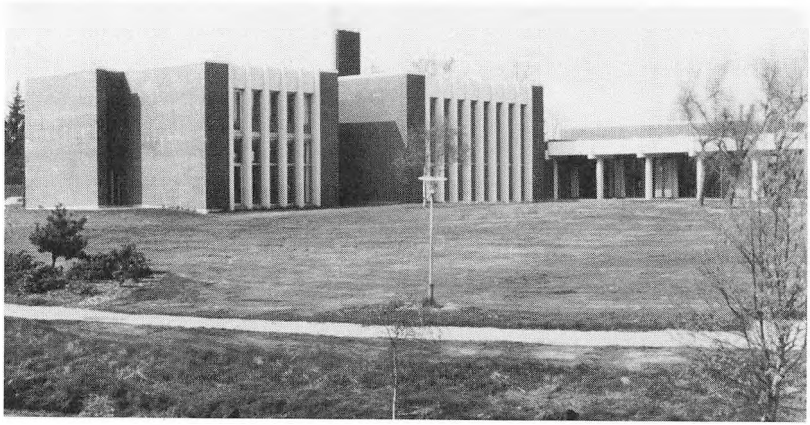

Man valgte at løse en række problemer på een gang ved i samme kompleks at samle kirke, bibliotek, fritidshjem, børnehave, teatersal, cafeteria og ungdomslokaler. En sådan mundfuld krævede kapital, men ideens ophavsmand, direktør for „Lego", Gotfred Kirk Christiansen stillede ved en storstilet gave de nødvendige midler til rådighed

fra „Ole Kirks fond" til opførelse af centret og indretning af kirken.

Kirken ligger i centrets sydvestlige hjørne med korpartiet utraditionelt vendt mod vest. Inventarets farver er valgt med tydelig inspiration fra den berømte Tempelpladskirke i Helsingfors. Træværket har en næsten udefinerlig violet farve, og det violette går igen i kirkebænkenes hynder. Gulvet har betonfliser med blank overflade, og hele murværket er i moccafarvede teglsten.

Orgelet, hvis træværk også er violet, er på 17 stemmer, bygget hos P. Bruhn & Søn i 1973. I det 17 m høje, fritliggende klokketårn er i 1982 opsat et klokkespil med 29 klokker. Altersølvet og det hamrede dåbsfad er i Sterling sølv, tegnet og udført af Helga og Bent Exner, der også har udført alterudsmykningen, et stort kors bestående af mange små kors. Alterbordsløberne skiftes ud efter kirkeårets liturgiske farver ligesom messehaglerne. Disse tekstiler er udført af Inge Toft.

HR

BISTRUP KIRKE, 1963.

Birkebakken 1, Birkerød. Helsingør stift.
Ark. Tyge Arnfred.

Enkle flader i røde mursten og tunge, næsten strenge linier præger Bistrup kirke. Den er bygget af sognets egne folk, som ganske bogstaveligt lagde sten på sten til deres nye kirke.

Da alt var klart til at opføre den nye kirke, kom der byggestop for alle offentlige bygninger på grund af mangel på arbejdskraft. Derfor besluttede man at bygge kirken selv. Over 100 mennesker fra sognet var med. De mødte allesammen frivilligt én aften om ugen og byggede kirke. Første etape – der nu er sideskib – var færdig i 1963. Og man fortsatte. Det store kirkerum, tårn o.s.v. var færdigt i 1967. Samme år fik kirken indsat orgel, bygget af Bruhn og udvidet i 1987 så det nu er på 30 stemmer.

Væggene er af ret mørke, rød-brune sten, men store, højtsiddende vinduer og det lyse loft og de lyse bænke giver et varmt venligt indtryk. De store trædøre indtil sideskibet åbnes ikke som vanligt, men svinges op i vandret stilling, når dette rum skal lægges til kirkerummet.

De store, langsgående bjælker, som bærer loftet i kirkerummet, er med til at lede blikket frem mod altervæggen, som alene er udsmykket med mursten. Maleren og billedhuggeren Hans Christian Høier

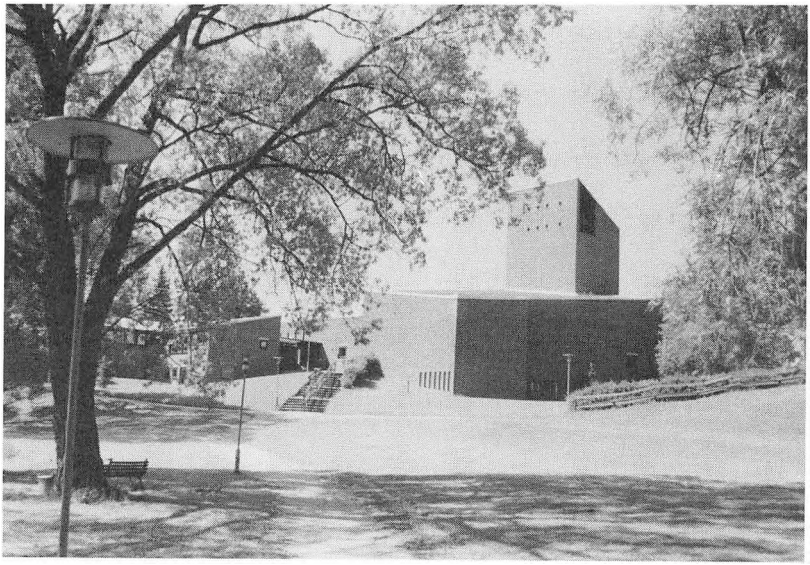

har skabt et „murstens-maleri" over hele altervæggen. Livets træ i højre side. Bag prædikestolen kornaks. Og midt på væggen ses Jesus og disciplene omkring ham, altsammen i mørkere mursten.

Alterbordet er støbt af de samme folk og med de samme materialer som resten af kirken; det står i en ret grov beton. Til gengæld er altersølvet og døbefontens dåbsfad ikke „almindeligt" sølv, men net-op dét sølv, som sognets folk skænkede til formålet.

De tre klokker bærer hver sin del af ordene: „En røst der råber i ørkenen / Ban Herrens vej / Gør hans stier jævne".

I 1979 føjedes yderligere en del til Bistrup kirke: Gerner-salen, som rummer en stor mødesal, et lille bibliotek samt kontor.

PH

BISTRUPKIRKEN, 1978.

Ringvejen 7, Hjørring. Ålborg stift.
Ark. Holger Jensen.

Bistrupkirken ligger ved Ringvejen i den sydlige udkant af Hjørring byområde. Den består af flere bygningsfløje, alle i røde sten, omkring en art klostergård. Hovedfløjen rummer selve kirkerummet og et tilstødende menighedslokale med tilsammen ca. 400 siddepladser. De øvrige fløje har undervisningslokaler, pejsestue, køkken og depot.

Bistrup sogn måtte i årene 1966 til 1978 lade sig nøje med en midlertidig kirke, en „vandrekirke" i træ, og da man skulle bygge den nuværende kirke, ønskede man ikke at få en prestigekirke, men en arbejdscentral, der kunne give mulighed for aktiviteter på alle ugens dage. Man besluttede samtidig, at al udsmykning skulle udføres af kunstnere med tilknytning til Vendsyssel – Helga og Bent Exner har udsmykket alteret med et metalkors, som hænger ned over alterbordet, omgivet af en mængde bjergkrystalkugler, forestillende „kloderne, der svæver omkring korset i verdensrummet". Dåbsfadet er hamret sølv, og både alterbordets og døbefontens betonflader er beklædt med marieglas (norsk „glimmer").

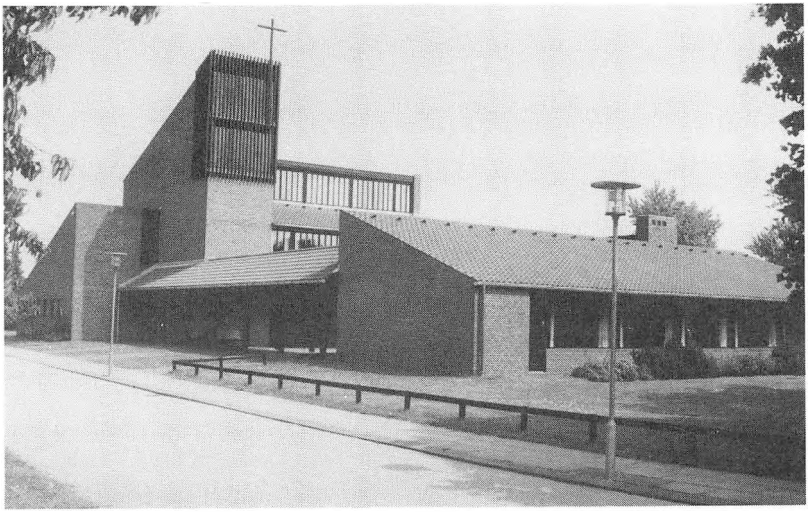

De løse stole i kirkerummet er som andet træværk helt lyst. I mange kirkebygninger med skrånende tag udgør den højeste væg altervæggen, men i Bistrupkirken er det omvendt og langs den høje bagvæg løber et pulpitur og derover et stort vindue, som er rummets eneste. På et pulpitur langs den ene sidevæg står orgelet på 14 stemmer, som er bygget af Jensen & Thomsen.

Det er sjældent, at kongelige personer direkte medvirker ved opførelsen af en kirke. En undtagelse er Bistrupkirken, hvortil det første spadestik blev taget 3. august 1976 af dronning Margrethe.

HR

BORDING KIRKE, 1897.

Bording Kirkeby, Ikast. Viborg stift.
Ark. Claudius August Wiinholt.

Det Danske Hedeselskabs opdyrkningsaktivitet på den jyske hede og store religiøse vækkelser i midten af det nittende århundrede øgede behovet for nye kirker på egnen. Dels steg befolkningstallet, og dels søgte folk i stigende tal til kirke. Alene i Hammerum Herred blev der i perioden 1889-1935 bygget 21 nye kirker. Det var ikke, fordi vilkårene for kirkebyggeri var særlig gode. Staten ydede kun et beskedent tilskud, og evnen til at give var ikke så stor som viljen. Derfor måtte man bygge billigt og alligevel bygge et hus, der kunne fortjene betegnelsen „kirke". Det var Wiinholts tanke, at kirken skulle „løfte sit spir – helst både tårn og spir – op over heden". Derved fik han ideen til korskirken med et tårn lige over korsskæringen. Det sparede materialer, og Bording kirke er et eksempel på realiseringen af denne ide. For at strække midlerne, „genbrugte" man også en hel del af kvadrene fra den gamle kirke, som blev nedrevet ved den nyes opførelse, og de ses både som sokkelsten og som en del af murhjørnerne. Også en del af inventaret blev genbrugt, bl.a. prædikestol, døbefont og en del af alteret. Selv vinduesoverliggerne fra den gamle kirke sidder i de nye vægge. Også orgelet er af beskeden størrelse, på 8 stemmer, bygget i 1967 af Marcussen & Søn.

Under kirkegulvet ligger et gammelt gravkammer, der dog nu er tomt. Kirkens klokke er fra 1487 og siges at stamme fra Karup kirke. Den er ophængt i en muret klokkestabel med kvadratisk grundform og pyramidetag.

HR

BRÆNDKJÆRKIRKEN, 1966.

Brændkjærvej, Kolding. Haderslev stift.
Ark. H. Noes Pedersen.

Højt beliggende og med en karakteristisk opadstræbende profil ligger Brændkjærkirken på et højdedrag syd for Kolding Fjord.

De økonomiske vilkår for kirkebyggeri, der gjaldt før 1966, gjorde det nødvendigt at bygge i etaper. Det nuværende korparti blev i 1966 opført for indsamlede midler og udgjorde i nogle år sognets kirke. Først i 1971 kunne det oprindelige projekt færdiggøres.

Kirkens arkitektur domineres af de høje, spidse, kobberbelagte tage på kirke og tårn, henholdsvis 22 og 32 meter høje.

De opadstræbende linier præger også kirkerummet, der er usædvanligt lyst. Det er orienteret nord-syd med alteret i sydenden foran et gavlvindue som udgør hele sydvæggen. For at dæmpe det til tider voldsomme sollys, er der foran vinduet anbragt hvide „sejl", og også for de store østvendte vinduer er anbragt forhæng, der næsten virker som skulpturer i rummet, ligeledes i hvide tekstiler, udformet af den norske kunsthåndværker Hilde Johnsen og bistået af Finn Rasmussen.

Alter, prædikestol og døbefont er støbt i beton, der på forsiden har en skålformet forgyldt fordybning, hvori man – omend utydeligt – ser et græsk kors. Kirkesølvet er både tegnet og fremstillet af Bent Gabrielsen.

I 1974 blev orgelet, der er bygget af Marcussen & Søn, udvidet til sine nuværende 28 stemmer. Orgelet er anbragt på et rummeligt pulpitur i kirkerummets nordende over indgangspartiet.

Under kirkens første etape – koret – er der menighedslokaler, og antallet af lokaler blev væsentligt forøget, da man i 1981 opførte „Sidehuset", en tilbygning mod vest med undervisningslokaler, kontorer, udvalgsværelser samt i kælderen lokaler til sognets børne- og ungdomsarbejde. „Sidehuset" er tegnet af Kristian Mikkelsen.

På de faste bænkerækker har Brændkjærkirken plads til 350, men siddepladsernes antal kan ved indsætning af løse stole øges til ca 500.

HR

CHRISTIANS KIRKE, 1957.

Ringgade 100, Sønderborg. Haderslev stift.
Ark. Kaare Klint, Esben Klint og Mogens Meyling.

Allerede i 1944 planlagde man opførelse af en kirke til 800.000 kr. Da der i 1952 var indsamlet 300.000 kr. enedes arkitekt og byggekomité om en opførelse i 3 etaper, og sidste del fuldendtes i 1973 af Mogens Meyling efter at både Kaare og Esben Klint var døde.

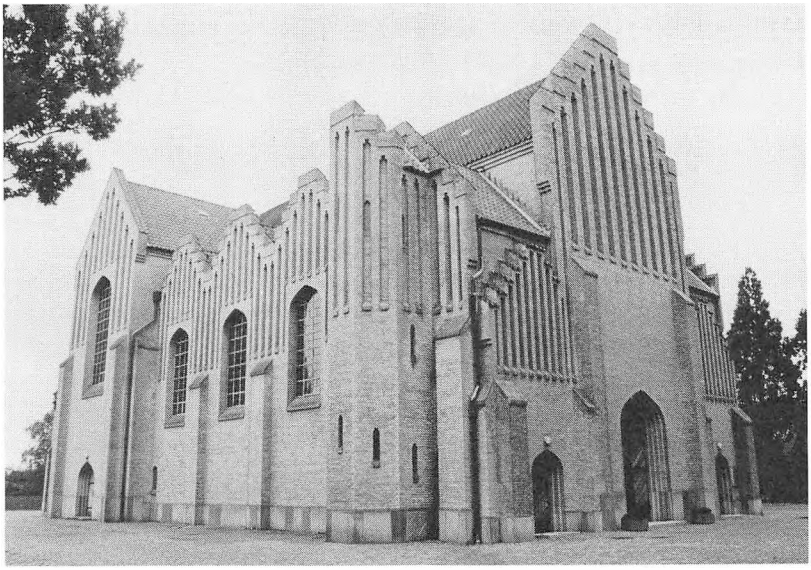

Byggestilen er den karakteristiske „klintske" gotik i gul tegl, som også kendes fra Fredens Kirke i Odense, Bethlehemskirken og frem for alt Grundtvigskirken i København.

Kirken er stor med plads til ca. 500 personer og indrettet som processionskirke i retningen øst-vest med fritstående alter. Karakteristisk er det høje, spændstige rum i blank gul teglsten med højtsiddende gotiske vinduer. Bag alteret hænger tre store gobeliner vævet af Berit Øyn-Petersen i grundfarverne blå, rød og violet. Fire små glasmosaikvinduer i koret er udført af Knud Lollesgaard. Kirkesølvet er leveret af Cohr. Den hvidgyldne messehagel er vævet af Esther Bové Reintoft, og orgelet på 22 stemmer er bygget af Marcussen & Søn i 1959.

Kirken er smukt beliggende i den vestlige ende af Sønderborg Østre kirkegård. Kirkegården på næsten otte hektar er anlagt på en bakke med en højdeforskel på ca. 7 meter. Anlægget er udarbejdet af Johs. Trolle. Kirkens østfacade hæver sig over kirkegården som en mægtig skulptur, der afslutter anlægget mod vest.

HN

CHRISTIANSKIRKEN, 1941.

Christian X' Alle 120, Lyngby. Helsingør stift.
Ark. Jacob Bang og Erik Jensen.

Christianskirken i Lyngby repræsenterer første generation af de kirker, der bryder med århundreders tradition. Arkitekter fra nær og fjern valfartede i de første år efter indvielsen i 1941 til Lyngby for at studere dette nybrud. Men mange havde også svært ved at acceptere den noget strenge stil. Kong Christian X, der gav navn til kirken, skal ved indvielsen have givet udtryk for sin manglende begejstring.

Sin unge alder til trods har kirken allerede sine klenodier. Ældst er Mogens Jørgensens rosevindue fra 1960, som han selv har kaldt „Himmelrosen". I sig selv et kunstværk, der bringer ro i sindet – eller sætter tanker i gang, men som også giver en ganske særlig lysvirkning i kirkerummet.

Altertavlen fra 1966 – omgivet af grene fra Livets Træ, malet på den hvidpudsede firkantede apsis – er Poul Høms forsøg på at fremstille den Treenige Gud: Faderen, der kun anes i baggrunden med den velsignende hånd, Sønnen, der sendes ind i verden for at give sit liv til menneskenes frelse, og Helligånden, der i skikkelse af en due skaber forbindelsen til os, der er kirke i dag. Døbefonten, der er udført i bornholmsk granit og formet som en fortøjningspullert, markerer ste-

det, hvor Gud knytter det enkelte menneske til sig. På det murede alterbord står et sølvkrucifiks, skænket af det daværende kongepar, Christian X og dronning Alexandrine, som i årene for opførelsen opholdt sig meget på Sorgenfri Slot. På det murede galleri foran orgelet ses ligeledes Christian X's navnetræk. Orgelet er bygget i 1945 af Frobenius og har 33 stemmer.

Med sognegården, der blev taget i brug i 1982, er kirken blevet beskyttet mod gadestøjen og har fået tilføjet et smukt miljø – lidt i klosterstil – at færdes i. Men det egentlige formål med sognegården har naturligvis været at give gode muligheder for sognets forskellige arbejdsgrene. Sognegårdsfløjen og forbindelsesgangen til kirken markerer tydelig ønsket om at mildne på de oprindelige strenge linier med de rundbuede vinduer i kontrast til kirkens høje rektangulære vinduer. En vanskeligt opnåelig, men god helhed synes at være blevet resultatet. Ark. Inger og Johs. Exner.

MM

CHRISTIANSKIRKEN, 1958.

Frederikshaldsgade, Århus. Århus stift.
Ark. Aage C. Nielsen.

Allerede i 1886 begyndte præsterne ved Århus Domkirke at holde gudstjenester i en lille lejlighed på Christiansbjerg – dengang nord for Århus. I 1895 blev en lille bedesal på Randersvej indviet og denne bygning blev i 1913 udvidet og ombygget til en rigtig lille kirke med 90 siddepladser. Den fik navnet Christianskirken efter den unge konge, Christian X.

Men det var trange forhold, og der opstod et stærkere og stærkere ønske om at få en ny og større kirke. I 1937 blev der afholdt arkitektkonkurrence, men på grund af krigen blev byggeplanerne forsinket. I 1942 blev krypten bygget, som fra 1946, da den gamle kirke blev nedrevet, kom til at fungere som sognets kirke frem til den nye kirke stod færdig i 1958.

Kirken er bygget i rød tegl med lave vægge og store teglhængte tagflader. Ved kirkens østende hæver det seks-kantede 32 m høje kobbertækkede tårn sig som et synligt vartegn. Kirkerummet er karakteristisk ved det høje rum, der domineres af de kraftige hvide betonspær, der bærer det mørkeblå træloft. Hele sydsiden udgør et stort vindue, der giver en smuk og særpræget lysvirkning.

Kirkerummet samles i Frits Bruzelius' alterbillede, der i fresco fremstiller Den hellige Nadver. Bordet er rejst på højkant, hvorved kunstneren har opnået den virkning, at Kristus på samme tid sidder til bords med disciplene og troner som Majestas Domini på korvæggen. Kirkens messehagel fra 1976 er udført af Hanne Vedel.

Alteret er bygget af norsk opdalskifer. På alteret står et krucifiks, udskåret i elfenben af V. Foersom Hegndal. Kunstneren lader i dette arbejde korsfæstelsen og opstandelsen smelte sammen i ét, idet det er den opstandne og sejrende Kristus, som ikke hænger på korset, men står foran. Altersølvet er fremstillet af Hingelberg. Prædikestolen er i moseeg og døbefonten i granit. Orgelet fra 1958 er på 31 stemmer og bygget af Frobenius.

HN

EGEDAL KIRKE, 1990.

Egedalsvej, Kokkedal. Helsingør stift.
Ark. Johan Fog og Per Følner.

Egedal Kirke i Karlebo sogn blev indviet Pinsedag 1990 og repræsenterer altså dermed det allernyeste i denne samling af kirker.

Med ønsket om en flerrums- og arbejdskirke har arkitekterne fundet slægtsskab i middelalderens klosterbyggeri, hvor klosterkirken

var omgivet af en række andre rum, ofte samlet om en indre gård. Kirkebygningen er formet som to fløje, forbundet med en fælles forhalsbygning, der med et u-formet fordelingsareal giver adgang til alle bygningens afsnit.

Den rummelige forhal mellem de to hovedfløje giver rige muligheder for socialt samvær under forskellige former. Det er desuden et rum med en meget smuk udsigt ud over grønne områder.

Arkitektonisk fremtræder bygningsanlægget som en komposition af beslægtede, prismatiske bygningskroppe, grupperet omkring en indre gård, omgivet af murede søjler. Set fra øst, kiler bygningsarealet sig ind i en niche i skovbrynet, og terrænet stiger som flade terrændtrapper op mod den indre søjlegård, der fornemmes beslægtet med en klostergård og i kontrast til den omgivende naturgrund med blomstrende træer og en vandkunst.

Kirkefløj, sognegårdsfløj og tårnbygning er udført med facader af rødgule, blødstrøgne teglsten, hvori der er indmuret vandrette bånd af specialblokke med hvid glaseret overflade, der glimter i solen. Tagfladerne er beklædt med blypatineret rustfrit stål med stående false. Omkring indgangsdørene til kirkefløjen indgår kunstnerisk udsmykkede partier af formsten og glaseret tegl udført i samarbejde med Vibeke Steffensen.

Kirkerummet er hvidkalket og her drages opmærksomheden straks mod alter, døbefont og alterkors, der er udført af Bent Exner og beklædt med hundredvis af „gyldne" skåle, som en nutidig variation over middelalderens gyldne altre. Også altersølvet er udført af Bent Exner.

MM

ELIASKIRKEN, 1908.

Vesterbro Torv, København V. Københavns stift.
Ark. Martin Nyrop.

Skaberen af Københavns Rådhus, arkitekt Martin Nyrop, har også tegnet to Københavnske kirker for Det Københavnske Kirkefond: Lutherkirken på Østerbro og Eliaskirken på Vesterbro. Sidstnævnte, der også i folkemunde kaldes for Vesterbros Domkirke, er et fint eksempel på Martin Nyrops ønske om at finde en personlig arkitektonisk udtryksform med inspiration i tidligere tiders stilarter. Den høje og smalle facade ud mod torvet, der krones af to små tvillingetårne som på kirkerne i Tveje-Merløse og Fjenneslev, de kraftige kampestensmure og den brede stentrappe fra torv til kirkerum gør, at bygningen klart markerer sig som kirke i gadebilledet, samtidig med at den giver Vesterbro Torv karakter. Hertil bidrager også den fontæne af Rolf Harboe, som blev opsat foran kirkens indgangsparti i 1915.

Bag den pompøse facade med Rolf Harboes relief af profeten Elias i ildvognen omgivet af syngende engle over indgangsportalen, findes det tredelte kirkerum med pulpiturer og korparti hævet 8 trin over

skibet og med plads til 800 mennesker i bænkeraderne. Kirkerummet er beklædt med lys kalksandsten og har i midterskibet åben tagstol med ovenlys. Tagstolens vægge er smykkede med malede blomster- og fugledekorationer, mens tværbjælkerne under ovenlysvinduerne er prydet af engle, der forkynder julebudskabet. Et andet gennemgående træk i kirkens talrige dekorationer er rosen, hjertet og korset bl.a. kendt fra Luthers signet.

Altertavlen er malet på den store korvæg i tre rundbuede blændinger i 1909 af Frans Schwartz og illustrerer Forklarelsen på Bjerget. I midterste felt ses Jesus med Moses og Elias og i de to sidefelter Peter, Jakob og Johannes. I højre sideskib er indrettet et dåbskapel med granitdøbefont prydet med kors og glasmaleri med rosen og hjertet.

Her findes også et maleri af Maria Thymann forestillende Jesu første tempelgang med profetinden Anna knælende for barnet, som den gamle Simeon holder i sine arme. Under koret er desuden indrettet bederum for præsten. Kirkens nuværende orgel er på 32 stemmer og bygget af Marcussen og Søn.

Under kirkerummet er der en særdeles rummelig krypt med mødesal, menighedslokaler, bibliotek og køkken. Allerede i 1898 fik menigheden tag over hovedet i et tidligere danseetablissement på Vesterbrogade „Valkyrien", der blev ombygget til Sct. Mariæ kirkesal af ark. V. Koch. Ved Eliaskirkens indvielse i 1908 blev kirkesalen ført videre af den menighed, der i 1909 fik opført Mariakirken i Istedgade, hvorefter kirkesalen atter blev ombygget og fortsatte som alkoholfri restaurant.

ENS

ESAJASKIRKEN, 1912.

Malmøgade, Københavns stift.
Ark. Thorvald Jørgensen.

Esajaskirken er en af de mest monumentale kirkefondskirker. Det københavnske Kirkefond stillede grunden til rådighed, og kirken opførtes for penge indsamlet af menigheden. Kirken ligger som en majestætisk mastodont midt i et provinsielt kvarter, omgivet af byggeforeningshuse, herskabslejligheder, en skole og børneinstitutioner og kigger ud over Østre Anlæg og Sortedammen. Når kirken er så stort anlagt, skyldes det arkitekten, som i øvrigt er kendt som skaberen af det nuværende Christiansborg.

I første omgang rakte de indsamlede midler dog ikke længere end til krypten, som i 1903 indviedes som kirkerum. Og derefter gik der 9 år, før resten af kirken stod færdig. Efter indvielsen i 1912 rykkede gudstjenesten op i det øvre kirkerum, og krypten blev overtaget af menighedssamfundet som mødesal. Det mest iøjnefaldende ved kirken er de to massive facadetårne, der kan lede tanken hen på middelalderkirken i Tveje Merløse. Orgelet er på 16 stemmer og bygget af Frobenius i 1958.

Kirkens indre er lyst, dels fordi den er hvidkalket, dels fordi der over korsskæringen rejser sig et pyramideformet tårn med vinduer, der kaster lys ned over alterbordet. Som alterudsmykning fungerer en glasmosaik fra 1914 af Joachim Skovgaard. Motivet er korsfæstelsen, men den usædvanlige komposition får en til også at tænke på forklarelsen på bjerget.

Siden 1932 har der været tradition for, at kirkens menighed har været delt i to lejre med hver sin præst.

Billedhuggeren Anders Bundgaard synes at have forudanet dette, da han anbragte de to strenge mandshøje ærkeengle på hver sin side af indgangsdøren som hyrder for hver sin flok.

AMG

FILIPSKIRKEN, 1924.

Kastrupvej 57, København S, København stift.
Ark. W. Rue.

I 1907 opførtes en såkaldt kokolitkirke, Filipskirken ude i det yderste Sundby for midler indsamlet af „Foreningen til Opførelse af smaa Kirker i København", på en grund købt af Kirkefondet. En „uanselig hvid Kirke med et lille Taarn over Indgangsdøren, dog ses den viden om, da den ligger paa aaben Mark med det blaa Øresund til Baggrund."*

I dag er storbyen forlængst rykket ud til den nuværende Filipskirke, og „det blaa Øresund" ses kun fra tårnet. Men selve den imposante hvidkalkede kirkebygning i sengotisk landsbykirkestil minder om sognets fortid som bondeland. Et tresidet afsluttet langhus med tårn i vest, flankeret af lavere sidebygninger med bl.a. menighedslokaler, børnehave og præstebolig; kamtakkede gavle med gotiserende blændinger, og over indgangsdøren et tympanon med relief forestillende Kristus med Filip og Nathanael, udført af Carl Nielsen.

Kirkerummet med 420 siddepladser har fem fag krydshvælv. Væggene har forneden mørke træpaneler, derover murværk med røde teglsten, som brydes af striber med hvidt puds og øverst hvidpudsede vægge og lofter. Altertavlen med motivet Kristus som sædemanden er

malet af Erik Jensen, og korets østvindue har et lille glasmaleri, en syngende engel, af Anton Høy. Døbefonten er af granit og prædikestolen i udskåret træ med evangelistfelter.

Orgelet blev oprindelig bygget til Kastelskirken i 1884, og som sådan synet af J. P. E. Hartmann og N. W. Gade. Det blev kasseret i 1922 og skænket til Filipskirken, dog uden den oprindelige facade. I 1970-71 blev det restaureret af Poul Gerhard Andersen og regnes med sine 21 stemmer i dag for et bevaringsværdigt romantisk orgel.

* Københavns Kirkesag 1890-1915 s. 82.

MS

FREDENS KIRKE, 1963.

Sjællandsgade, Herning. Viborg stift.
Ark. Aksel Skov.

„Navnet var så let – resten blev så svært". Sådan lyder overskriften over et kapitel i kirkens 25 års jubilæumsskrift. Netop den 4. maj 1945, da befrielsesbudskabet blev udsendt over radio London, var kirkekomiteen samlet for at drøfte bl.a. kirkens navn. Men resten blev svært, og mange genvordige perioder måtte gennemleves, før Hernings østlige bydel kunne få egen kirke. De enkelte bydele stod nærmest i kø i den hastigt voksende by for at få en kirke. En enorm

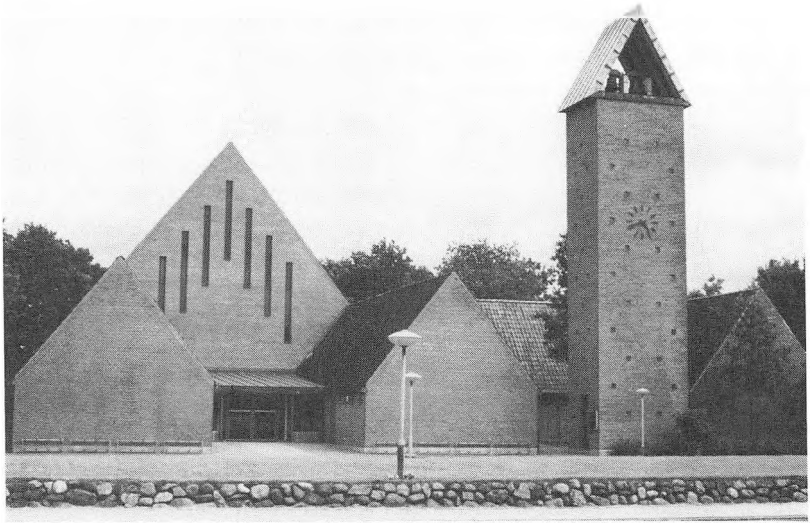

offervilje var også blevet lagt for dagen forud for bygningen af Fredens kirke.

De høje røde murstensgavle dominerer den del af bygningen, som rummer kirkerummet, medens både sidevæggene og de parallelt liggende sidefløje er lave, alt i røde mursten. Sidefløjene strækker sig på begge sider af kirkens hovedindgang. Ved sydfløjen opførtes i 1977 endnu en lav sidebygning, tegnet af Søren Jensen. Klokketårnet er højt, smalt og fritstående på kirkens forplads.

I kirkerummet skifter murstensfarven til gul, opmuret mellem lange betonsøjler, som understreger det høje, opadstræbende kirkerum med synlige betondragere til at understøtte det store tag. Rene og enkle materialer præger rummet, det gule murstensalter med en kraftig granitbordplade, den smukt udhuggede granitdøbefont og prædikestol, knæfald og stolerækker i lys eg. I hjørnerne mellem altervæg og sidevægge er i træ indrettet henholdsvis præsteværelse og kontor. I 1975 blev altervæggens ni lange smalle vinduer udskiftet med glasmosaikker, udført af Knud Lollesgaard.

Mødesalen i den nordlige sidefløj kan ved at trække et sejldugsforhæng til side lægges til kirkerummet.

Øst for kirken er anlagt en mindelund med mindesmærke for faldne i krigsårene 1940-1945.

Orgelet fra 1969 er på 25 stemmer, bygget af Marcussen & Søn.

HR

FREDENS KIRKE, 1900.

Ryesgade 68, København Ø. Københavns stift.
Ombygget forlystelsesetablissement.

Lidt tilbagetrukket fra Ryesgade og i nærheden af Sortedamssøen lå i slutningen af forrige århundrede „Sortedamslund", der var forlystelsessted med danselokale, keglebane og restauration. Sortedamslund blev i 1898 købt af Det københavnske Kirkefond for at blive indrettet til kirke og menighedslokaler. Prisen var 130.000 kr., hvortil kom 30.000 kr. til ombygningen, som blev forestået af ark. E.C.I. Nielsen. I 1906 fik kirken tillagt en tværfløj i 2 etager med tårn i midten, tegnet af Martin Nyrop og med visse lighedspunkter til Rådhustårnet i København ved samme arkitekt.

Det enkle kirkerum med 350 faste pladser på kirkebænkene er holdt i klassicistisk stil. Over alteret er et farvet terracottakrucifiks indrammet af en fronton på to søjler udført af A. Hassel med inskrip-

tionen: „Han er vor fred". Døbefonten midt i koret er af norsk marmor, mens prædikestolen med tronhimmel er af hvidmalet træ. Også det 22-stemmers orgel fra Starup (1900) er hvidmalet. Den fordums keglebane, der løber fra sakristi til præsteværelse, kan stadig beses men ikke benyttes.

ENS

FREDENS KIRKE, 1920.

Skibhusvej 162, Odense. Odense stift.
Ark. P. V. Jensen Klint.

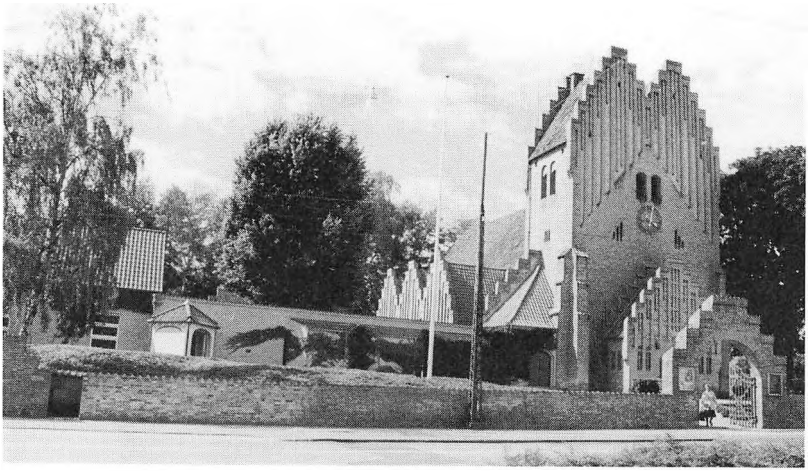

På grund af Odenses befolkningsmæssige ekspansion i tiden omkring århundredskiftet blev det nødvendigt i 1920 at udskille den nordlige del af Sct. Hans sogn, som blev benævnt Sct. Hans landsogn. Da sogneudskillelsen faldt sammen med afslutningen af 1. verdenskrig, blev det naturligt at kalde det nye sogn Fredens sogn og kirken Fredens kirke, selv om arkitekten oprindelig havde ønsket navnet „Sct. Hans Tveje". Der er tydelig inspiration fra Tveje Merløse kirke ved Holbæk, i et forsøg på at forny og overføre landsbykirkestilen til bykirken. Kirken er opført i håndstrøgne hvid-gule teglsten, og taget er i rødt tegl. Hovedindgangen går gennem våbenhuset i det store dobbelttårn med kamtakkede gavle. Ligheden med den senere opførte Grundtvigskirke i København er slående.

Kirkerummet er inddelt i 6 hvælvingsfag incl. tårn og kor, og overhvælvet med gotiske ribbehvælvinger. Sideskibet har bjælkeloft. Den rummelige kirke har 325 stole, men ved udnyttelse af al pladsen incl. pulpituret kan der sidde ca. 550 kirkegængere. Altertavlen er skåret i eg af Axel Poulsen. Motivet er fra Matt. 11,28: „Kommer hid til mig alle, som lider møje og ere besværede, og jeg vil give eder hvile".

Til venstre i koret står døbefonten, hugget i granit med dåbsfad og -kande i kobber, udført af A. Carlsen. Den syvarmede lysestage i oxyderet messing på væggen bag døbefonten er tegnet af P. V. Jensen Klint. Indtil 1966 stod den på alteret. De to kirkeskibe er skænket af

folk fra sognet, og orgelet på 29 stemmer er bygget af Marcussen & Søn i 1958.

I 1981 blev der føjet en meget smuk sognegård til kirken, tegnet af Inger og Johs. Exner. Sammen med en forbindelsesgang med direkte adgang til kirken og med det i forvejen eksisterende kapel danner sognegården ramme om en smuk gårdhave.

HN

FREDENSKIRKEN, 1960.

Rosenvangsallé, Viby J., Århus stift.
Ark. Aksel Skov og F. Niclasen.

I 1941 blev der nedsat en kirkekomité med henblik på opførelse af en kirke i den østlige del af Viby kommune. Navnet „Fredenskirken" var ikke svært at vælge, og det blev begrundet i en pjece udsendt umiddelbart efter krigen, hvori man opfordrede til at støtte en indsamling „... ud fra Ønsket om, at dette Navn maa minde om en Tid, hvor alle Danske længtes efter Freden ..."

Først i 1960 stod kirken færdig, udvendig i røde og indvendig i gule, håndstrøgne mursten. Selve kirken er et rektangulært langhus med stort teglhængt sadeltag. Et 16 meter højt klokketårn med åben trappeopgang står ved en fløj med mødelokaler ved kirkens sydside. Kirkerummet oplyses af to gavlvinduer, hvoraf vinduet i østgavlen i 1965 fik en glasmosaik af Mogens Jørgensen. Alterbord og døbefont er i lys granit. På alterbordet står et støbejernskors af Gudrun Steenberg, der

også har udført en relief under mosaikruden, i guldbelagt bly. Altertæppet er vævet af Esther Bové Reintoft efter udkast af J. Sparre Christensen. Orgelet fra 1962 er på 20 stemmer, bygget af Krohn.

Fløjen med mødelokaler blev i 1978 udvidet med kontorer, køkken, konfirmandstue m.m., ved arkitekt G. Tinning. Samtidig blev der under denne nye lokalefløj indrettet kælderlokaler til det uniformerede ungdomsarbejde.

De flade tage på sideskib og mødelokaler, bygget til sydens tørke, blev i 1986 erstattet af sadeltage, mere passende til det danske vejrlig. I 1989 blev også klokketårnets flade tag udskiftet med sadeltag, med kobberbelægning. Endvidere blev der bygget vindfang foran kirkens indgangsparti, i forbindelse med isolering af vestfløjen. Det sidste var nødvendigt af hensyn til orgelet, der med sin placering mod vest led under de skiftende temperaturer.

MS

FREDERIKSHAVN KIRKE, 1892.

Kirkepladsen, Frederikshavn. Alborg stift.
Ark. H. V. Ahlmann.

For et par hundrede år siden ændrede fiskerlejet Fladstrand karakter, og efterhånden voksede en moderne industri- og handelsby op. Den lille Fladstrand kirke fra 1686 kom til at ligge for ucentralt, og da forsvarsanlægget Citadellet blev overflødigt efter krigen i 1864, fik man et velegnet sted for en ny kirke i købstaden Frederikshavn.

Det er en korskirke med et centralt tårn og et mere end 56 meter højt spir, omgivet af fire mindre spir. Taget var oprindelig af skifer, men er nu af kobber. Kirken er opført i Faksekalksten, som udvendig er stærkt præget af tidens tand og forurening. Indvendig står murstenene i den oprindelige hvide farve i stærk kontrast til det mørke inventar. Lyset falder blødt ind i rummet gennem de mange ruder, der dels har romansk udformning, dels er cirkelrunde og alle forsynet med glasmosaikker.

Over alteret i den østre korsarm ser man et alterbillede i helt lyse farver. Det er malet af den berømte Skagensmaler Michael Ancher og forestiller Kristus og hans disciple ved Genesaret sø. Det fortælles, at Holger Drachmanns særegne profil har dannet model for apostlen Peter.

Døbefonten er en gave fra en tidligere frederikshavner. Den er i marmor, hugget ud i eet stykke og viser et knælende barn, som bærer en muslingeskal på hovedet. Orgelet på 34 stemmer er bygget i 1974 af Marcussen.

En skibsmodel med navnet „Christian IX" er navngivet efter kongen, som lagde kirkens grundsten i 1890. Et andet kirkeskib er en model af en supermoderne fragtfærge af ro/ro-typen, skænket af skibsreder Per Henriksen, der har ladet mange skibe bygge på et af byens skibsværfter.

HR

FREDERIKSKIRKEN, 1944.

Hørhavevej, Højbjerg. Århus stift.
Ark. H. Lønborg Jensen.

På en høj, let synlig fra Oddervej ligger Frederikskirken, hvidkalket med kamtakkede gavle og rødt tegltag, som den sidste kirke, der så direkte vedkender sig middelaldertraditionen, opført af den arkitekt, der mest markant har stået for den historiserende periode i dansk kirkebyggeri. Valget af kirkens arkitektur hænger nøje sammen med den tyske besættelse af Danmark under 2. Verdenskrig, som det bl.a. fremgår af en tavle over prædikestolen: ... besluttede Borgere i Højbjerg, Saralyst og Skaade at rejse en Kirke i Stil med vore gamle danske Landsbykirker, som til sene Tider kan vidne om, at man i de ufredsfyldte Aar 1941 til 1944, hvor næsten hele Verden var i Krig og

vort gamle Land besat af den tyske Værnemagt dog havde Fremtidshaab og Sammenhold til at bygge en hvid Kirke til Guds Ære, som et Middel til at opelske Fredens Aand ..." Kirken fik sit navn efter daværende kronprins Frederik, og på kirkens øverste fire stolerader ses initialerne for kongeparret Christian X og dronning Alexandrine, og kronprinseparret Frederik og Ingrid.

Kirkerummet omfatter tårnrum, skib og et stort kor. Det indeholder stilelementer fra forskellige tider. Den store korbue, triumfbuen, hviler på svære søjler med terningekapitæler og citerer vore ældste romanske landsbykirker, inspireret af Veng klosterkirke ved Skanderborg. I nordsiden ses små rundbuede romanske vinduer, mens der i sydsiden er store spidsbuede gotiske vinduer. Loftets krydshvælvinger minder om senmiddelalderen.

Altertavlen er i bruskbarok på et muret alterbord, inspireret af alterbordet i Løgumkloster Kirke, som Lønborg-Jensen restaurerede i begyndelsen af 1920'rne. Alterbilledet er malet af Axel Hou med motiv af englen, der forkynder Jesu fødsel for hyrderne på marken. På alteret står to malmlysestager skænket af daværende kronprins Frederik ved kirkens indvielse. I 1983 fik kirken et altertæppe i gyldne farver, vævet af Esther Bové Reintoft.

Døbefonten er i granit og har et tin-dåbsfad fra 1687 med et billede af Jesu dåb. Fadet er oprindeligt skænket til Holme Kirke, hvorunder Skåde hørte, af baron Constantin Marselis på Marselisborg.

I det 21 m høje klokketårn hænger 4 klokker, og det nuværende orgel på 20 stemmer er bygget af Marcussen & Søn.

HN

GL. HOLTE KIRKE, 1978.

Kohavevej 81, Vedbæk. Helsingør stift.
Ark. Halldor Gunnløgsson og Jørn Nielsen.

Kirken er blevet til på grundlag af en offentlig og åben arkitektkonkurrence, hvortil der indkom 235 forslag. Den er opført af rødbrune Helsingborg-teglsten, som er anvendt både i ydermure, vægge og gulve. Hele komplekset er opbygget med sekskanten som grundelement. Rummenes gulvflade er således en række sekskanter, et princip der går igen overalt. Det markante byggeri har fået megen rosende omtale, men har også fået øgenavne som f.eks. „Det nye Barsebäck".

I det indre præges kirkerummet af det ovenfra indfaldende lys ned langs de rødbrune vægge. Den elektriske belysning følger næsten som

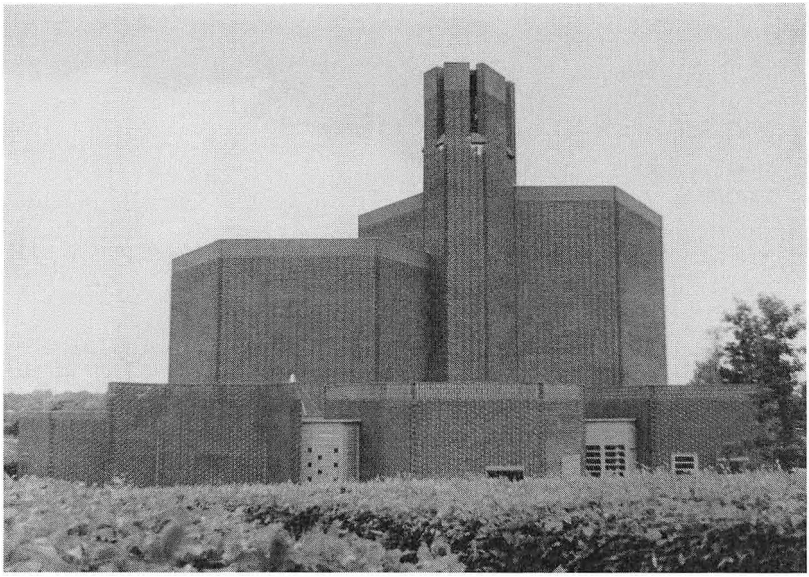

et lysende bånd kirkerummets vægge. Alteret er åbent dvs. uden alterskranke og udformet af lyst træ med fornemt håndværk i lette elementer. Altertavlen er en glasmosaik med motivet „Den korsfæstede i natten". Bagved korset fornemmes livets træ, og øverst skimtes morgenrøde. Det er udformet af Sven Havsteen-Mikkelsen og Mogens Frese. Orgelet fra 1978 er bygget af Th. Frobenius & Sønner og er på 17 stemmer. I kirkens forhal hænger et krucifiks af Robert Jacobsen.

Gl. Holte kirke er et karakterfuldt byggeri i beskedne mål. Der er heller ikke det sædvanlige antal birum. Begge dele har sin baggrund dels i de ret restriktive rammer, der var sat for arkitektkonkurrencen, dels i den tanke, at kirke først og fremmest er forkyndelse af Guds ord i prædiken, dåb, nadver og kirkelige handlinger.

PH

GREJSDALENS KIRKE, 1961.

Grejsdalsvej, Vejle. Haderslev stift.
Ark. Jens Malling Petersen.

Grejsdalens kirke er vel den danske kirke, der tydeligst er inspireret af Le Corbusiers valfartskapel i Ronchamps i Frankrig. Kirken ligger højt på et bakkeparti, som den i former fortsætter og fremhæver. Mest markant er taglinien, der fortsætter bakkens form i en lang opadstræ-

bende konstruktion, der ender i en enkel tømret klokkestol med trækors.

Kirken er bygget i hvidmalede mursten. Kirkerummet er præget af det opadstræbende rum, uden vinduer. Ligesom kapellet i Ronchamps kommer lyset ind gennem en mængde uregelmæssige murspalter, hvori der er indsat glasmursten, som på spændende vis reflekterer forskellen i sollysets intensitet. Forgyldte dragere bærer det smukke træloft, hvis kurve når sin højde over koret, der har alterskranke og døbefont i sortmalet smedejern. Prædikestolen er indbygget i korets sydside i en tremmevæg.

Det lille orgel på 4 stemmer er bygget af Marcussen & Søn i 1970.

Ved indvielsen i 1961 var Grejsdalens kirke bestemt som begravelseskapel, men allerede den 4. november 1962 blev den indviet som kirke. Rundt om kirken er der anlagt en smuk skovkirkegård.

HN

GRINDSTED KIRKE, 1923.

Østerbrogade 2, Grindsted. Ribe stift.
Ark. H. Lønborg Jensen.

Grindsted Kirke eller „Hedens Domkirke" er en gammel romansk kvadrestenskirke, som i årene 1921-23 blev udbygget i en sådan grad, at kirken fremstår som en helt ny kirke. Årsagen til denne udvidelse var den indre missionske vækkelse, som i slutningen af 1800-årene gik hen over egnen og kaldte til kirke og gudstjeneste, kombineret med Grindsted bys ekspansion i de samme år.

Efter nogle års forhandling vedtog Rigsdagen i november 1920 at bevilge statstilskud til kirken – dog kunne der ikke gives tilskud til tårn, ligkapel og port. Den slags luksus hørte ikke hjemme på heden!

Som arkitekt valgte man H. Lønborg-Jensen, der var kendt på egnen for kirkebyggeopgaver. Lønborg-Jensen er vor mest fremtrædende repræsentant for den historiserende periode i kirkebyggeriet, hvilket også har sat tydelige spor i Grindsted Kirke. Han lod den gamle kirkes alter og skib udgøre sakristi og alterkor i den nye kirke og forlængede kirken med et nyt skib og tårn (30 m højt). Ved ombygningen fik de gamle bygningsdele et muret hvælvet loft ligesom det nye skib.

Også inventaret er holdt i historiserende stil, der leder tanken hen på, at man står i en kirke, der er ældre, end man tror. De øverste kirkebænke bærer indskriften: „ANNO DMNI 1921-1923" – altså årene for kirkens restaurering.

Prædikestolen er i renæssancestil tegnet af H. Lønborg-Jensen tydeligt inspireret af prædikestolen i Løgumkloster Kirke, som han restaurerede i de samme år. Under lydhimlen hænger en due, som han tog fra døbefonten i Løgumkloster med den begrundelse, at der havde man nok af gamle ting! Prædikestolen er fremstillet af J. Jensen, mens lydhimlen er skåret af kunstsnedker Mørck.

Midt i kirken ses den gamle våbenhusdør fra 1652. I det gamle våbenhus ses den gamle døroverligger med tre groft udhuggede figurer, sikkert en korsfæstelsesscene med den korsfæstede omgivet af Maria og Johannes som på alteret.

Ved kortrappen er der en lysekrone med 50 lys – en kopi af en lysekrone fra Heidelberg udført af kunstsmed Eibye.

I koret står en af de få gamle inventargenstande, den gamle døbefont, som er en groft tilhugget granitfont, der ved ombygningen fik en ny fod.

I korets sydside ses to store glasmosaikruder, fremstillet af Knud Lollesgaard i forbindelse med kirkens 50-års jubilæum i 1973. Motiverne er Skibet og Livets Træ. Livets træ er også motivet for Hanne Vedels altertæppe fra 1979.

Det gyldne alter er skåret af Mørck, efter tegning af Lønborg-Jensen. Alterkalken er udført af Didrich Hansen Buch i 1701. I tårnet hænger en klokke fra 1613 og en fra 1922.

Orgelet fra 1963 er på 34 stemmer og bygget af Krohn.

HN

GRUNDTVIGSKIRKEN, 1921-1940.

På Bjerget, Københavns stift.
Ark. P. V. Jensen Klint.

Et af de mest spændende byplanprojekter, der er realiseret i København, er P. V. Jensen Klints „landsby" på Bispebjerg. På et højtliggende torv, omgivet af lave sammenhængende huse, rejser den mægtige Grundtvigskirke sig med sin brusende orgelfacade. Inspirationen er ren landsbygotik. Men udformningen er ny og anderledes, som en „lego"by i gule murstensmoduler. Og dimensionerne er en domkirkes, placeret midt i købstaden. Men i modsætning til middelalderens købstad, hvor huse og gader er vokset op omkring kirken og ligesom

klynger sig ind til den som det naturlige centrum for byens liv, er der her tale om en nøje planlagt genskabelse af det oprindelige og ideelle forhold mellem kirke og by.

Kirken og den klintske „landsby" er kommet til at præge hele Bispebjerg. – Ikke blot fungerer den højtliggende „katedral" som et vartegn for området, men den lyse gule mursten, som var arkitektens foretrukne, er blevet anvendt i næsten alt senere byggeri i bydelen. Bispebjerg er i dag en lys gul bydel i udkanten af det mangefarvede København.

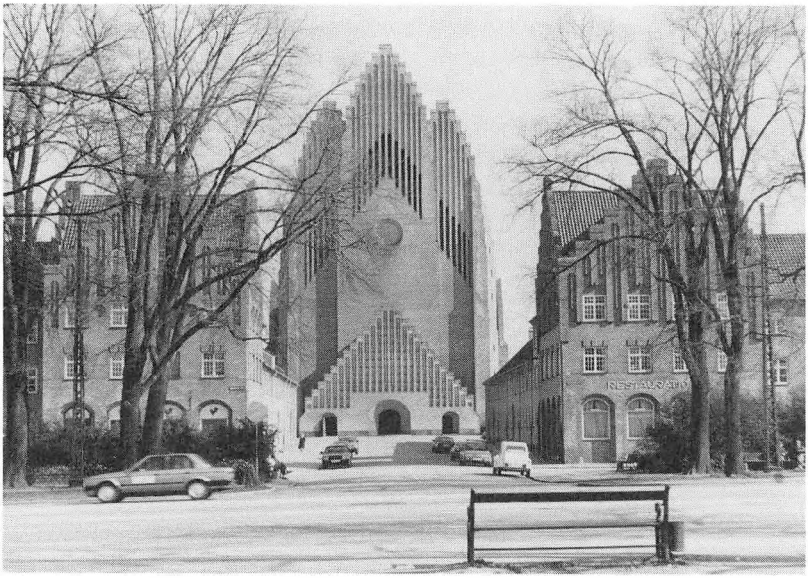

Også Grundtvigskirkens indre er gult, rent og lyst. En vision af lys materialiseret i et ædelt, nøgent og kolossalt rum, hvis eneste udsmykning synes at være ti himmelstræbende hvælvinger opført af 6 mill. ens gule mursten.

Kirken er bygget som et mindesmærke over N.F.S. Grundtvig. Gennem et par konkurrencer om et Grundtvigs-mindesmærke udviklede ideen sig fra at være en statue af Grundtvig over en mindehal med statue til at blive et tårn og sluttelig et tårn med skib – en kirke. P. V. Jensen Klint lavede tegningerne til tårnet, som fra 1927 til kirkeskibets indvielse i 1940 tjente som kirke. Placeringen af den ene af kirkens to prædikestole i tårnrummet vidner herom.

Efter P. V. Jensen Klints død i 1930, fuldførte hans søn, Kaare Klint, kirken efter sin faders tegninger. Selv har Kaare Klint stået for det

lille orgels facade på nordsiden og de berømte stole, som siden er blevet kendt over hele verden som spisebordsstole. Den 7-armede, forgyldte egetræslysestage på alterbordet og døbefonten af Faksekalk er Jensen Klints værk ligesom den storslåede krypt, der i dag tjener som menighedssal, men som under krigen fungerede som beskyttelsesrum for den omliggende bebyggelse.

3. generation af arkitektslægten, Esben Klint, har tegnet det nye kæmpeorgel på vestvæggen, der ligesom gentager noget af facadens motiv i sine orgelpiber. De 10 m lange piber er i øvrigt landets største. Orgelet er bygget af Marcussen & Søn og er på 55 stemmer.

Grundtvigskirken er en lys og elegant finale på historisismens arkitektur.

AMG

GRØNDALSKIRKEN, 1928.

Hulgårdsvej 2, København NV. København stift.
Ark. Julius Smith.

Hvor Hulgårdsvej og Hillerødgade mødes, ligger den store hvide „landsbykirke" fra 1928. Upraktisk beliggende for besøgende, som må krydse stærkt befærdede gader for at komme til kirke. Til gengæld ses den viden om, som den ligger højt og frit op mod Brønshøj. I 10 år forinden havde sognet måttet klare sig med en grønmalet barak med rødt paptag, mens man samlede ind til den blivende kirke, hvis forbillede var den hvide Filips kirke på Amager. Det oprindelige projekt havde kirkeskib med 4 hvælvingsfag, men af økonomiske grunde måtte kirkerummet afkortes til de nuværende 3 hvælvingsfag.

Med de kamtakkede blændingsgavle og udvendige stræbepiller ligger stilen nær sjællandsk sengotik. Ud over det 3-fags kirkerum består bygningen af kor mod nordøst og et kraftigt tårn med saddeltag flankeret af lave sidebygninger mod vest. Kirken er rejst over en høj krypt med menighedslokaler og ligkapel, og op til den rundbuede indgangsportal med tympanon fører en pompøs udvendig granittrappe.

Det hvidkalkede kirkerum er overdækket af tøndehvælv og får dagslys fra tre store rundbuede vinduer med blyindfattede ruder i hver side. Der er 355 siddepladser. Altertavlen, der forestiller Lazarus' opvækkelse, er udført i farvet brændt ler af August Hassel og har stået i barakkirken.

Til venstre for koret over trappedøren hænger et krucifiks af egetræ

fra 1730.* Det er skænket af Københavns Bymuseum i 1936 og har tidligere hængt i kirkesalen på Abel Cathrinestiftelsen. En anden gave fra Bymuseet i 1936 er billedet i præsteværelset, en kopi af et maleri af den lidende Kristus. Det originale maleri hænger på Rosenborg Slot og er blevet til på Chr. IVs foranledning efter et syn, han skulle have haft i 1625 under Trediveårskrigen. Kunstneren er ukendt. Døbefonten på muret sokkel har romansk granitkumme. Den er skænket af Herfølge kirke, hvor den tidligere har stået. Skibsmodellen af Fregatten Fyn er skænket i 1929 af Marinehospitalet. Nye lysekroner og væglampetter fra Fog og Mørup blev ophængt i 1958, og i 1962 fik kirken et nyt Frobenius orgel på 17 stemmer.

* Historien bag krucifikset og maleriet i præsteværelset undersøges p.t. nærmere af Nationalmuseet. Krucifikset stammer muligvis fra 1600-tallet.

MS

HALD EGE KIRKE, 1967.

Viborg, Viborg stift.
Ark. Inger og Johs. Exner.

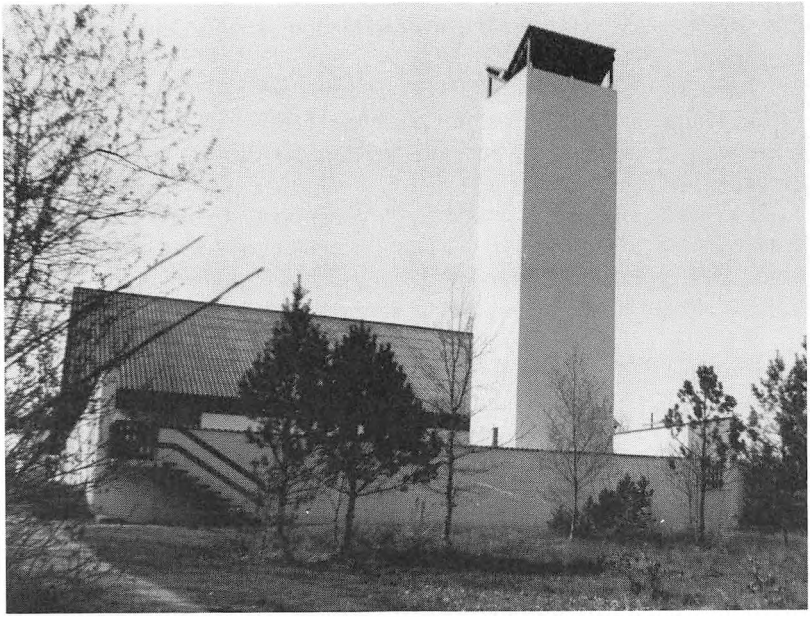

I 1960 blev der vedtaget udstykningsplaner for Hald Teglgård med bl.a. kirke og kirkegård. Men grundet byggekvoter og statslige restriktioner mod kirkebyggeri var udsigterne for en kirkesag lange. Derfor ændrede menighedsrådet i 1963 kirkesagen til et projekt for hjælpekirkegård og kapel og bad ægteparret Exner udarbejde et forslag med henblik på selvbyggeri.

Efter skitseprojektets godkendelse i 1964 blev arbejdet udført i 3 etaper. Kirkegårdsanlæg og kapel blev som de to første udført i et samarbejde mellem professionel og frivillig arbejdskraft, mens 3. etape „birumsbygningen" blev opført professionelt, efter 1966-lovgivningen. Den samlede byggesum, incl. inventar blev knap 500.000 kr. Fra 1967 blev der holdt normale gudstjenester i kirken, og i 1971 blev den indviet som kirke.

Anlægget ligger mellem skovbryn og en bronzealderhøj, som er smykket med et stort trækors! Kirken er enkel såvel i stil som i materialevalg: To ladeformede bygninger ved siden af et firkantet tårn omgivet af hvidt murværk og plæneanlæg. Bygningerne er opført i hvid-

malet gasbeton med tag af lysegråt bølgeeternit. Bænke, prædikestol, alter og døbefont er i grågrønt trykimprægneret fyrretræ ligesom de brede gulvplanker, mens den åbne tagstol har sortimprægnerede træspær. Kirkens hoveddør er rødmalet og kirkebænkenes hynder er betrukket med rødt militærklæde. Vestgavlen, modsat alteret er udformet som et stort vindue, hvorigennem den største del af dagslyset kommer.

Alterudsmykningen, et alterkors og to stager af jern og sølv er udført af Helga og Bent Exner, der også har stået for dåbsfad og -kande. Orgelet på 5 stemmer er en gave fra den danske orgelbygger Frede Aagaard, Månsarp i Sverige.

Kirkegårdsanlægget blev udarbejdet i samarbejde med Sven-Ingvar Anderson. Gravanlægget ligger i en kvartcirkel omkring broncealderhøjen. Alle gravsten vender forsiden mod højen, og hækkene er 50 cm høje og 40 cm brede af hensyn til kæmpehøjen.

MS

HARALDSKIRKEN, 1967.

Høje Gladsaxe Torv, Søborg. Helsingør stift.
Ark. Hoff og Vindinge.

Haraldskirken blev opført i nøje tilknytning til den nye bydel, Høje Gladsaxe, der blev bygget i begyndelsen af 60'erne, af det samme arkitektfirma.

Med sit navn føjer kirken sig ind i den danske kristenheds historie, da det var Harald Blåtand, der netop et tusind år før kristnede danerne.

Men også i den danske folkekirkes nyere historie har Haraldskirken sin meget markante placering som den første kirke, der blev opført efter en særlig lov – „Lex Gladsaxe" kaldet – der banede vejen for i almindelighed at finansiere kirkebyggeri helt over den kirkelige ligning.

Med mure af lys kalksandsten knytter kirken sig til det store Høje Gladsaxe boligkompleks, der udgør hele sognet. En pergola fra kirken til skolen er med til at omslutte torvet, og midt i denne pergola rejser sig det åbne klokketårn med tre kraftige klokker.

Kirkebygningen rejser sig fra det ret lave indgangsparti mod altervæggen, hvor vi i højre side har orgel og prædikestol. Der er således skabt et kirkerum, der knytter alle funktioner i gudstjenesten nært sammen.

Kirkerummet præges iøvrigt stærkt af Henrik Starkes symbolske udsmykning af hele altervæggen. Kunstneren har selv beskrevet sit værk som Ordet, der kommer til verden. Det er udtrykt ved en forgyldt Kristusskikkelse – Ordet, der blev menneske –, ved Bibelen med en blomst, symbolet på det levende Ord, ved fisken, det oldkirkelige symbol for Kristus og ved duen som symbol for Helligånden, der gør Ordet levende i mennesker.

MM

HARBOØR KIRKE, 1910.

Nørregade, Harboør. Viborg stift.
Ark. K. Varming.

Før den nuværende kirke lå en lille middelalderlig kirke opført af havsten og tegl. Byens vækst og vækkelsernes virke medførte imidlertid, at den oprindelige kirke blev revet ned for at give plads til den nye med plads til 500 mennesker. I kirkens tårn er småpartier fra det gamle tårn indkapslet i nyt murværk.

Bygningen, der er opført af cementstøbte kvadre i romanske stilformer, består af kor og skib med udbygning mod nord og et hvidkalket

tårn af mursten med pyramidespir mod vest. I sydsiden fører en rundbuet granitportal ind i tårnrummet, der tjener som våbenhus. Skibet har træloft, mens koret har tøndehvælv.

En del af den oprindelige kirkes inventar er bevaret. Bl.a. den romanske granitdøbefont med fire menneskehoveder på kummen, et sengotisk korbuekrucifiks fra begyndelsen af 1500-tallet samt prædikestol og altertavle fra begyndelsen af 1600-tallet. I 1910 har altertavlen i felterne fået indsat malerier af Axel Hou, der viser Jesus med de små børn omgivet af fiskere og bønder i nutidsdragter. I topstykket ses engle, der spiller på instrumenter. Der er to kirkeskibe ophængt (barken Nina og barken Håbet, begge fra 1915), samt en mindetavle over to forulykkede fiskerlav fra 1862 og 1863. Bag altertavlen er der mindeskrifter over fire druknede børn.

Kirkegården er et kapitel for sig selv. De mange fællesgrave vidner om beboernes farefulde arbejde på havet, og de mange indskrifter på gravstenene om deres stærke tro. Der er bl.a. mindesten over 26 fiskere, der druknede den 21.11.1893, hvis begravelse medførte stort røre i pressen og vækkelse i sognet. En anden mindesten er over 12 mand, der druknede under redningsforsøg den 25.1.1897. Endelig er der mindesten for den russiske fregat Aleksandr Nevskij, der forliste i 1868, hvor 8 omkom men næsten 800 blev reddet, og over et tysk U-bådsmandskab på 25 fra første verdenskrig. På kirkegårdens nordside rejstes i 1942 en mindemur med marmorrelief over druknede fiskere.

ENS

HELLEBÆK KIRKE, 1920.

Ved kirken 2, Ålsgårde. Helsingør stift.
Ark. Søren Lemche.

Hellebæk kirke har sin oprindelse i et lille kapel, der blev indrettet på Hellebækgård for arbejderne på Kronborg geværfabrik. Nu ligger den tæt ved stranden, højt og frit på Stejlebakken i Ålsgårde. Byggegrunden var fiskernes gamle stejleplads, som de havde hævd på. Velvilligt rykkede de deres stejleplads længere mod nord, så kirken kunne få den skønneste beliggenhed, man kunne tænke sig.

Bygningen er i palæstil. Den høje grundmur er af tilhugne kampesten, ydermurene glatte og hvidkalkede, og taget er beklædt med blå, glaserede teglsten. Den rundbuede del af tagkonstruktionen er beklædt med kobber ligesom spiret, hvori klokken er ophængt. „Vejrhanen" er ejendommelig for en kirke, idet den er fremstillet som et bemandet vikingeskib!

Også indvendigt er kirken hvidkalket og med farverne gul og himmelblå i træværket og altervæggen, der er udformet som en meget særpræget relief-altertavle med korset som centrum i universet.

En del af inventaret stammer fra det tidligere kapel. Kapellets altermaleri med den korsfæstede Kristus befinder sig nu i sakristiet. Ligeledes stammer en del af alterskranken fra kapellet, døbefonten med himmel, den cylindriske prædikestol – også med himmel, samt en pengeblok. Af kirkens „skatte" kan iøvrigt nævnes et glasmaleri, der fremstiller Jesu tornekronede hoved og et andet med den himmelfarne Kristus. Orgelet på 9 stemmer er fra 1920 og bygget af Th. Frobenius & Sønner.

Hvert femogtyvende år holdes i forbindelse med kirkejubilæet en skibefest. De nyistandsatte kirkeskibe – fregatterne „Ernst" (1812) og „Christian" (1829) – føres da i procession fra „Langebro" ad Strandvejen til kirkens hovedindgang, hvor flådekommandanten afleverer skibene til præsten.

MM

HELLERUP KIRKE, 1900.

Margrethevej, Hellerup. Helsingør stift.
Ark. Thorvald Jørgensen.

Arkitekturen omkring århundredskiftet er karakteristisk ved anvendelse af historiske stilarter, normalt middelalderlige forbilleder, som man arbejdede med på en stadig friere måde. Det gælder også Hellerup kirke, som har mange romanske træk i de runde buer og friser, uden at der er tale om gold kopiering. Kirkens arkitekt blev kendt for sin største opgave, genopførelsen af Christiansborg Slot. Udvendigt står murene ukalket, men med et hvidligt pudsovertræk. Overalt i murværket ses ornamentik, symbolske fremstillinger som timeglas, vægt, skib, påfugl, Kristus-monogrammer, drikkende fugle og sammenslyngede dyr og træer.

Kirkens oprindelige altertavle blev malet og skænket af Lorens Frølich, kendt som illustrator af børnebøger. Hovedbilledet herfra, „Julenat" hænger nu ved døbefonten.

Den nye altertavle er opbygget som en middelalderlig fløjtavle i forgyldt eg, udført af Aksel Theilmann. Det strålende midtpunkt er den sejrende Kristus, omgivet af de fire evangelister. På sidefløjene ses Mariæ bebudelse, Jesu dåb, korsfæstelsen og opstandelsen. Fodstykket viser Adam og Moses. Det guldindvirkede antependium er udført af Kirsten og Johan Becker i 1975. Orgelet på 34 stemmer er bygget i 1950 af Marcussen & Søn.

I 1985 opførtes syd for kirken et sognegårdskompleks, tegnet af Gehrdt Bornebusch, der vandt den åbne arkitektkonkurrence blandt 53 deltagere. Anlægget omfatter både menighedslokaler, kontorer,

ungdomshus, børnehave og vuggestue samt præste- og kirketjenerbolig. Det må nok betegnes som det størst sammenhængende sognecenter, der er opført i tilknytning til en eksisterende kirke. Det fornemme byggeri blev præmieret af Hellerup kommune i 1985.

MM

HELLERUPLUND KIRKE, 1956.

Sehestedvej 1, Hellerup. Helsingør Stift.
Ark. Wittmarck og Hvalsøe.

Midt på den kilometerlange, snorlige Bernstorffsvej rejser Helleruplund kirkes 42 m høje tårn sig og gør kirken synlig i store dele af Gentofte. Kirken betegner ikke noget nybrud.

Det er tydeligt, at arkitekten har ønsket at genskabe en kirke i sengotisk stil. Kirkebygningen består af et tresidet kor mod vest og et skib med korsarme mod nord og syd. Tårnet i vestgavlen, der krones af et kobberklædt pyramidespir, flankeres af to sidefløje.

Kirkerummet er udført i gule mursten, og skibet har tre fornemt udførte krydshvælv på falsede vægpiller. Vinduerne er – gotikken tro – høje og spidsbuede.

I koret er de fire vinduer udsmykket med glasmalerier af Poul Henrik. De skildrer Jesu Fødsel, Hans korsfæstelse og opstandelse samt Nadverens indstiftelse. Foran et glat trækors står alterbordet med et gyldent Kristus-monogram med alfa og omega på siderne. Døbefonten af granit har sølvfad tegnet af Kresten Dragsted, og orgelet er bygget i 1956 af Troels Krohn, og udvidet til 40 stemmer i 1970.

I 1989 blev der umiddelbart vest for kirken opført en sognegård, tegnet af Johan Fog og Per Følner. Ved opførelsen af denne har man til det yderste respekteret kirken ved dels at sænke niveauet for den nye fløj, dels bygge et helt fladt tag, der kun markeres ved en gennemgående vinduesryg. Helhedsindtrykket er derved blevet en meget ydmyg tilbygning, der på det nærmeste fremtræder som en mur omkring kirken. Sognegårdens indre fremtræder med en midtergang, der som et indbydende mødested samler konfirmandstuer/mødesal til den ene side og kontorer og køkken til den anden side.

MM

HELLIGKORS KIRKE, 1890.

Kapelvej 36, Kbh. N. Københavns stift.
Ark. H. B. Storch.

I Nørrebros hjerte, i det såkaldte Rabarberkvarter, opførtes i årene 1887-90 denne anseelige korskirke i røde mursten. Den ligger ganske pompøst for enden af Korsgade lige syd for Assistens kirkegård og på en grund, der i 1853 blev benyttet til kolerakirkegård. Den er bygget i gotisk stil, inspireret fra den tyske Østersøkysts hanseatiske teglstensgotik og består af et øst-vest orienteret langhus med kor og tværskib i vest og med et 176 fod højt tårn i øst med et ottesidet spir af kobber.

I 1886 dannedes en komité til opførelse af 2 nye kirker i den stærkt voksende hovedstad med stiftsprovst C. Rothe som formand og borgmester H. N. Hansen som næstformand. Det lykkedes kun komiteen at rejse denne ene kirke. Fra privat side indkom 300.000 kr., mens stat og kommune hver bidrog med 60.000 kr., hvortil kom kirkegrunden, som kommunen ligeledes skænkede. Grundstenen blev nedlagt i 1887

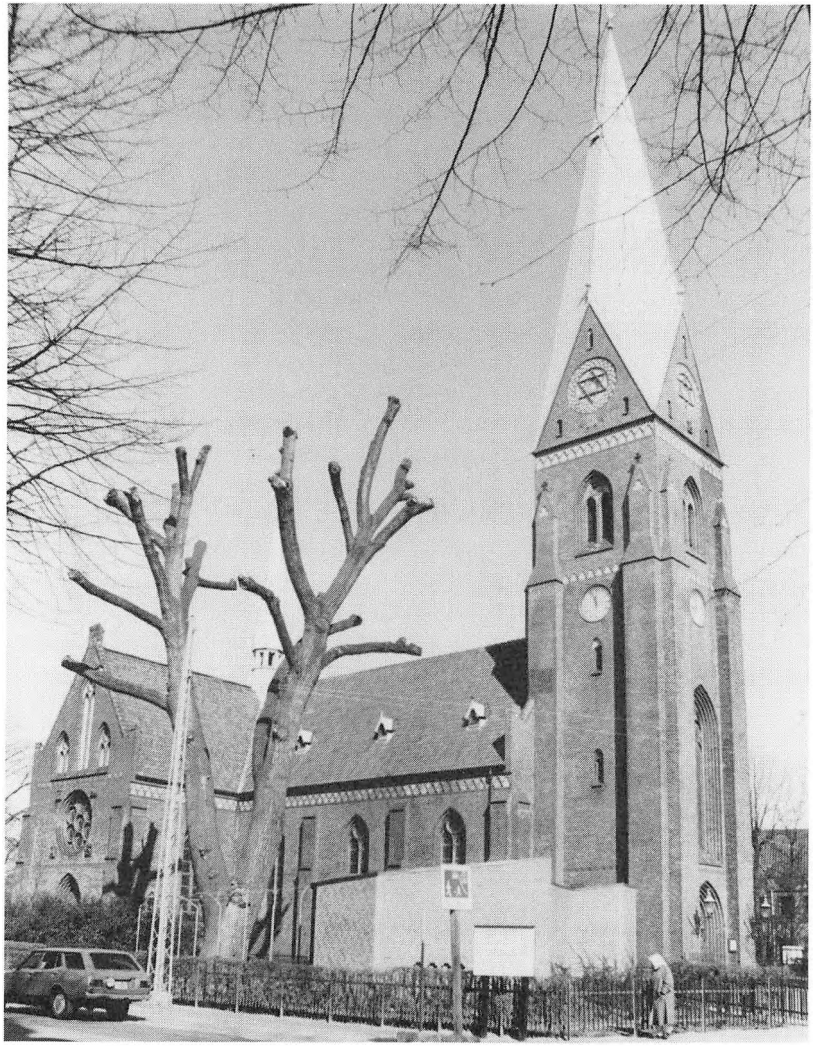

og kirken indviet den 19. januar 1890 af biskop B. J. Fog som sognekirke i et nyt sogn, der ved oprettelsen havde 26.000 beboere.

Kirkerummet har 800 faste pladser, fortrinsvis som kirkebænke, høje spidsbueformede vinduer med glasmosaik og et rummeligt kor med marmoralter af C. Aarsleff og altertavle i træ af H. C. Berg. Det er en skabstavle, hvor midterskabet er en krucifiksgruppe, mens sidefløjene rummer de fire evangelister. Alterstagerne er af bronze ligesom kirkens ottekantede bronzedøbefont og 6 bronzelysekroner af

Lauritz Rasmussen. Prædikestol med himmel skyldes også H.C. Berg. Kirkens første orgel blev i 1965 afløst af det nuværende 29 stemmers orgel fra Starup & Søn. Der er to klokker, støbt ved opførelsen.

ENS

HELLIGÅNDSKIRKEN, 1954.

Holmsland Klit, Hvide Sande. Ribe stift.
Ark. Aage Bugge.

„Giv Guds fred sin rette klang" lyder inskriptionen på den store klokke i Helligåndskirken. Klokken er skænket af skibsreder A.P. Møller, og den lyder ud over det smalleste sted på den 30 km lange Holmsland klit, som adskiller Ringkøbing Fjord fra Nordsøen, hvis brusen i uvejr nok kan overdøve kirkeklokkens klang.

Naturens magt har flere gange i begyndelsen af dette århundrede forstyrret de lokale beboeres forsøg på at opretholde en kanalforbindelse mellem hav og fjord. Først i 1931 lykkedes det ved bygningen af et sluseværk at skabe en stabil forbindelse, som ikke sandede til, og samtidig skabtes muligheder for en driftig fiskerihavn og en nødhavn for skibe i uroligt vejr.

De nye vilkår tiltrak nye beboere, og hurtigt øgedes fiskerbyens befolkning og dermed også behovet for en kirke. En syerske i Ribe, Fanny Risting, havde testamenteret et betydeligt beløb til opførelse af en ny kirke på Jyllands vestkyst, og hun havde som vilkår anført, at den skulle have navnet Helligåndskirken.

Selv om både kirkebygning og inventar er af ny dato, er alt dog holdt i den traditionelle stil og med mindelser om både den romanske periode (vinduerne) og den unggotiske periode (stræbepillerne). Som vore gamle landsbykirker har Helligåndskirken både kor, skib, våbenhus og tårn. I kirkeskibet hænger en model af en tremaster, og denne stolte skude bærer naturligt nok navnet „Fanny" efter den person, som muliggjorde bygningen af den nye kirke.

Ved besøg i vore gamle middelalderkirker beundrer man ofte det smukke håndværk, som præger f.ex. døbefonte og prædikestole m.v. I Helligåndskirken kan man konstatere, at der også i vort århundrede kan præsteres gedigent og smukt håndværksarbejde. Kirkens alterudsmykning indskrænker sig til et stort og enkelt kors af råt tilhugget egetræ. Også orgelet er af beskeden størrelse: 4 stemmer bygget af Frobenius i 1971.

Helligåndskirken i Hvide Sande står godt til den barske natur, som omgiver den.

HR

HELLIGÅNDSKIRKEN, 1984.

Torpevænget 1, Århus V. Århus stift.
Ark. Hans Knudsen.

Det er først og fremmest keramikeren Tue Poulsens dristige og fantasirige udsmykning af kirkerummet, der falder i øjnene. På væggene bag alteret har han udformet „livets træ" i keramik som en trefløjet komposition i lighed med de gamle altertavler. Træet „vokser" op af gulvet og udover væggene og rummer en rigdom af farver og kristne symboler. Tue Poulsen har ligeledes i farvelagt keramik udført døbefont, prædikestol og det cirkelrunde alterbord, der giver præsten mulighed for at stå med ansigtet vendt mod menigheden. Den omfattende udsmykning er blevet til i et tæt samarbejde mellem kunstner, arkitekt og menighedsråd og stod færdig ved kirkens indvielse.

Det høje, næsten kvadratiske kirkerum har hvidmalede, vandskurede teglstensvægge, der brydes af væksthusnicher med blomstrende vegetation. Fra disse samt fra et højtsiddende pultlysbånd oplyses rummet indirekte med dagslys. Der er knap 200 faste pladser, der kan

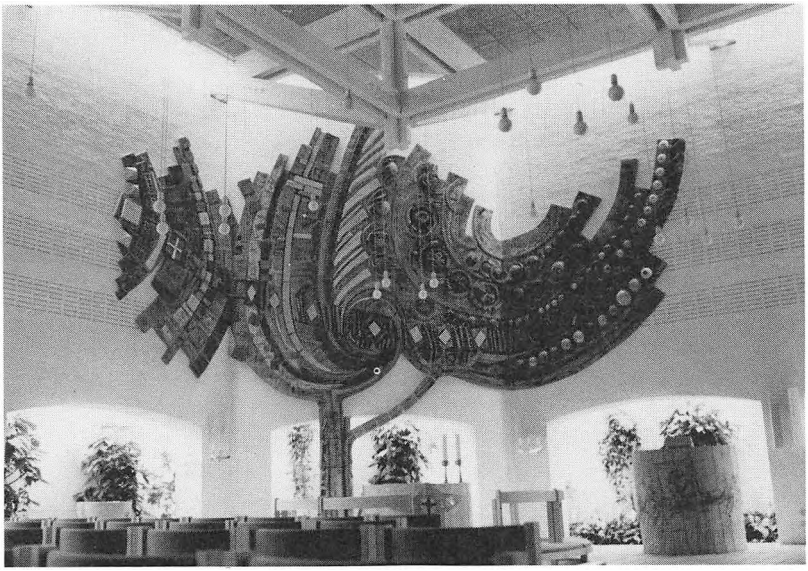

øges med løse stole til 300. Orgelet på 19 stemmer er fra Bruno Christensen & Sønner.

Kirkekomplekset består desuden af lave bygninger, der omkranser et lille kirketorv. Her er hovedindgangen til alle kirkens rum, der udover konfirmandlokaler, kontorer og køkken også omfatter en underetage, der naturligt er indføjet i det stærkt skrånende terræn. Her er indrettet et lille andagtsrum og god plads til kirkens børne- og ungdomsarbejde.

Helligånds sogn blev i 1975 udskilt fra Christians sogn. Fra 1973 og til kirkeindvielsen i 1984 havde menigheden til huse i en af Kirkefondets vandrekirker. Som synlige minder herfra hænger idag Jerusalemskorset og altertavlen fra vandrekirken i henholdsvis den nye kirkes andagtsrum og venterum.

ENS

HJALLESE KIRKE, 1983.

Hjallesegade 25, Odense S. Fyns stift.
Ark. Ebbe Lehn Petersen.

Den nye kirke i Hjallese ligger på den gamle kirkegrund, hvor Hjalleses første kirke stod. Den blev nedbrudt i 1576 og stenene anvendt til

opførelse af den nærliggende Hollufgård. På kirkegrunden blev i 1720'erne opført en af Frederik IVs rytterskoler, der blev revet ned i 1958.

Som en skulptur med udsigt til alle sider på en ubrudt grønning med enkelte store og gamle træer ligger den nye kirke. Opført i røde teglsten og med rødt tegltag og udformet som et trefløjet anlæg i lighed med et middelalderligt kloster. Kirkerummet danner nordfløjen, menighedssalen østfløjen, mens kontorer og konfirmandlokaler udgør sydfløjen i dette bygningsanlæg, der omkranser en indre gård. Herfra er der adgang til kirkerummet og til den indre gang, der forbinder og giver adgang til alle rum. Nordvest for kirken er opført et 12 m højt, fritstående klokketårn med to klokker.

Kirkerummet hæver sig over de øvrige fløje med to tagflader, der rejser sig mod øst og vest og „falder" mod rummets midte. Mellem kirkerum og menighedssal, der begge er hvidmalede, er en skydeport og en hejseport. Når portene er oppe udvides pladsmulighederne fra 160 personer til det dobbelte. Hejseporten bag alteret er belagt med slagmetal og dekoreret med to bibeltekster oveni hinanden (begyndelsen af 1. Mosebog og Johannesevangeliet).

Det fritstående alter og døbefonten er af betonelementer, mens prædikestolen ligesom bænkene er i bøgetræ. Altersølvet er udført af Per Harrild efter arkitektens tegninger. Orgelet på 16 stemmer er bygget af Marcussen & Søn.

ENS

HOLSTEBRO KIRKE, 1907.

Kirkestræde, Holstebro. Viborg stift.
Ark. Vilhelm Ahlmann.

Fra 1450 til 1905 lå på den nuværende kirkeplads den gamle Sct. Jørgens kirke, omgivet af kirkegård og stendige. Ved nedrivningen, gemte man pietetsfuldt meget af inventaret og genanvendte det i den nuværende kirke, der er opført i røde mursten og orienteret nord-syd med korsarme mod øst og vest. Over sydenden rejser sig et højt tårn med pyramidespir. Alle bygningsdele er dækket af røde tagsten, selv træbaldakinen over hovedindgangen. Kirkerummet har hvælvet loft med murede buer mellem hvælvingerne. Vinduerne har romansk form, og i korrundingen sidder de i dybe nicher. Til korvinduerne har Johannes Kragh i 1908 udført glasmosaikruder, der viser mennesker omkring Jesus.

Inventaret fra den gamle Sct. Jørgens kirke præger rummet, med flere klenodier. Altertavlen er fra omkring 1510-1520 af nederlandsk oprindelse og med fremragende middelalderlig træskærerkunst i de fem relieffer. Alterskranken langs knæfaldet er forgyldt smedejern. Prædikestolen er fra begyndelsen af det 17. århundrede i renæssancestil og med senere tilføjede billeder i de fire felter, forestillende evangelisterne med deres symboler. Lydhimlen er fra samme tid.

Kirkerummet oplyses af store parvis ophængte lysekroner, hvoraf den ældste stammer fra 1661. En endnu ældre lysarm på prædikestolen bærer årstallet 1599.

Væggene i østre korsarm prydes af epitafier fra den gamle kirke, opsat til minde om prominente, lokale familier. På væggen ved opgangen til prædikestolen hænger et sjældent stykke træskærerarbejde fra det 16. århundrede, der stammer fra det gamle alter og hedder „Nådestolen". Det viser Gud Fader med den lidende, korsfæstede Kristus i sine arme.

Ikke alt stammer dog fra den gamle kirke. Nyt er Marmorgulvet og døbefonten, og helt nyt er fire nye messehagler i hvid, rød, grøn og violet farve, designet og fremstillet af Inge-Lise og Flemming Bau, der vandt en konkurrence blandt 36 kunstnere. Det nuværende Frobenius orgel blev bygget i 1957 med 31 stemmer. I 1979 blev det udvidet med fransk svelleværk og har nu 45 stemmer.

I tårnet hænger 48 klokker med en vægt, spændende fra 1.535 kg til kun 13 kg. Dette klokkespil sender jævnligt sine malmtoner ud over Holstebro by som en hilsen fra kirken.

HR

IKAST KIRKE, 1907.

Torvet, Ikast. Viborg stift.
Ark. Victor Gullev.

Det tidligere så forarmede hedesogn, Ikast, har haft kirke siden middelalderen. Den lille granitstenskirke nedbrændte i 1904, men efter godt to års forløb kunne man indvie en ny kirke på den gamles sted. Det var en langskibskirke i røde teglsten med kor, apsis og tårn. Med tekstilindustriens opblomstring på de tidligere golde hedeegne steg indbyggertallet, og da der altid har været tradition for stor deltagelse i gudstjenesterne, blev kirken fra 1907 for lille.

Ved tilbygning i 1968 – forestået af arkitekt Hardie Fischer, – blev langskibskirken omdannet til en korskirke, og samtidig flyttede man alteret fra apsis i øst til korsskæringen. Over alteret er ophængt et symbol i sølv med forgyldt jernramme. Det er sammensat af en fisk, et kors og et anker. Inventaret er i hovedsagen lys eg, bortset fra prædikestolen, som er udført i teaktræ med metalramme. I det udvidede kirkerum er der plads til 5-600 personer.

I korsarmene mod nord og syd brydes dagslyset gennem mosaikvinduer, udført af Gunnar Hansen i samarbejde med Ingolf Røibæk. Den oprindelige altervæg mod øst har ligeledes mosaikvinduer, udført af Sven Havsteen-Mikkelsen. Orgelet på 20 stemmer stammer fra udvidelsen i 1968 og er bygget af Marcussen & Søn. I kirketårnet blev i 1970'erne opsat et klokkespil på nu 25 klokker, der tre gange dagligt spiller salmemelodier ud over den travle bymidte.

Mindelser fra den nedbrændte kirkebygning ses flere steder i kirkemuren, idet granitkvadre fra den gamle kirke er indsat i murværket og ligeledes anvendt som sokkelsten i de nye sideskibe. Når man fra våbenhuset går ind i kirkerummet, kan man over døren se en gammel sten, der tidligere har været trappesten i koret. Nu er den døroverligger, og i stenen er indhugget billeder af Ikast sogns første kirke, kirken fra 1907 og den udbyggede kirke fra 1968.

HR

IMMANUELSKIRKEN, 1893.

Forhåbningsholms Allé 20, Frederiksberg. Københavns Valgmenighed
Ark. A. Clemmensen og R. V. Rue.

Såvel Immanuelskirken som bygningerne nær den tilhører Københavns Valgmenighed. Med sin bastante kirkebygning og det fritstående tårn kunne det minde om Italien. Vinduer og de overraskende mange døre ind til kirken er rundbuede. I felterne over dørene er der farverige motiver i glasmosaik. Alle disse mosaikker og en række fornemme andre kunstværker i kirken skyldes brødrene Niels og Joakim Skovgaard og maleren Niels Larsen Stevns, der alle var medlemmer af den grundtvigske valgmenighed i tiden, da Immanuelskirken blev bygget.

I det første udkast til kirken havde Niels Skovgaard sammen med arkitekten tænkt på en kirke med tre vældige billeder af jul, påske og pinse. Kun det sidste blev virkeliggjort. Det er dét, som er alterbillede i Immanuelskirken.

Immanuelskirkens indre er præget af korrundingen i hele kirkens bredde og det store, hvidkalkede tøndehvælv, hvor højtsiddende vinduer i nogen grad formilder de mørke bænke. Rundt i kirken, ved døbefont, over døren osv. ses andre fine kunstværker. Men det er Niels Skovgaards alterbillede af dåben pinsedag, som giver kirkerummet en helt særlig karakter. I centrum ses apostlene Peter og Johannes. Sammen med en tredie, der vender ryggen til, er de i færd med at

døbe nogle af de tusinder, som døbtes den første pinsedag. I baggrunden Jerusalems mure. Et strålende lys og et klart centrum samler billedet, og ser man nøjere efter, er der alle „stadier" af dåb, bøn, lovsang osv.

Bemærkelsesværdigt er det, at dåben foretages som hos os, ved at præsten øser vand over med sine hænder. Det er pinse! Ikke en beretning fra gamle dage, men dén Helligåndens gerning, som gør evangeliet nutidigt og hjemligt overalt.

Orgelet fra 1896, bygget af A.H. Busch, blev restaureret midt i 70'erne og har nu 14 stemmer.

PH

JAKOBSKIRKEN, 1974.

Astersvej 11, Roskilde. Roskilde stift.
Ark. Lars, Gerda og Jørgen Hartmann-Petersen.

Jakobskirken i Roskildes sydlige bydel præges af røde mursten, lyse betonbjælker og flade tage.

Foruden kirkerum med sideskib og nogle kontorer rummer kirken et stort antal lokaler til møder, studiekredse, konfirmandundervisning, klubarbejde osv. Men det er kirkerummet med dets omfattende og udtryksfulde udsmykning, der gør Jakobskirken til noget særligt.

Kirkerummet er formet som en stor terning, med næsten samme længde, bredde og højde. Alterbord, prædikestol og døbefont er udformet i sorte bjælker og kraftige messingbeslag. De næsten trykker sig lidt i rummet, så plads og udsyn overlades til den meget store altervæg med udsmykning af Hein Heinsen.

Centralt på væggen ses de to grene fra korset. De har kraftige, tilspidsede ender, næsten to kæmpenagler, der lader korsets første funktion som henrettelses- og torturinstrument dukke frem. De to andre korsgrene er næsten kun antydet i stiplede linier på væggen. De antyder, at der er mere at sige end kors og død, hvilket også udtrykkes gennem det forgyldte hjul.

I kirkens altersølv, udført af Jørgen Dahlerup, tages tråden fra altervæggen op igen. På alterkalken og kanden er der fordybninger, som svarer til naglemærker. Orgelet på 16 stemmer er bygget af Jensen & Thomsen i 1974.

Kirkens nye belysning fra 1986 er udført af Bent Exner. Hver af de fire kroner er udført med mange spinkle arme i rustfrit stål. Hver krone er inddelt i tre vifter af lysarme. I hver vifte er der tolv arme. Tallene 3 (vifter), 4 (lysekroner) og 12 (vifter i alt) er alle med klar symbolladning. Tilfældigt er det heller ikke, at det samlede antal lamper dermed bliver 144. Skulle nogen komme til at tænke på stykket i Johannes Åbenbaring, hvor der tales om de 144.000, der står i hvide klæder for Guds trone, er de nok ikke helt på vildspor.

PH

JESUSKIRKEN, 1891.

Kirkevænget ved Valby Langgade. København stift.
Ark. Vilhelm Dahlerup.

Jesuskirken er en af Storkøbenhavns mest særprægede bygninger. Den er opført både som sognekirke og gravkirke for bryggerdynastiet Jacobsen (Carlsberg). For at kunne vende facaden ud mod Valby Langgade er skibet orienteret nord – syd.

Det var brygger Carl Jacobsen, der tog initiativet til kirken, inspireret af de byzantinske basilikaer og mausolæer i Ravenna. Men arkitekten gav dog kirken en udformning, der snarere må karakteriseres som neokarolingisk: Det cirkelformede kor, der rejser sig over gravkrypten (med et franskbygget orgel og sangerkoret placeret på et galleri under kuplen) leder tanken hen på Karl den Stores kirke i Aachen.

Kirken er en af de kostbarest udstyrede i Danmark. Ved indvielsen i 1890 havde den kostet 1 mill. kroner – et kolossalt beløb efter den tids standard og 4 gange mere end oprindeligt planlagt. Det er f. ex. karakteristisk, at kirken har 82 ægte marmorsøjler, der alle er forskellige. Interieuret prydes af en mængde bibelcitater, der er udvalgt personligt af ægteparret Carl og Otilia Jacobsen. Facaden er inspireret af kathedralen i Poitiers. Både hér og andre steder er der mosaikker i „byzantisk" stil. Ved siden af selve kirkeskibet rejser klokketårnet sig separat som en italiensk „kampanile" (kaldet Alf-tårnet – efter bryggerparrets ældste søn, der døde som barn).

Indvendigt og udvendigt er bygningen udstyret med et væld af symboler, hvoraf hagekorset indtager en central plads, både retvendt og spejlvendt. Hagekorset genfindes på andre af Carl Jacobsens bygningsværker, fordi han følte sig tiltrukket af dette gamle solsymbol.

Helhedsindtrykket af kirken er præget af bygherrens stærke interesse for kunst og lærdom og hans rejseaktivitet i det sydlige Europa. Påfaldende er således den store træikonostase (billedvæg), som i ortodokse kirker skiller koret fra skibet, men her markerer overgangen fra forhallen til skibet. Inspireret sydfra er også de store mængder af indskrifter på latin og græsk og det ædelstenssmykkede kors på alterbordet.

Blandt kunstnere, der har stået for kirkens udsmykning er Fr. Hammeleff, J. A. Jerichau, Aug. Jerndorff, Steph. Sinding og Mogens Bøggild.

AMG

KAPERNAUMSKIRKEN, 1895.

Frederikssundsvej 45, København NV. København stift.
Ark. V. Koch.

I slutningen af forrige århundrede lå den lille flække, Utterslev Mark ved Frederikssundsvej med primitiv gadebelysning og en højst ejendommelig befolkning, „prangere, hesteslagtere, småhandlende, mange arbejdere i tarvelige rønner samt en del bøller, som om dagen bedrev deres gale streger inde i byen, men om natten holdt til herude".* Her opførte Kirkefondet i 1895 sin første stenkirke i røde teglsten, Kapernaumskirken, for ialt 36.650,99 kr.

Selvom kirken idag ligger klemt inde mellem høje huse, fanger den let blikket med sin smukke romansk udsmykkede gavl, der vender mod gaden: Lisener med stigende rundbuefriser i kridtsten peger mod den lille tagrytter over det skiferhængte tag. Store rundbuede vinduer med glasmosaikker; og ikke mindst den rundbuede portal med tympanon, der fremstiller Jesus som den gode hyrde med lammet.

Kirkerummet, der er overdækket af tøndehvælv, har kirkebænke fra 1961 med 240 siddepladser. Bænkenes gavle er udskåret af Hjalte Skovgaard og Foersom Hegndal. Venstre side er udsmykket med motiver fra Det gamle Testamente, mens højre side har motiver fra Ny Testamente, fra Jesu liv. Bænkegavlene over for hinanden understreger forbindelsen mellem Det gamle og nye Testamente, f.eks. Noa og regnbuen over for Jesu dåb. På alteret står et krucifiks i keramik, udført af H. Kähler. Døbefonten er af granit i romansk stil, mens prædikestolen er udsmykket med dyre- og planteornamentik. Orgelet fra 1969 på 10 stemmer er fra Krohn i Hillerød.

I 1916 fik kirken tilføjet ligkapel og menighedshus; og i 1987 fik man nye ungdomslokaler, ved at grave kælder ud under kirken. Ark. Peter Brogaard.

* (Chr. Gad. Et Storværk 1933. S. 59).

MS

KARLSLUNDE STRANDKIRKE, 1980.

Karlslundevej. Roskilde stift.
Ark. Ib og Jørgen Rasmussen.

Forbipasserende på Køge Landevej er ikke i tvivl om, at her ligger en kirke. Som vartegn tjener det brede klokketårn, hvor de tre klokker hænger synligt og hørligt, idet facaden er helt åben ud mod Køge Landevej. Ind mod villakvarteret dæmper en glasplade klogeligt klokkeklangen.

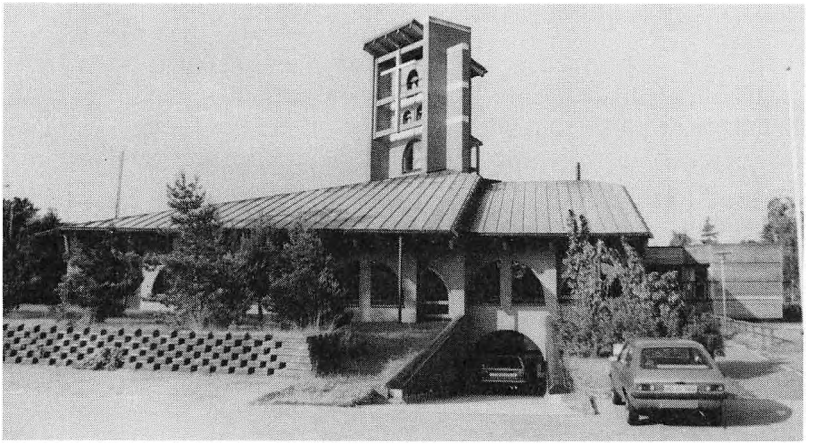

Den vinkelformede hovedbygning har røde teglsten og kobbertag med rejsning, mens den lette tilbygning af ubehandlet træ har fladt tag. Hovedbygningen rummer kirkerum, menighedssal og konfirmandstue, hvor kirkerum og menighedssal kun er adskilt ved en let flytbar væg. Begge rum kan således vokse på det andets bekostning alt efter behov. Også konfirmandstuen har forbindelse med kirkerummet, visuelt ved et rundt vindue i den murede væg og auditivt ved højtalerforbindelse, så det kan tjene som opholdsrum for forældre med små børn under gudstjenesterne.

Kirkerummet er spartansk udstyret med næsten dagligstuekarakter, sådan som menigheden havde vænnet sig til i den lille vandrekirke, som Kirkefondet stillede til rådighed i årene 1974-1980. De lave asketræsbænke med grønne hynder er anbragt i en kvartcirkel omkring en let forhøjning, hvor døbefont, alterbord og prædikestol er placeret. Alterskranken er firdelt og kan fjernes ved koncerter og anden optræden. Alteret er af sammenlimet asketræ, og bagved hænger et enkelt kors. Altersølvet er af Jørgen Dahlerup, der også har tegnet døbefonten, der er en 10 mm tyk glasskål fra Småland båret af en sokkel af fire blokke blå Rønnegranit. Orgelet på 15 stemmer er bygget af Carsten Lund.

I tilbygningen af træ er bl.a. møderum, køkken og kontorer samt den lange og brede gang, der giver adgang til alle rum og samtidig tjener som våbenhus, garderobe, bogudsalg og cafeteria! Der er også kælderrum bl.a. med kirkens eget trykkeri.

I 1989 gennemførtes af samme arkitektfirma en udvidelse, der til det yderste udnytter den beskedne kirkegrund. Man har herved bl.a. fået tilføjet et smukt fællesområde, der er anvendeligt til mange formål, ved overdækning af gården mellem fløjene med glas.

ENS

KRISTKIRKEN, 1925.

Haderslevvej, Kolding. Haderslev stift.
Ark. Chr. Svane og Axel G. Jørgensen.

Kirken ligger højt over det omgivende terræn i Koldings sydlige udkant. Den er bygget i klassicistisk stil og flankeret af buegange. Tårnet ligger mod øst og er opført i tre afsatser med en kuplet rotunde øverst. Buegangene forbinder kirken med to sidefløje, som rummer præste- og kordegnebolig.

Kirke og sidefløje, tårn og buegange er holdt helt i hvidt, og hele arkitekturen leder tanken hen på Københavns Domkirke.

Kirkerummet har rektangulær grundplan med apsis bag alteret mod vest. Antependiet er af nyere dato, vævet af Doris Irene Jensen. Over alteret står en gipsafstøbning af Bertel Thorvaldsens Kristusfigur i Københavns Domkirke. Der er tøndehvælvet loft, inddelt i kvadrater med blåmalede akustikplader. Langs væggene står en række dobbeltsøjler med korinthiske kapitæler, og vægge og loft forbindes hele vejen rundt af en stor stukkatørfrise. Den rundbuede stil går igen i alle vinduespartier. Prædikestolen står mellem to søjler ved siden af korbuen, smykket med Kristi monogram. Orgelet fra 1964 er på 36 stemmer og anbragt på et pulpitur, opført til formålet i kirkens vestende. Det er bygget af Marcussen & Søn.

Kirkens høje beliggenhed har skabt mulighed for at indrette lokaler i en krypt under bygningen, men i 1987 byggede man mere tidssvarende menighedslokaler i kirkens vestende, tegnet af Lauge Juuls tegnestue. Da denne tilbygning har samme halvrunde form som apsis, kaldes den „Kirkebuen". Den ligger under niveau, således at taget er på højde med kirkens gulv.

HR

KRISTKIRKEN, 1900.

Enghave Plads 18, København V. Københavns stift.
Ark. V. Koch.

I 1893 havde en kommision stillet forslag om opførelse af otte kirker i København. Som en følge af modstanden herimod indkaldte den københavnske kirkesags ledere (Kirkefondet) til et møde, hvor forslaget kom til debat. Udførlige avisreferater bragte kirkesagen på alles læ-

ber, og det var netop ved at læse referatet, at en ung præst, Th. Løgstrup i Fredericia, fik den ide, at Danmarks præster skulle gå i spidsen for menigheden og selv bygge en kirke i København. Og tanken slog an.

Det er den tidlige middelalders kirkebygningskunst, som den har udviklet sig i Norditalien, der har været udgangspunkt for den arkitektoniske stilkarakter; men om noget egentligt forbillede er der ikke tale.

Danmarks præster skaffede pengene – 140.000 kr. – til kirken. En komite af præstekoner udsendte opråb om gaver til kirkens inventar og fik tilsagn om alterbøger, en værdifuld Frederik II Bibel, disk og kalk, to alterstager og, fra danske præster i Amerika, et smukt forarbejdet malmkors.

Døbefonten, en såkaldt løvefont fra Randersegnen, er hugget i granit af en dansk stenmester i midten af det 12. årh. Den var oprindelig lavet til en gammel romansk kirke i Jylland, hvor den havde sin plads i 400 år, hvorefter den ved en kirkerestaurering af den gamle kirke o. 1700 blev kasseret til fordel for en udskåret træfont! – Den font, der nu er blevet Kristkirkens, var i to hundrede år drikketrug for kreaturer, – senere blomsterkumme i en præstegårdshave!

To kirkeklokker blev skænket af præstedøtre og orgelet i hovedsagen af præstefamilier.

Altertavle blev der ikke midler til i første omgang; men det gik en kreds af præstesønner i gang med at skaffe. Juleaften 1903 afsløredes altertavlen, der viser Jesu fødsel, malet af Axel Helsted. Den halvrunde hvælving over alteret er dekoreret med et stort vægbillede, der fremstiller Kristus på tronen, udført af Johannes Kragh.

Det nuværende Starup orgel fra 1936 har 36 stemmer.

MM

KVAGLUND KIRKE, 1985.

Kvaglundparken 18, Esbjerg. Ribe stift.
Ark. Friis og Moltke.

At kirken er det centrale midtpunkt i bygningskomplekset understreges klart udefra ved den høje tagform, hvortil sidelokalerne slutter sig med lavere taghældninger. Som selvstændige bygninger står endvidere klokketårnet og kapellet, begge med pyramideformet tag og et kors øverst på klokketårnet. Altsammen opført i rødbrune teglsten.

Det hvidkalkede kirkerum er traditionelt indrettet med hovedindgang fra tårnet, faste mørke bænke men koret dog mod vest. Der er ingen vinduer; dagslyset kommer fra store ovenlysruder langs tagryggen og den elektriske oplysning fra en stor cirkelrund lysekrone over midtergangen med mange små pærer.

Hele udsmykningen er udført af Erik Heide med „duen" som gennemgående motiv. Alterbordet er i lys grå granit i kontrast til gulvets grå-røde granitfliser, og med indhuggede relieffer i gavlene med aks og druer. Alterdugen er vævet i blåt og grønt, symboliserende Golgatha. Alterskranken er en let støbejernskonstruktion med gennembrudte relieffer af druer, aks og duer. På altervæggen hænger et forgyldt kors, hvorom der er indmuret fire relieffer i hvidkalket beton. Selve korset er knudret og skævt men forgyldt for at understrege korsets sejr, den opstandne Kristus.

Døbefonten er hugget i én sten. Fra en fordybning, dåbsfadet, løber vandet ned af stenen i furer, skuret af istidens is, ned i et afløb i gulvet. Over døbefonten er der i væggen indmuret et stort relief, ligeledes i kalket beton, med bølger og strømme: Jordanfloden og de fire paradisfloder. I relieffet er også kirkens grundsten indmuret, 3 natursten fra Jerne kirke, hvori er indhugget Guds hånd, et lam og en due som symbol på Treenigheden. I de seks sten, der bærer kirkens 3 hovedspær er hugget relieffer med 12 flyvende duer til minde om de tolv apostle. I 1988 afrundede Erik Heide udsmykningen med opstilling af en skulptur uden for kirken: En due på en høj stenfigur, som symbol på menigheden, der „flyver" ud i verden.

I 1986 fik kirken et 21 stemmers orgel fra P. Bruhn & Søn. Ved fjernelse af mobil- og skydevæg kan kirkerummet udvides med menighedssalen fra 220 og 490 pladser.

Sognets første kirke, en vandrekirke, er blevet stående og benyttes idag som børneinstitution.

MS

LINDESKOVKIRKEN, 1986.

Prinsholmvej 32, Nykøbing Falster. Lolland-Falster stift.
Ark. Friis Andersen A/S.

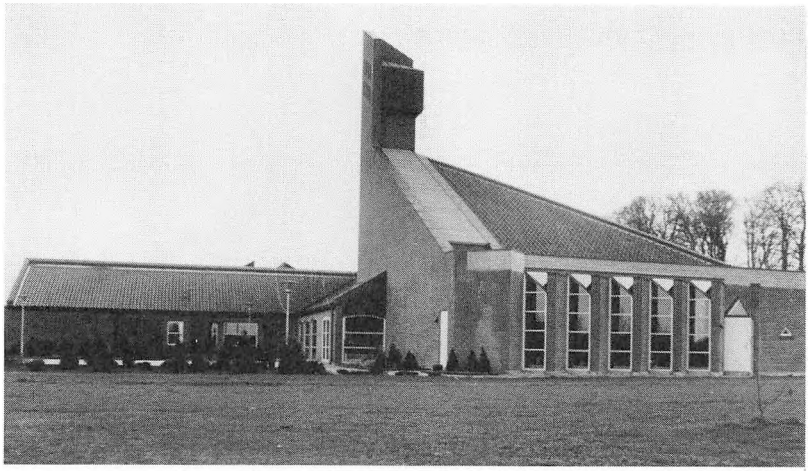

På vejen østpå ud af Nykøbing Falster, frit beliggende på en stor grund i en vejgaffel med livlig trafik på begge sider, kan man ikke undgå at bemærke en af vore nyeste kirker, der med sin rejsning op imod tårnet, klart fortæller, at her er en kirke.

Det er Lindeskovkirken, der er kirke for den sydøstlige del af Nykøbing Falster sogn. Som så mange andre nyere kirker er den opført i to etaper, og såfremt området en dag udskilles som selvstændigt sogn, vil der formentlig komme yderligere en etape til med rum for de nødvendige kontorer. Første del af kirkecentret blev opført i 1983 med konfirmandlokaler. I tre år blev der holdt gudstjeneste her, men i 1986 kunne et egentligt kirkerum indvies.

Kirkesalen er kvadratisk, men anvender diagonalen som hovedretning. Skråtstillede vinduesnicher peger og kaster lyset fremad mod alteret og giver iøvrigt en smuk og behagelig lysvirkning. Tagværket,

der er synligt i kirkerummet, domineres af et stort gratparti – skæringslinien mellem de to tagflader – der spænder diagonalt fra alterpartiet til klokketårnet. Klokketårnet er dannet som en fortsættelse af kirkebygningens to facadeløse vægge, og med sin slanke form peger det fra kirken som en finger mod Himmelen.

Det egentlige kirkerum kan udvides med den tilstødende menighedssal, hvorved der opnås ialt 350 siddepladser. Kirkerummet har kirkebænke i mindre sektioner, der er opstillet i to grupper adskilt af en diagonalt gående midtergang.

Hele altervæggen er dækket af en glasmosaikudsmykning udført af Peer Bruun i 1987. Glasstykkerne til mosaikken er udført af det italienske glasstøberi Ugo Dona e Figlio Fondamente i Venedig i samarbejde med kunstneren. Hovedmotivet er et kors, der i sin dimension og placering er en videreførelse af tagværkets gratparti.

I 1989 fik kirken et 22-stemmers orgel fra Bruhn & Søn.

MM

LINDEVANG KIRKE, 1930.

Hattensens Alle 12, Frederiksberg. Københavns stift.
Ark. Havning og Frederiksen.

Frederiksberg kommune, der stillede grund til rådighed, ønskede en monumental kirkebygning, men det lykkedes at nå til enighed om det udkast, som kirkens arkitekter havde tegnet. De udtrykte det selv således: „Vi har nødigt villet iføre kirken et arkitektonisk klædebon fra en svunden tid. Så vidt det lod sig gøre har vi formet den således, at den så at sige kom til at tale samme sprog som vore dages borgerhuse. Vi tror, at den på den måde vil kunne føje sig harmonisk ind i kvarteret."

Kirkerummets indre har tøndehvælv og indsnævres mod øst til korpartiet. Ved indtræden i kirken fanges opmærksomheden straks af alterudsmykningen, der dækker hele vægfladen over alteret. Motivet er hentet fra Jesu lidelseshistorie. Det er et freskomaleri udført af Jens Urup, der fuldførte det i 1954 efter to års arbejde. Farverne er stærke og intense og fremtræder i store, næsten ubrudte flader med stor dramatisk virkning. Den kompositionsteknik, der er anvendt, og som arbejder med et meget kort perspektiv, har den virkning, at figurerne synes at træde ind i rummet, samtidig med at beskueren trækkes med ind i billedet som deltager i hændelserne.

Den ottekantede døbefont af Nexøsandsten blev skænket ved indvielsen af modersognet, Solbjerg sogns søndagsskole, der gennem længere tid indsamlede penge hertil.

I nichen bag fonten har Jens Urup udført et keramisk relief, en symbolsk fremstilling af dåben som livets vand. Virkningen opnås ved et samspil mellem en rolig, lys farveflade, kun brudt af små stærktfarvede glasstykker og den vekslende overfladestruktur.

Kirkeskibet, der blev ophængt i 1945 er en model af Tordenskjolds admiralsskib „Laaland". Det er udført af E. Werge og overgås næppe af noget andet kirkeskib end Niels Juels admiralsskib i Holmens kirke.

I 1989 fik kirken et nyt stort orgel på 37 stemmer bygget af Marcussen & Søn.

MM

LYSTRUP KIRKE, 1989.

Lystrup Centervej, Lystrup. Århus stift.
Ark. Anders Bové Christensen og Kaj Mikkelsen (Regnbuen ApS).

Ved en gravhøj fra vikingetiden ligger den hvide kirke med rødt tegltag på en markant, fremtrædende høj med udsigt over Århusbugten til Samsø. Det har været arkitekternes mål at rejse en kirke, der både

respekterer traditionen og fremstår som et stykke nutidigt arkitektur. I det ydre stræber kirken opad, monumentalt men i fint afstemte proportioner med landskabet og de omliggende huse.

Indgangen til kirken er fra en ottekantet plads. Forhallen er ligeledes ottekantet, beliggende midt i bygningsanlægget med adgang til både kirkerum og mødelokaler. Kirkerummet har en kvadratisk plan og processionsaksen går diagonalt gennem rummet. Alteret vender mod øst, og alterbordet er placeret helt op mod væggen. De to søjlerækker i kirkens sider angiver ligheden med basilikaen, selvom rummet er kvadratisk – en vellykket blanding af fortid og nutid. Alterpartiet får sit eget lys fra spalter i murværket, der giver kirkerummet en intimitet, der er luftig uden at virke tom.

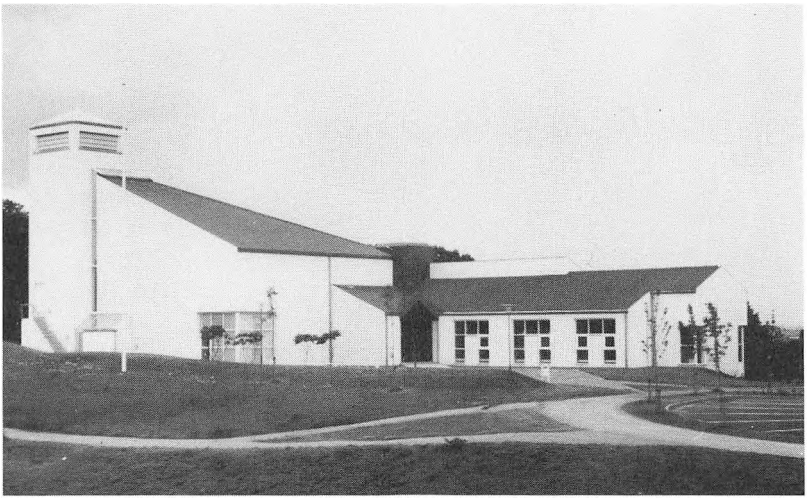

Altertavlen er udført af Hans Berg i patineret kobber – et relief-arbejde. Inspirationen er fra Salme 121: „Herren bevare din udgang og din indgang fra nu og til evig tid" – en bøn som også indgår i dåbsritualet. Livets Port, som altertavlen hedder, danner således en stærk forbindelse mellem nadveren og dåben. Bent Exner har udformet altersølvet, og Ole Hempel har udført døbefonten i gråblå bornholmsk granit med broncedåbsfad. Også prædikestolen er af Ole Hempel i samme materiale som døbefonten. Orgelet på 18 stemmer er bygget af Th. Frobenius & Sønner.

HN

MUNKEBJERG KIRKE, 1961.

Østerbækvej 85, Odense. Odense stift.
Ark. Ebbe og Erik Lehn Petersen.

Munkebjerg sogn blev i 1953 udskilt fra Thomas Kingo sogn i Odense, men allerede i 1940 begyndte man at holde regelmæssige gudstjenester i missionshuset Tabor. I 1942 blev der udskrevet arkitektkonkurrence, men vinderforslaget var for stort et brud med den traditionelle opfattelse af en kirke. Først i slutningen af 1950'erne enedes menighedsrådet om valg af arkitekt.

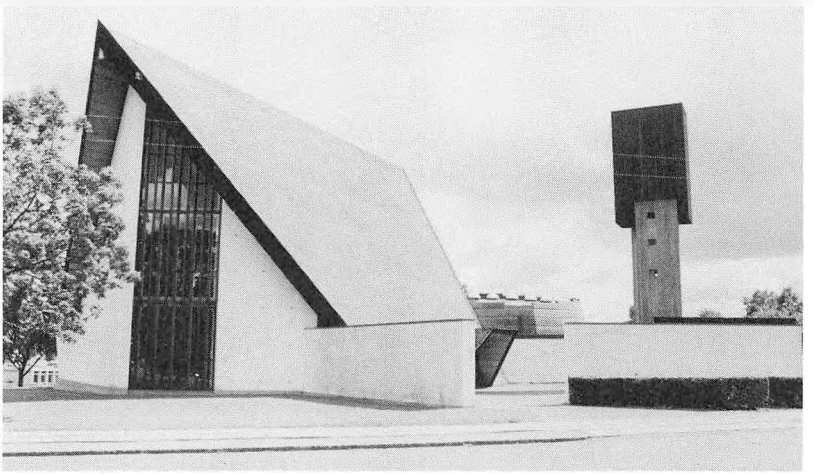

Kirken har tydelig lighed med Le Corbusiers berømte valfartskapel i Ronchamps i Frankrig. Kirkerummet er sekskantet uden markant overgang mellem skib og kor, med skråtstillede bænkerader. Byggestilen er rustik med bl.a. upolerede spor af forskallingsbrædder og med døbefont og nadverbord tilhugget af grå bornholmsk granit. Bag alterbordet står et enkelt, groft tilhugget kors, formet af en bjælke, der tidligere har siddet i Tommerup gamle præstegård. Orgelet på 18 stemmer er fra 1965, bygget af Marcussen & Søn.

Den store glasmosaik, der dækker hele altervæggen, er fra 1983 af Knud Lollesgaard. Mosaikkens centrum er opstandelseslyset, som stråler ud bag det store trækors bag alteret. På begge sider af alterbordet ses et træ, til højre det lyse livets træ og til venstre det mørkere kundskabens træ, på godt og ondt. Yderst til venstre i mosaikken bag døbefonten er en mindre sol, hvis stråler danner et kors; og yderst til

højre bag prædikestolen er en lysende stjerne. Den magtfulde mosaik er udført i kun fem farver, heraf tre gule varianter. Men farverne varierer afhængig af lyset udefra, baggrunden og årstiderne.

I 1972 blev byggeriet fuldført med opførelse af menighedssal, konfirmandstuer, kontorer, ekstra mødelokaler mm. I kælderen blev der indrettet sikringsrum, hvoraf nogle bruges som ungdomslokaler.

HN

Se tekst næste side ...

MØLLEVANGSKIRKEN, 1959.

Fuglebakkevej, Århus V. Århus stift.
Ark. C. F. Møller.
(Se foto foregående side.)

Et stort og engageret indsamlingsarbejde var nødvendigt for at skaffe midlerne til denne originale kirkes opførelse. Heri var bl.a. FDF-samvirket særdeles aktiv. Som arkitekt valgtes C. F. Møller, der også har tegnet Århus Universitet.

Bygningen forener traditionelle mindelser om de middelalderlige jyske, kullede kirker med en moderne dansk bykirke, der smukt føjer sig ind i kvarteret af rødt teglstens boligbyggeri.

Kirkerummet, der domineres af tagets to store flader med de synlige træspær af ludbehandlet fyrretræ, giver med sin prismeform en naturlig samling om koret med døbefont, alter og prædikestol.

I 1962 fik kirken sin karakteristiske alterudsmykning i form af Erik Heides enkle egetræskors, der er udført med en mandorlalignende baggrund og korset uden krucifiks, men med tornekronen, Jesu hænder og fødder markeret i de fire korsarme.

Kirken fik i 1969 sit særprægede, fritstående klokketårn, der består af fem ulige høje murskiver, den højeste på 25 m, kun bundet sammen af trappeløb og afsatser.

I 1982 blev stoffet på stolesæderne udskiftet med betræk vævet af Hanne Vedel, som også har vævet antependiet på alterets forside. Samme år blev kirkens oprindelig (murede) døbefont udskiftet med en granitfont, hugget af Erik Heide i en marksten.

Orgelet fra 1967 på 26 stemmer er bygget af Marcussen & Søn.

HN

MØRDRUP KIRKE, 1984 (1976).

Vestermarken 2, Espergærde. Helsingør stift.
Ark. Per Christiansen og Carl Svendsen.

Kirken er bygget i to etaper og er blevet indviet to gange. Første gang i 1976, da man tog det til kirkesal indrettede menighedslokale i brug sammen med to konfirmandstuer, køkken og kontorer, hall samt kælderlokaler med god plads til børne- og ungdomsarbejdet. Anden gang i 1984, da det anseelige kirkerum med sit fritstående 19,5 meter høje tårn stod færdigt. Den er med sine hvide mure og røde tage i pagt med dansk kirkebyggetradition og harmonerer samtidig med det nærliggende Espergærde Center, der er opført af de samme arkitekter.

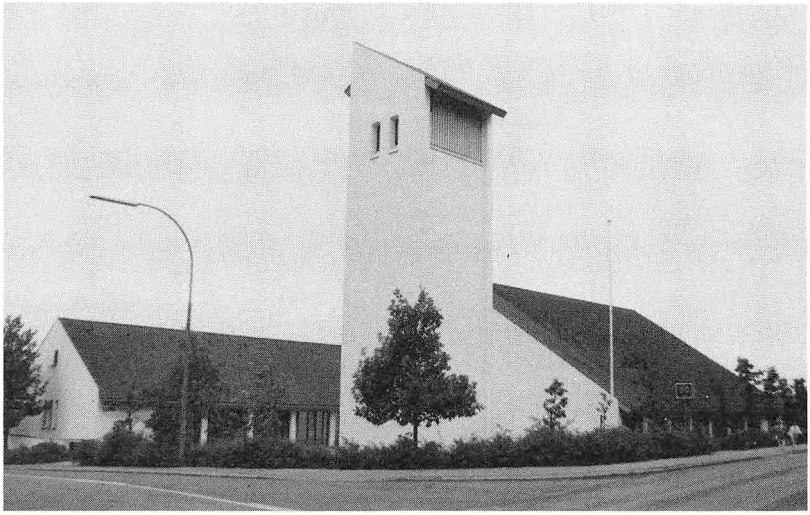

Træder man ind i kirkerummet mødes man af lys og farver. Bag kirkebænkene på det store pulpitur i bagerste del af det hvide rum vælder dagslyset direkte ind gennem syv store vinduer. Indirekte lukkes dagslyset ind bag de gennemgående søjler i altervæggen, så lyset ikke blænder; og fra det tilhørende sideskib, hvor døbefonten er placeret på overgangen til hovedskibet, titter solen også gennem ruden.

Det er dog især Arne L. Hansens farvemættede udsmykning, der giver rummet sin helt særlige karakter. Bag alteret hænger et stort billedfelt med opstandelsesmotiv i solopgangens gyldne farver. Det symboliserer livstræet med korset som stamme, hvorom der viser sig syv forgyldte punkter. Et for hver af bønnerne i Fadervor. Som en krans om altertavlen er opsat 24 mindre billedfelter, hvor de fire hjørner viser nat, morgen, middag og aften, mens de mellemliggende felter bl.a. rummer de liturgiske farver. På selve alterbordet står et kors i en cirkel som evighedssymbol, indfattet i tolv stene, en for hver af årets tolv måneder.

Også træværket på prædikestol og pulpitur samt kirkebænkenes gavle er udsmykket i et heraldisk betonet sprog af Arne L. Hansen. Kirkebænkene er af Hans J. Wegner og altersølvet af Kaare Klint og Mogens Koch, mens det 22 stemmers orgel er bygget af Poul-Gerhard Andersen.

ENS

NØRRE UTTRUP KIRKE, 1977.

Amalienborgvej 6, Nørresundby. Aalborg stift.
Ark. Inger og Johannes Exner.

Siden 1200-tallet har der været kirke i Hvorup sogn. Den middelalderlige kirke med 80 pladser er stadig i brug. Der er både middelalder og nutid i det nye kirkehus, hvor forkærligheden for nyanvendelsen af et middelalderligt formsprog især kommer frem i murværket og lysvirkningerne. Både mure og gulv er i røde teglsten, der er uafsyrede og med kraftig fuge. Det giver „liv" til murflader og gør dem lysere end almindelig mur. I kirkerummet ledes dagslys indirekte ind gennem to høje spalter, der går fra gulv til loft samt gennem et ovenlys over alteret. Gennem et stort vindue over indgangen falder dagslys direkte ind.

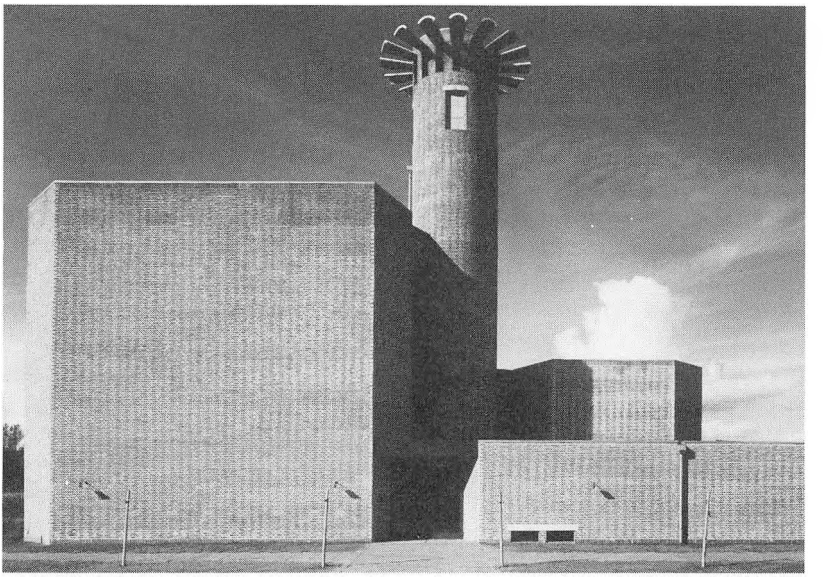

Det høje rektangulære kirkerum med 200 faste pladser er placeret i den ene ende af kirkeanlægget og kan sættes i direkte forbindelse med den lavere mødesal, hvorved der kan skaffes plads til yderligere 175 mennesker. Mellem de to rum er hovedindgangen og over indgangspartiet knejser det 20,5 m høje klokketårn med 3 klokker. I en lav længe langs Amalienborgvej ligger en række menighedslokaler samt konfirmandstue og præstebolig.

Bygningens ydre rustikke præg forstærkes af kirkerummets inventar. Alteret i apsis er et kraftigt muret bord, beklædt med små keramiske fliser i rødlige nuancer. I kanterne er indlagt blanke messingskåle, som reflekterer lyset fra rummet. Over alteret hænger et ligearmet kors i messing og med blanke messingskåle, udført af Helga og Bent Exner, der også har fremstillet altersølvet. Døbefonten har samme materialekarakter som alteret med et buet dåbsfad i messing og en slank messinglysestage med lys, som brænder under dåbshandlingen. Prædikestolen er en muret forhøjning med sider af stålrør beklædt med tekstiler af Grete Balle. Kirkebænkene i fyr står i to hovedgrupper vinkelret på hinanden, hvorved fællesskabet omkring alter, døbefont og prædikestol understreges. Kirken har orgelpulpitur i venstre side med et 24 stemmers orgel fra Bruno Christensen & Sønner.

ENS

NØRRELANDSKIRKEN, 1969.

Døesvej 1, Holstebro. Viborg stift.
Ark. Inger og Johs. Exner.

Nørrelandskirken udgør den mest bemærkelsesværdige del af et mindre center i det nordlige Holstebro. Murfladerne i upudsede gule tegl med en kraftig fuge giver hele bygningsværket et rustikt udseende. Bygningen er terningformet og uden andre prydelser end et nyligt opsat keramikkors på øst- og vestmuren, udført af Erik Heide. Foran kirken på en tilsyneladende spinkel men meget høj mast er anbragt et klokkespil, „dueslaget", med 44 malmklokker, der både kan betjenes manuelt og automatisk.

Også kirkerummet er præget af de karakterfulde murflader, som nogle steder ved udkradsning af lodrette fuger danner ranker på muren. Kirkerummet har ikke vinduer, men nogle høje smalle lysspalter lader dagslyset spille på murfladerne. Med både alter, døbefont og prædikestol i glat beton virker rummet næsten puritansk. Prædikestolen udgøres af en betonforhøjning med en spinkel læsepult. Alt er placeret på gulvet, også det 20 stemmers Frobenius orgel fra 1969. Altervæggen smykkes af det smalle vævede tæppe fra gulv til loft, Jakobsstigen, tegnet af Mogens Jørgensen. På alterbordet er anbragt et kors, bestående af mange små korsformationer i rustfrit stål med lueforgyldte sølvkugler, udført af Helga og Bent Exner.

Foruden „stjerneloftet" med de mange pærer består den elektriske belysning dels af et lystræ, og dels af nogle lysranker, ligeledes med mange små pærer til at oplyse det dunkle rum.

Kirkekomplekset omfatter endvidere en menighedsfløj og en række små spejderhytter, forbundet med en lang mur. Også et kunstneratelier indgår i bygningsværket, og som nabo til kirken ligger „Jens Nielsen-Olivia Holm-Møller-museet". Den lange menighedsfløj er opført af en stab på ca. 125 frivillige medlemmer af menigheden, heraf mange pensionister.

HR

NØRREMARKSKIRKEN, 1976.

Moldevej 1. Vejle. Haderslev stift.
Ark. Holger Jensen.

Når man kører fra det gamle Vejle op ad bakken mod Horsens, ligger kirken, der er opført i mørkerød tegl, på venstre side af vejen ved bakkens top. Diskret vender den ryggen til den stærkt trafikerede vej og folder sig i en halvcirkel med pagodetag ind mod kirkepladsen, der domineres af det 23 m høje klokketårn. Kirkens tag falder i en blød kurve – højest mod øst over kirkerummet og lavest mod vest over menighedslokalerne.

Alle lokaler rummes i én stor form med kirkerummet som bygningens brændpunkt, hvorom alle de øvrige rum er placeret i en halv-

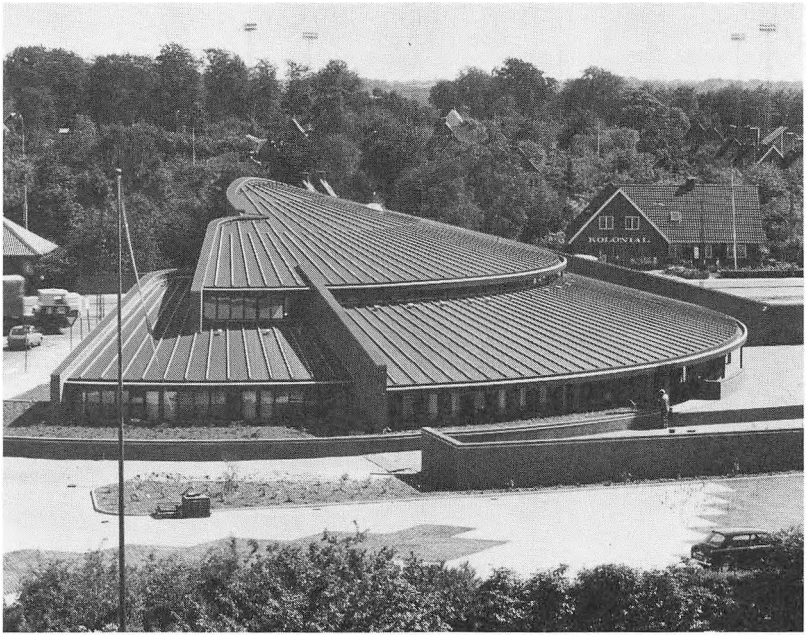

cirkel. Menighedssalen kan tilsluttes kirkerummet, ligesom der mellem kirkerum og det ene konfirmandlokale er en glasvæg som sikrer, at familier med små børn via en højttaler både synligt og hørligt kan følge med i gudstjenesten uden at forstyrre unødigt.

Inde i rummet fanges øjet straks af den 13 meter høje buede altervæg, der med et rigt spil i murstensfladen i sig selv er en markant udsmykning. Med dens buede form favner den på samme tid prædikestol samt døbefont og alter, der begge er muret op i korsform i samme materiale som kirken. Dåbsfadet og stagerne er hamrede i messing og ligesom altersølvet tegnet af arkitekten og udformet af den lokale sølvsmed Jørgen Jensen. Lyset over døbefonten er et strålebundt bestående af 63 pærer, der hænger i hver sin ledning og fremhæver dåbens sammenhæng med Helligåndens virke.

Det høje orgel, der næsten når loftet, er på 22 stemmer og bygget af Bruno Christensen & Sønner i 1977.

HN

NØRREVANGSKIRKEN, 1989.

Nørrevangs Torv 3, Slagelse. Roskilde stift.
Ark. Anna Marie Indrio og Poul Jensen.

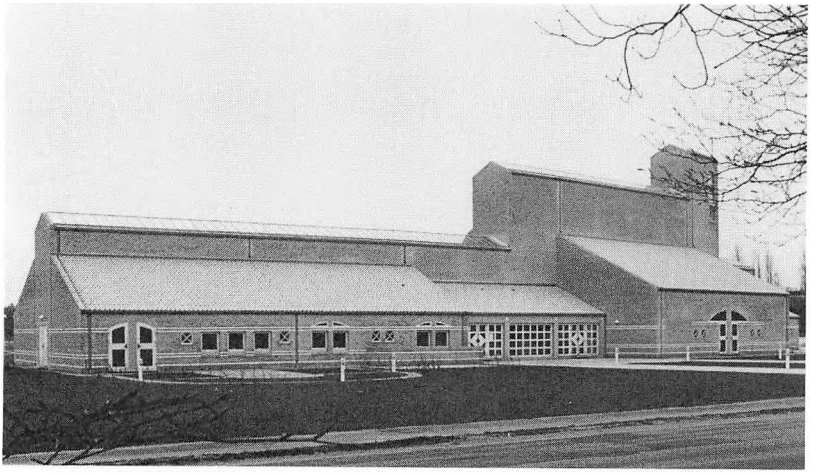

„Det har fra starten været vor intention at skabe en spændende og oplevelsesrig form. Det har endvidere været vort ønske, at kirken skal udtrykke sig værdig og lys, venlig og indbydende." Sådan har arkitekterne selv udtrykt sig om Nørrevangskirken. Grundens svagt krummede form inspirerede til at udforme anlægget som en langstrakt bygning, der følger den krumning, vejen danner. For yderligere at understrege det langstrakte og samtidig markere selve kirkerummet som bygningens tyngdepunkt, er bygningen formet som en gennemgående højderyg, der løfter sig over tagfladerne på dens sider, og som løfter sig yderligere over kirkens tagflader og når sin største højde i kirkens klokketårn.

Den gennemgående højderyg, der er opbygget af to mure i teglsten – ligesom bygningen iøvrigt, er overdækket med glastag og rummer under sig kirkens gennemgående gangstrøg. Derved bliver dette i sig selv et højt, lyst og spændende rum.

Det anvendte hovedmateriale er lyse, rosa teglmure både ude og inde, rosa tegl på taget og rosa teglfliser på gulvene.

Prædikestol, alterbord og døbefont er formet i kompositioner af indfarvede, polerede betonprismer og rosa facetslebne marmorskiver samlet med guldbronzerede metalbeslag. Bag alteret trænger lyset ind fra ovenlyset og fra det korsformede vindue i østfacaden.

Som dekorative elementer er der til samspil med de rosa murflader

udført pudsede, farvede portaler om de vigtigste døre, søjlefriser i farvede fliser og enkelte steder pudsede flader og søjler behandlet med klare kalkfarver.

Foreløbig klarer man sig med et fire-stemmers kasseorgel fra Poul-Gerhard Andersens orgelbyggeri, der også i løbet af et årstid skal levere det endelige 21-stemmers orgel.

Med Nørrevangskirken er skabt et stykke moderne arkitektur, som afspejler træk af dansk kirketradition og samtidig fremtræder som et åbent og indbydende aktivitetscenter for det nye sogn.

MM

OPSTANDELSESKIRKEN, 1984.

Gymnasievej 2, Albertslund.
Ark. Inger og Johannes Exner.

Albertslund er mere end en forstad til København. Byen har sit eget arkitektoniske særpræg med kanaler, stiforbindelser og mange fælles kulturinstitutioner, der blev planlagt sammen med den øvrige bebyggelse. Siden 1984 har den også haft sin egen kirke, selvom det tog lang tid og kostede mange politiske trakasserier at få den. I ventetiden holdt menigheden først til i et af skolernes fyrrum, senere i et forretningslokale, der var indrettet til kirkesal og konfirmandstue.

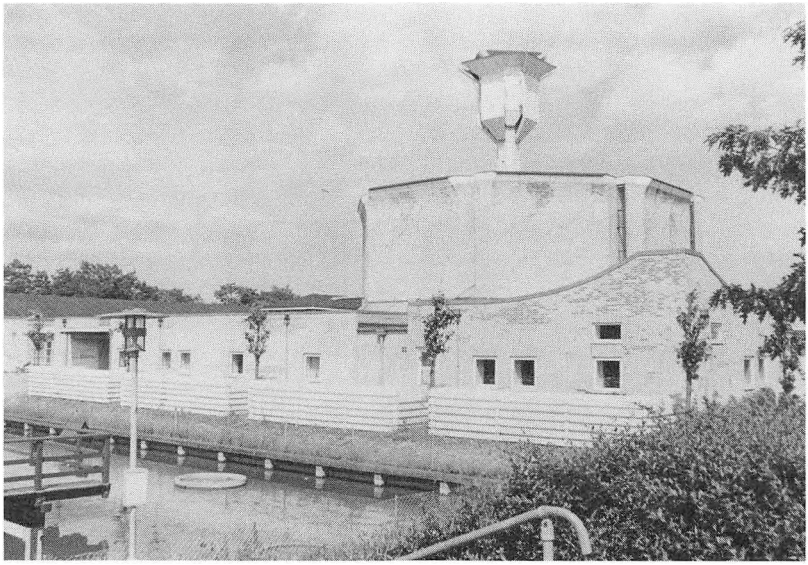

Som en kæmpe blomsterknop rejser klokketårnet sig over den mangekantede kirkebygning med vandskurede mure. Grundideen er, at hele kirkekomplekset med dets forskellige rum skal opfattes som een kirke med selve kirkerummet som højkor. I grundplanen er der helt bevidst slægtskab med den kristne kirkes tidligste officielle bygninger fra kejser Konstantins tid, bl.a. Fødselskirken i Betlehem.

Indvendig er det 8-kantede kirkerum præget af hvidkalkede teglstensmure med store fabulerende mønstre i ukalkede tegl. Over det fritstående alter, hvorom man sidder i en halvcirkel, hænger alterudsmykningen med den brændende tornebusk, udført af Bent Exner, der også har fremstillet alterstager og hellige kar. I døbefonten, der ligesom gulvene er af italiensk marmor, løber en lille kilde. I 1990 opsattes det imponerende orgel på 34 stemmer fra Th. Frobenius & Sønner på et orgelpulpitur. Derved bevaredes de 150 stolepladser, som kan mere end fordobles ved at åbne ind til den tilstødende mødesal.

Kirken rummer foruden konfirmandlokaler og kontorer særlige børne- og ungdomslokaler, der delvis er finansieret for indsamlede midler. En indvendig gang skaber forbindelse mellem alle kirkens rum med udsyn til en indre grønnegård med springvand.

ENS

PRÆSTEVANG KIRKE, 1962.

Tamborgvej 2, Hillerød. Helsingør stift.
Ark. Holger Jensen.

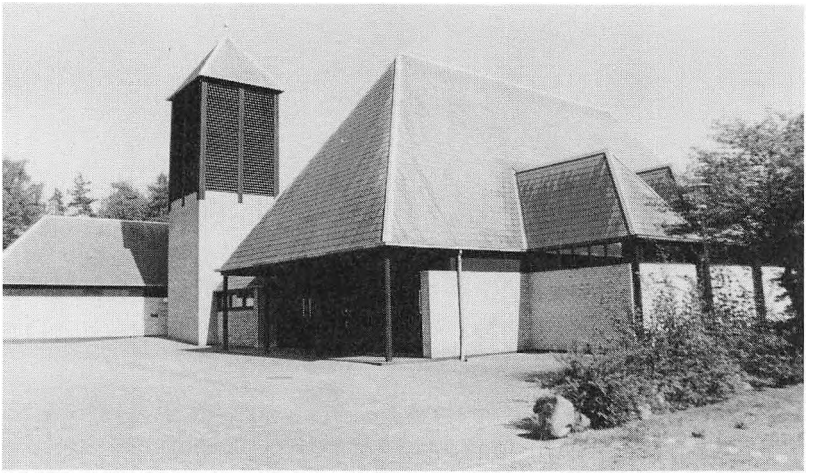

I november måned 1627 blæste den gamle trækirke i Hillerød omkuld. Dermed havde Hillerød ingen kirke. Man lånte sig frem og brugte Frederiksborg Slots kirke. 334 år efter, med Præstevang kirke, fik købstaden igen egen kirke.

Bygningsværket består af to store bygninger ved siden af hinanden. Den største er kirkerummet, den lidt mindre er til menighedslokaler. Ved to lidt mindre længer på tværs er de forbundet til en firelænget gård. Et solidt tårn er sammenbygget dermed. Det er et robust, temmelig mørkt byggeri, hvor de gule murstensvægge lyser op på helheden.

Sit forbillede til denne kirke har arkitekten hentet i de gamle vikingehuse, i Trelleborg, hvor en model af vikingeladen står med solide stolper frit i rummet. Denne stil genfinder man i kirkerummet i Præstevang, hvor lyst træ, højt til loftet og runde, skråtstillede bjælker giver rummet karakter. Gule mursten, lyse stole og store vinduer i begge sider lyser rummet op.

Alterbilledet er et stort gyldent kors, hvorfra Kristus-figuren træder frem. Det er ikke langfredag, men påskemorgen, hvor den opstandne Kristus kommer sine disciple i møde med alterkalken i hånden. Selve alterbordet er i norsk granit, der er slebet og poleret og fremstår matsort.

I 1978 blev Præstevangskirken udvidet. I kirkerummet blev der plads til 100 mennesker mere; desuden byggedes en fløj med konfirmand-lokaler, bedre køkken og kontorer. Orgelet på 14 stemmer fra Frederiksborg Orgelbyggeri blev samtidig udbygget til de nuværende 24 stemmer.

Præstevang kirke i Hillerød indbragte sin arkitekt Holger Jensen Eckersbergmedaillen for en smuk og velfungerende kirke.

PH

RAVNSBJERGKIRKEN, 1976.

Grøfthøjparken 1, Viby J. Århus stift.
Ark. C. F. Møller.

Som nabo til boligområdet Grøfthøjparken med 10-etagers betonhuse er kirken alligevel synlig på lang afstand, som den ligger smukt placeret øverst på en bakkeskråning. I stedet for at tillempe sig betonbyggeriet skiller kirken sig ud som en rød teglstensbygning, en kæmpe skulptur midt i betonmassen. Massiviteten er fremhævet ved dybe

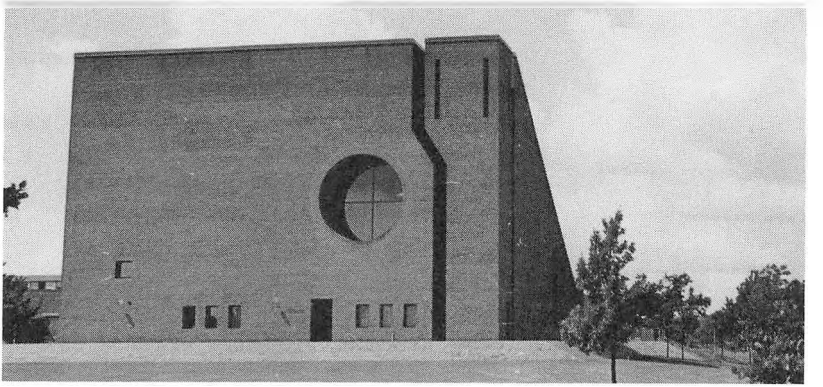

indsnit omkring klokketårnet og det runde vindues dybe lysning. Kirken står som en monolit, vokset ud af den lerede bakke.

Kirken indgår i dagligdagen med sin placering ved et lille torv med butikscenter og børneinstitutioner. Her på torvet hilses folk velkommen af Erik Heides store skulptur af en ravn – en allusion til kirkens navn, erhvervet fra lokalområdet: Ravnsbjerg Bakke og gårdene Store og Lille Ravnsbjerg,

Fra det lille torv går man gennem en baldakinagtig port, hvor man som i fødselskirken i Betlehem skal bøje sig for at komme ind i kirken. Men vel inde i våbenhuset mærkes de vældige dimensioner, som bærer hele kirken. Bygningens indre er ved en glasvæg delt i våbenhus, mødesal og kirkerum. Kirkerum og mødesal kan slås sammen til ét stort rum ved fjernelse af en foldevæg. Konstruktionen bæres af 5 stykker sammenboltet pommersk fyr af vældige dimensioner.

Disse kæmpekonstruktioner går igen i Erik Heides kunstneriske udsmykning af rummet, der domineres af et fritstående træ af form som et kors. Livets træ eller den omvendte by, er dette kors blevet kaldt. Over korset svæver en fugl – duen eller ravnen? – Og begge dele belyses på dramatisk vis af det store østvendte cirkelrunde vindue.

Fra korset fortsætter den logiske brug af såvel dimensioner som materiale (pommersk fyr) i alterbord, knæfald og prædikestol. Set i forhold til rummet er der tale om et harmonisk indre, men i forhold til menneskene som færdes i rummet, kan hele denne udsmykning virke overvældende.

Erik Heide har ladet sig inspirere af trækonstruktionerne til også at udforme altersølvet med tydelig henvisning til bjælkernes form. Om inspirationen har været heldig kan diskuteres. Bastant er det i hvert fald.

Døbefonten, ligeledes af Erik Heide, er hugget i en stor, knudret granitsten. Her er dåbsbassinet udsmykket med oldkristne symboler, skibet (kirken) der sejler hen over bølgerne, hvori fisken (Kristusbekendelsen) svømmer. På et fremspringende hjørne af døbefonten er formet et vædderhoved – ondskabens symbol. Erik Heide forklarer denne komposition ved, at kirken hviler på Kristusbekendelsen – det onde er en realitet i verden, men holdes nede af dåbens under.

1977 fik kirken et 20 stemmers orgel bygget af Marcussen & Søn.

HN

RISBJERG KIRKE, 1959.

Kirkegade 2, Hvidovre. Helsingør stift.
Ark. Rolf Graae og Helge Schønnemann – i forbindelse med arkitektkonkurrencen tillige Chr. Brandi.

Med sine røde mure og høje tagflade med røde tegl, lige ud til den stærkt trafikerede Hvidovrevej, markerer Risbjerg kirke sig tydeligt som kirkehus. Det ret lille kirketårn står yderst mod vejen. I dag er det gamle Hvidovre landsogn delt i tre store bysogne. Da den nye Risbjerg kirke blev opført, var der stramme regler for kirkebyggeri; derfor er kirken siden flere gange ombygget og udvidet.

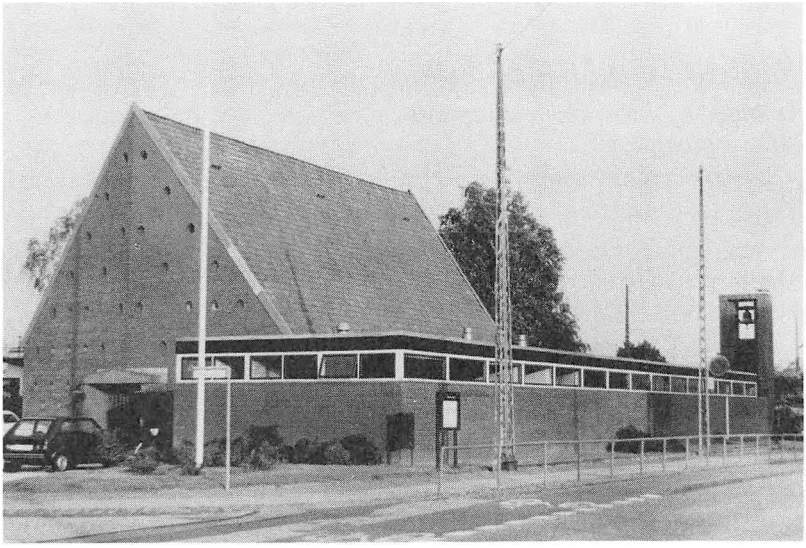

Kirkerummet er næsten rektangulært, med høje, stejle tagflader. Endevæggene har dog et lille knæk på midten, så rummet er sekskantet. Kirkerummets sidevæg væk fra trafikken er et stort vindues-areal. Det oprindeligt ret mørke rum er siden blevet isoleret og fornyet med lyse loftsbrædder og nye lyse klinker på gulvet (arkitekt Jørgen Greve). Palle Bruuns farvede mosaikruder og et stort teaktræs-kors over alteret er med til at præge Risbjerg kirke. Orgelet på 10 stemmer er bygget af Marcussen & Søn.

Ved hoved-indgangen falder blikket på en meget kraftig granitflade, der danner overligger over døren. Deri er indhugget ordene: JESUS LEVER. Gennem denne dør går man ind (og ud) af Risbjerg kirke.

En lav sidefløj ud mod vejen giver plads til en række lokaler, der kan bruges både sammen og hver for sig. De kan tillige åbnes ind mod kirken som sideskib. Det danner indbydende rammer for konfirmander, børn, unge og voksne ugen igennem. Også disse lokaler er udvidet siden kirkens indvielse.

I 1982 købte man nabohuset til, så flere mindre lokaler og kordegnekontor kunne etableres i dette hus, der har fået navnet „Mødestedet". Tilsammen danner Risbjerg kirke, trods sin trinvise tilblivelses-historie smukke rammer om et alsidigt sognearbejde. Både arkitektonisk og i planløsningen er byggeriet tydeligt samlet omkring kirkerummet.

PH

RISSKOV KIRKE, 1934.

Solbakken 2, Risskov. Århus stift.
Ark. Aksel Skov.

I Risskov i den nordlige del af Århus ligger en spændende kirke med en mærkelig historie. I 1933 dannedes en kirkekomité i Risskov, og året efter skænkede arvingerne efter fabrikant Frits Georg Clausen og hustru Anne Marie Clausen den store rødstensvilla på Solbakken, bygget 1922 af ark. W. Puch, med henblik på at omdanne villaen til kirke. Allerede året efter blev den efter ombygningen indviet 1. søndag i advent. I 1968 blev kirken gennemrestaureret og udvidet med en kortilbygning mod øst, så den nu fremstår som en korskirke, højt knejsende over Risskov. (Ark. Aksel Skov og Aage Kristensen).

I årenes løb har kirken fået tilført flere markante kunstværker. En mosaikrude blev i 1937 udført af Kræsten Iversen, Korsfæstelsen, og i

1938 udførte samme kunstner to mindre ruder i korets flankemure: Indtoget i Jerusalem og Opstandelsen. Til kirkens kapel udførte Valdemar Foersom Hegndal, som selv bor i sognet, en glasmosaik, et kors med opstandelsens sol som baggrund. Ved kirkens 40 års jubilæum blev det endvidere gennem indsamlinger muligt at erhverve to glasmosaikker af Sven Havsten-Mikkelsen med motiverne Dåben og Nadveren. De er opsat i kirkens nordlige korsarm.

Det nuværende orgel på 31 stemmer er fra 1978 og bygget af Marcussen & Søn.

HN

SCT. ANDREAS, 1901.

Hjørnet af Øster Farimagsgade og Gothersgade. Københavns stift. Ark. Martin Borch.

På hjørnegrunden mellem Øster Farimagsgade og Gothersgade ligger noget, der mest af alt minder om et middelalderligt klosterkompleks. På en skæv grund, der medførte, at koret måtte placeres mod vest, opførtes 1898 til 1901 en kirke og sammenbygget hermed præste-og kordegnekontorer og en menighedssal, som også har fungeret som

børnehave. Stilen er senromansk og harmonerer smukt med det byzantisk inspirerede Kommunehospital (tegnet af arkitekten Christian Hansen) ved siden af.

Også kirkerummet, der er opført i mørkerøde sten med hvidkalkede hvælv virker harmonisk på trods af, at der ikke har været plads til at give kirken mere end to skibe.

Kirkens kor præges af et helt moderne antependium i kraftige lilla farver af Vibeke Gregers fra 1990. En anden kvindelig kunstner, Ernestine Nyrop, har i 1920 malet de store Ny testamentlige fresker på korets nord- og sydvæg i noget mere douce jordfarver. Krucifikset over alterbordet er forgyldt og stammer fra kirkens første tid. Bag krucifikset ses i dag et freskomaleri af et livstræ. Tidligere var kun en del af livstræet synligt, da det fungerede som ramme om en stor romantisk altertavle af J. Wilhjelm, „Bespisningen i ørkenen".

Altertavlen blev beskadiget af nazistiske pistolskud under krigen og hænger nu efter at være blevet restaureret i den smukke menighedssal på første sal. Bortset fra kirkerummet er alle kompleksets interieurer udsmykket i skønvirkestil. Sct. Andreaskirkens portal er udført i gra-

nit. Som forbillede søgte arkitekten den højromanske jyske arkitektur. Portalens løver er udført af Anders Bundgaard, der også har skabt Gefionspringvandet ved Langelinie. Orgelet, der er på 40 stemmer, stammer fra 1956 og er et af Frobenius' bedste barokorgler.

Sct. Andreaskirken anvendes i dag både som sognekirke og siden 1939 som kirke for døve og hørehæmmede i København.

AMG

SCT. CLEMENS KIRKE, 1891.

Kirkegade 2, Nykøbing Mors. Ålborg stift.
Ark. O. P. Momme og L. Olesen.

På byens torv ligger kirken i nygotisk stil, på samme plads hvor en tidligere sengotisk kirke lå indtil 1889. Den nuværende kirke er 44 m lang. Skibet er 12,5 m bredt, dækket af en 11,6 m høj træbeklædt tøndehvælving, mens koret, der er hævet lidt i forhold til skibet, har halvkuppelhvælving. Det 43,3 m høje kobbertækkede spir hæver sig over kirke og by som et naturligt vartegn.

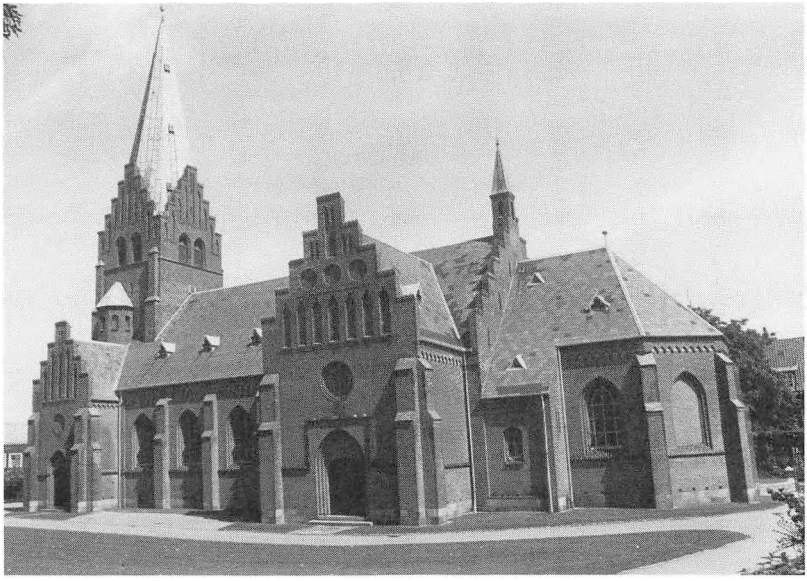

Tøndehvælvet er dekoreret efter udkast af N. Overgaard, mens August Jerndorff har malet altertavlen samt stået for udsmykningen af hele koret. Altertavlen fra 1892 bærer navnet: Jesus som trøster. Personer fra byen har været anvendt som modeller for tavlens skikkelser. Over indgangen til kirken, i tårnrummet blev der i 1936 malet et frescomaleri, den gode hyrde af J. Th. Skovgaard.

Fra den gamle kirke er overflyttet et alterbillede, skænket til kirken af grevinde Danner. Billedet hænger nu i kirkens østre sideskib. Prædikestolen er også fra den gamle kirke, en udskåret renæssanceprædikestol fra 1605. Endelig er en nygotisk egetræsdøbefont fra 1856 taget med over i den nye kirke. Den står nu i et sideskib, og som døbefont bruges kirkens gamle granitfont, der i en del år stod i Ljørslev kirke på Mors. I kirken findes desuden en munkestol, der sandsynligvis stammer fra det nærliggende Dueholm Kloster. I tårnet hænger fire klokker, hvoraf den ældste er fra 1300-tallet, to fra 1722 og den sidste fra 1877. Orgelet fra 1943 på 26 stemmer er bygget af Marcussen & Søn.

HN

SCT. CLEMENS KIRKE, 1963.

Vester Bakkevej 11, Randers. Århus stift.
Ark. Inger og Johs. Exner i samarb. med Knud Erik Larsen.

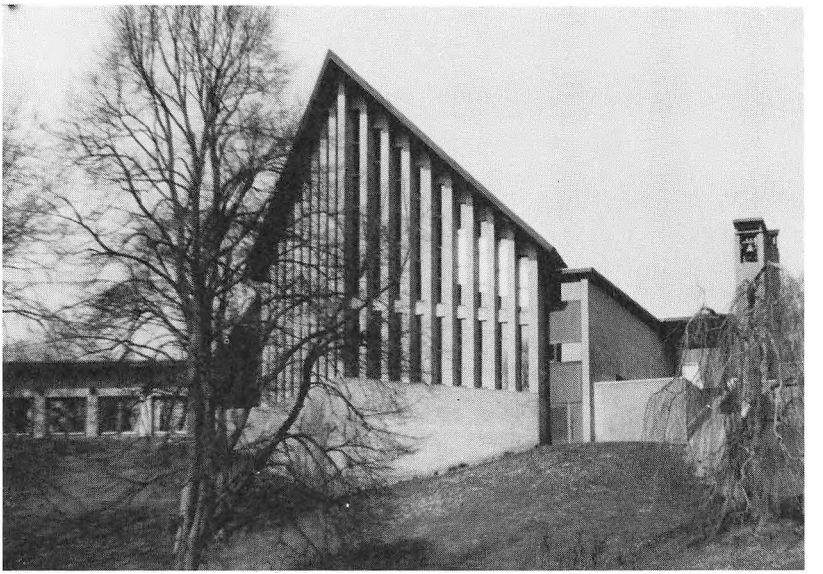

„Med stævnen ind i Himmerige" skrev en avis ved indvielsen af arkitektparret Exners første kirke. Den er opført på en stejl skrænt med vid udsigt over Gudenådalen og Randers Fjord. Navnet stammer formodentlig fra en i 1540 nedrevet kirke i Randers, som var indviet til de søfarendes skytshelgen, Sct. Clemens.

I ca. 10 år forinden havde sognet haft en midlertidig kirke i et nedlagt brændselslager.

Kirkegrunden skråner så stærkt, at kirkens sydlige del kunne opføres i to etager med mødelokaler for neden og kirken øverst med det tilspidsede korparti mod syd, ud over skrænten som stævnen på et skib. Set fra nordsiden ved hovedindgangen, virker kirken derimod uanselig, og kun det fritstående klokketårn med tre klokker rager lidt op over facaden. Kirken domineres helt af lyse, gule farver, idet såvel mure som gulv og tag er i gul tegl, og al træværket er i lyse naturfarver.

Med de 17 murpiller i forskellig højde minder alterpartiet om en orgelfacade. Gennem de smalle vinduer er udsigten over Gudenådalen storslået. Til gengæld kan lyset ind i kirken blive så voldsomt, at man indimellem desværre må skærme med gardiner. Alterbordet er i norsk marmor med en mosaik af Knud Lollesgaard. Omgivet af 6 slanke sølvlysestager udgøres alterudsmykningen af et lille kors udført af Helga og Bent Exner. På forsiden ses den korsfæstede, kronede og sejrende Kristus, en Kongekristus. På bagsiden er 18 små firkantede billeder, i polycrom emalje, de fleste med motiv fra evangelierne og et af Sct. Clemens. Prædikestolen er en let stålkonstruktion, omgivet af vævede felter, udført af Grethe Balle. Døbefonten er fra middelalderen, anbragt på en let stålfod. Al altersølvet bærer et relief med skytshelgenens symbol, Clemensankeret. Orgelet på 23 stemmer er anbragt på en kraftig murpille bagerst i rummet. Det er bygget af Th. Frobenius & Sønner.

I 1984 blev der opført en sidebygning ved kirken, tegnet af Hans E. Klithøj.

HR

SCT. JOHANNES KIRKE, 1955.

Gl. Landevej, Herning. Viborg stift.
Ark. Ejnar Packness.

Hvadenten man kommer til Herning fra nord, vest eller syd, ser man kirkens markante tårn knejse højt over byens øvrige bygninger. Kirken ligger på een af hedens bakkeøer, Fredhøj, og de omgivende be-

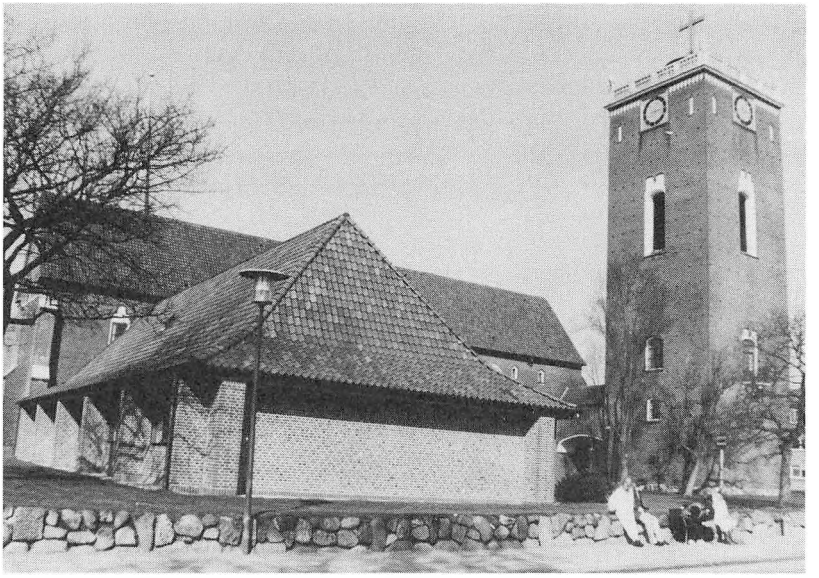

boelsesbygninger er i deres arkitektur nøje afstemt med den stærke og kraftig monumentale arkitektur, som selve kirkebygningen repræsenterer. Da kirken skulle opføres, manglede byen et vandtårn, og da kirkekomiteen forudså et stort kapitalbehov til mere kirkebyggeri i den hastigt voksende tekstilby, indgik man en aftale med kommunen om, at kirketårnet og byens vandtårn skulle kombineres i een bygning.

Det høje tårn har en urskive på hver af de fire sider. Tallene er romertal, og ved nærmere eftersyn vil man bemærke, at der på nordskiven ikke findes tallet „VIII" men derimod to gange „VII". Det fortælles, at arkitekten havde besvær med at få håndværkerne til at begå denne i deres øjne fatale „fejl" ved urskivens fremstilling. Ejnar Packness menes med „fejlen" at ville tilkendegive, at intet menneskeligt er fuldkomment, alene Gud kan præstere det fuldkomne.

Kirkerummet er lyst og meget højt med palæpudsede gule vægge og høje, dybe vinduesnicher mod syd. Orgelet er yderst utraditionelt anbragt på et pulpitur over altervæggen. Det er bygget i flere omgange af Frederiksborg Orgelbyggeri og har 31 stemmer. Bag orgelet, i bygningens østvæg, findes en stor, cirkelrund mosaikrude med Kristi monogram udført af Palle Bruun.

Over våbenhuset i kirkens vestende er ligeledes et pulpitur, og når alle bænkepladser er i brug, kan kirken rumme ca. 700 mennesker.

Såvel døbefont som alterbord er brunligt marmor, og alterudsmyk-

ningen udgøres alene af et stort trækors i nøddetræ, som også er anvendt til prædikestolen og pulpiturforkanterne. Kirkens gulv er ølandsfliser med mange forsteninger af blæksprutteærme og snegle, de såkaldte ortoceratitter.

I 1977 blev kirken bygget færdig ved opførelse af en vestfløj, som allerede var planlagt på de første tegninger. Vestfløjen er tegnet af Søren Jensen, som også havde bistået Ejnar Packness, og som færdiggjorde kirkebyggeprojektet efter dennes død. Tilbygningen er opført helt i den oprindelige bygnings stil. Den er forbundet med kirken med en glasgang.

HR

SCT. JØRGENS KIRKE, 1978.

Parkvej 101, Næstved. Roskilde stift.
Ark. Rolf Graae, Erling Jessen og Vilhelm Wohlert.

I Næstved fandtes i middelalderen en Sct. Jørgensgård, hvor bl.a. spedalske blev plejet. Sct. Jørgen (på engelsk Sct. George) er ridderen, som drog i kamp mod den onde drage. I Sct. Jørgens kirkes forhal hænger et tæppe i silkebatik med dette motiv udført af den engelske kunstnerinde Thetis Blacker.

Kirkerum, sideskib, konfirmandstuer og kontorer er samlet i én fløj. Men lige op til er opført en sognegård, der føjer sig sammen med

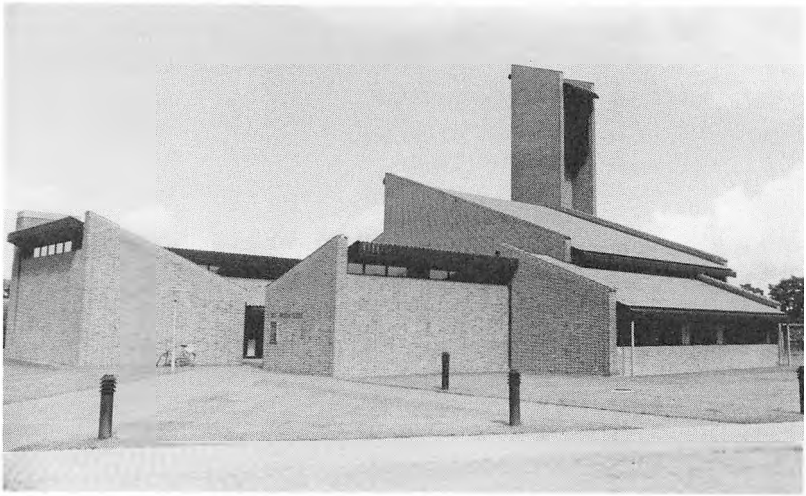

kirken. Set udefra fremtræder komplekset i røde mursten, med røde tegl og med sort træværk. Bygningerne har sadeltag, så der bliver plads til et vindue, som giver lys ned midt i rummene. Bygningerne mødes og danner en lille, smuk gård, hvor indgangen til kirken findes.

Selve kirkerummet har røde mursten og lyse fyrretræslofter med synlige bjælker. Et stort antal lamper danner et „stjernetæppe" af kobberlamper over det røde klinkegulv. Alterbord, alterskranke og prædikestol er i lyst bøgetræ, og store vinduer åbner rummet ud mod sognet.

Døbefonten af gotlandsk sandsten er fra 1300-tallet og stammer efter al sandsynlighed fra et af de 14 prædikesteder, der var i Næstved i Middelalderen. En dag i 1895 dukkede den frem af jorden i forbindelse med udgravning til et hus. Døbefonten førte derefter en omtumlet tilværelse som blomsterkumme, fuglebad og hestetrug, indtil den blev skænket til den nye Sct. Jørgens kirke. Den 11-kantede, smukt udhuggede døbefont har fået nyt dåbsfad af sterlingsølv og med guldbræmme af Jørgen Dahlerup.

Orgelet på 21 stemmer, der er bygget af Carsten Lund i 1985, er udformet sådan, at bælgen, der leverer luft til orgelpiberne, er synlig. Til tangenter m.m. er anvendt så sjældne træsorter som buksbom og slangetræ.

Sct. Jørgens kirkes lange, lange fløje får et godt arkitektonisk modspil i det 23 m høje klokketårn, hvor der hænger tre klokker.

PH

SCT. LUKAS KIRKE, 1921.

Ingerslev Boulevard, Århus. Århus stift.
Ark. A. Frederiksen og Kaj Gottlob.

Århus kommune købte i 1896 Marselisborgjordene af indenrigsminister, godsejer H. P. Ingerslev, som ved handelen betingede, at byen til sin tid skulle stille et fornødent areal til rådighed for en ny kirke og til denne yde et tilskud på 25.000 kr. Det blev begyndelsen til Sct. Lukas kirke, der ligger i den gade som bærer Ingerslevs navn.

I 1913 blev der afholdt en arkitektkonkurrence, hvis 1. præmie tildeltes Holger Rasmussen. Da dette forslag, en traditionel, sengotisk kirkebygning, blev udsat for stor kritik i såvel menighedsråd som byråd, blev der i 1918 udskrevet en ny konkurrence. Denne gang tilfaldt

1. præmien A. Frederiksen og Kaj Gottlob. 2. præmien fik P. V. Jensen Klint med forslaget: „Tveje Aarhus", en kirke der mindede meget om de senere Grundtvigskirken i København og Fredens kirke i Odense.

Om den stil, der er anvendt ved kirken, udtaler Kaj Gottlob: „Enkelhed og ro, som særlig ses i græsk arkitektur, er tilstræbt, men direkte gentagelse af antik arkitekturform søgt undgået".

Kirkerummet er holdt i en streng nøgtern stil, enkel og ren, med stærke præg af basilikaen. Ved indgangen i rummet fanger øjet straks det høje guldbelagte kors bag alteret. Altergulvtæppet med stjernehimlen på natblå baggrund er syet med korsstingsbroderi af en kreds af damer i sognet. Døbefonten dannes af en cylindrisk granitblok, bærende et dåbsfad i drevet sølv, udført i 1951 af Fr. Hingelsberg. Altersølvet er udført i 1964 af Helga og Bent Exner. Prædikestol og alter er i hvid marmorcement på sort sokkel. I 1940 opsattes et relief over hoveddøren, udført af Rolf Harbo med motivet: „Den fortabte søns hjemkomst". I kirkeloftets 12 cirkelfelter er opsat billeder af de 12 apostle, malet som oliemaleri af Johan Vilhelm Andersen. Kirken fik i 1973 en hvid/gylden og en violet messehagel i natursilke af Kirsten og Johan Becker. Orgelet fra 1973 på 40 stemmer er bygget af Marcussen & Søn. Facaden er tegnet af Kaj Gottlob.

HN

SEJS/SVEJBÆK KIRKE, 1989.

Julsøvej, Sejs, Silkeborg. Århus stift.
Ark. Niels Frithiof Truelsen.

Med sine tre tværgående, østvendte kviste på taget hæver Sejs/Svejbæk kirke sin karakteristiske profil op over den lave bakke, hvorpå den er bygget. Det røde tegltag over de næsten helt hvide træbeklædte vægge gør, at man i begejstring over den omgivende natur ikke overser kirken. Fra våbenhusets trappe ser man i klart vejr Himmelbjergets tårn mod sydøst.

Efter næsten 20 års planlægning, forhandlinger og visioner har sognet fået en kirke med alt, hvad dertil hører af lokaler og faciliteter. Lokalernes fleksible anvendelse er muliggjort ved sindrige skydevægssystemer. Alle indvendige vægge såvel som træværket er hvidmalede, med de okseblodsfarvede ruskindshynder på kirkebænkene og det mørke gulv af lodretstillede træklodser som en kontrast hertil. Fra vinduer i de tre kviste falder et blødt og skiftende lysskær ind i kirkerummet fra øst.

Udsmykningen af korpartiets tre vægge kan minde om en kæmpemæssig fløjaltertavle. Mogens Andersen har på kvadratiske porcelænsfliser malet en række slyngede bånd i sort og blå farve, helt nonfigurativt! Kunstværket fylder de tre korvægge fra gulv til loft, og foran korets endevæg hænger et tredimentionelt Jerusalemskors, udført efter tegninger af Erik Ellegaard Frederiksen. Korset er fremstillet af

en mængde messingrør med kvadratisk profil og med en lyspære i hver ende af de mange rør, så det minder om en stjerne.

Pulpituret med orgelet på 18½ stemme fra Bruhn & Søn er anbragt i den vestlige ende. Sammen med pulpituret og det tilstødende mødelokale kan pladserne øges fra 132 til ialt 320.

HR

SIMEONS KIRKE, 1914.

Sjællandsgade 12 B, Kbh. N. Kbh. stift.

Tæt på Nørrebros Runddel og med Assistents kirkegård som genbo ligger Simeons kirke i et lille anlæg, indhegnet og beplantet som en klosterhave. Fra Nørrebrogade viser et skilt til kirkens nabo – den kommunale badeanstalt. Kirken selv behøver ingen vejviser, som den rager op med sit 38 m høje firkantede tårn med kobbertækket spir. Stilen er dansk barok, og bygningen er rejst i røde mursten på granitsokkel over en korsformet plan.

Kirken afløste den foreløbige „Jernkirke“ eller i folkemunde „Blækhuset“, fordi den var af blikplader. Det var Kirkefondets første vandrekirke fra 1892, der 1902 kom til Nørrebro fra Nazareth sogn på Østerbro. Den nuværende Simeons kirkes opførelse i 1914 gav anledning til en vis byfornyelse. Hele den omliggende fælled ved kirken blev gennembrudt, og der blev anlagt brede, lange gader, f.eks. Sjællandsgades forlængelse, Arresøgade og Stevnsgade; og „moderne“ boligkomplekser blev rejst med store lyse lejligheder, uden de mørke side- og baghuse, der ellers var karakteristiske for brokvartererne.

Kirkerummet er hvidkalket med krydshvælv og søjlebårne pulpiturer. Koret er hævet fire trin og adskilt fra skibet ved en delvis forgyldt alterskranke. Altertavlen er malet af Axel Hou, Kristus velsigner børnene: I baggrunden røde tage og høje fabriksskorstene, og i forgrunden Jesus omgivet af børn fra sognet i alle aldre og med forklæder på, syet i Simeon sogns syforening. En pige rækker Jesus en buket gule blomster fra Fælleden. Foran døbefonten af bornholmsk granit står en hvid marmorengel, udført af Axel Poulsen. Prædikestolen er i udskåret egetræ. I skibet hænger en tidligere altertavle, en Carl Bloch kopi, Jesus i Gethsemane. Ligeledes hænger i skibet 3 bronzelysekroner i renaissancestil. Højre korsarm har menighedslokaler, som kan sættes i forbindelse med kirkerummet og forøge de 500 pladser. Orgelet fra 1964 har 26 stemmer og er bygget af Starup.

MS

SIONSKIRKEN, 1896.

Østerbrogade 192, København Ø. Københavns stift.
Ark. V. Koch.

Da pastor Peter Krag ved Skt. Jakobs kirke på Østerbro skulle holde sølvbryllup i efteråret 1894, besluttede menigheden at forære præsteparret en ny kirke i sølvbryllupsgave. Der var også stort behov for en sådan, idet Skt. Jakobs sogn havde omkring 35.000 indbyggere. Allerede 2 år senere, den 27. september 1896 blev Sionskirken indviet. Byggegrunden var skænket af kommunen, men sognet samlede alle pengene ind til kirkebygningen: 70.000 kr. I første omgang fik kirken kun en tagrytter, men i 1921 blev der, takket være en gave, opført et tårn med kobberspir, tegnet af ark. K. Varming.

Som andre kirker af V. Koch, f.eks. Kapernaums- og Lukaskirken er Sionskirkens ydre holdt i romansk stil med røde mursten på granit-

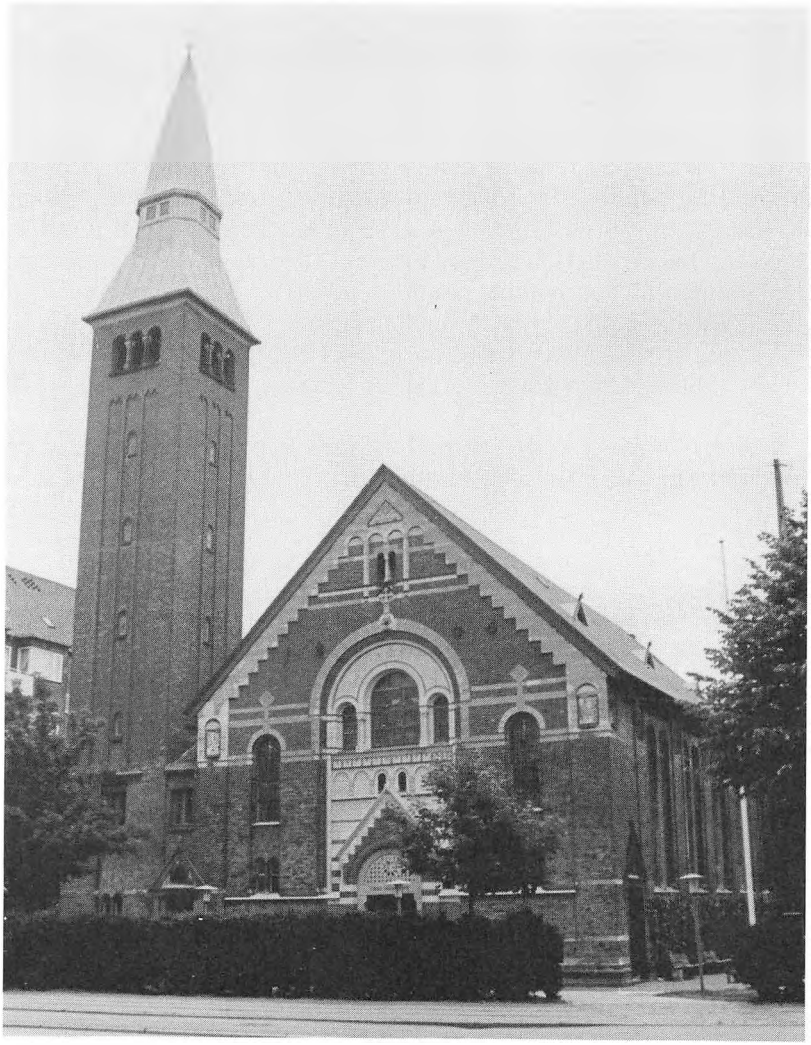

sokkel med kridtsten i vinduespiller og tværbånd. Kirkerummet med 400 pladser har let tilspidset tøndehvælv, som hviler på jernsøjler. Korvæggen er ligesom vestgavlen smykket med kalkmalerier, udført af Johs. Krag. De italiensk inspirerede motiver er hentet fra Johannes Åbenbaringen: Kristi genkomst og Dommedag. Den kristne menighed er i alterbuen symboliseret ved de 7 menigheders engle fra Åbenbaringens kap. 2 og 3, mens de 12 vinklaser om korset er et billede på Israels 12 stammer og de 12 apostle. Ovenover ses „Den store hvide

flok" med Kristus over alterbuen på himmelhvælvet med regnbuen, som universets Gud. Dommedagsscenen er anbragt i Vestgavlen, hvor et lysende kors i midten skiller de frelste fra de fortabte: På venstre side de fortabte, som skjuler ansigterne, mens de frelste på højre side rækker hænderne i vejret og hilser frelseren.

Altertavlen med Jesus og den vantro Thomas er malet og skænket af Poul Steffensen, der som modeller brugte folk fra menigheden. Krucifikset af sølv på alteret er en gave fra menigheden, ligesom alterbibelen med farvetryk, der blev foræret ved kirkens 60-års jubilæum. Døbefonten af bornholmsk granit er udført af billedhuggeren Poul Bundgaard. Prædikestolen af træ har malede fyldninger med troens, håbets og kærlighedens symboler, og pinseliljer i mellemfelterne. Orgelet, af Starup, blev gennemgribende restaureret i 1980 og har nu 20 stemmer.

I 1968 blev kirken udvidet mod øst med kontor, præsteværelse og mødelokaler. Ark. Staffaldt Matthiesen.

MS

SJÆLØR KIRKE, 1952.

Wagnersvej 33, København SV. Københavns stift.
Ark. Holger Jensen.

Efter 2. verdenskrig voksede de danske byers forstæder med stor hast, og nye kirker blev nødvendige. Det blev besluttet, at det skulle

være små kirker, der kunne udvides i takt med bedre tider. Sjælør kirke blev den første af denne helt nye kirketype.

Forslaget til en så lille kirke blev mødt af kraftig kritik, hvor man spurgte, om ikke så lille en kirke kunne gøre Gud lille i folks tanker.

Det var virkelig en lille kirke ved starten i 1952. Kun selve kirkerummet, et ganske lille præsteværelse, et lille køkken og et tilsvarende lille dåbsventeværelse. Alligevel var det et betydeligt skridt fremad i forhold til den barak, som havde været sognets kirke, siden sognet blev oprettet i 1949.

Sjælør kirke betød et gennembrud for de små kirker. Den unge Holger Jensen, som her byggede sin første kirke, blev siden den danske arkitekt, som har bygget flest kirker. I 1990 er det opgjort til 62 kirker. Nogle langt uden for Danmarks grænser.

Pengene til kirken blev indsamlet som frivillige gaver, for en stor del blandt sognets egne beboere. Også Kirkefondet og mange andre hjalp til. Kirkeklokken er en gave fra Søværnet, den har en fortid som skibsklokke på en tysk panserkrydser.

Den tidligere kirkebarak blev flyttet lidt, og den blev fortsat brugt til børne- og ungdomsarbejde. I 1983 – mere end 30 år efter kirkeindvielsen – blev kirkekomplekset endeligt fuldført. Og i 1986 fik kirken nyt orgel på 13 stemmer bygget af Th. Frobenius & Sønner. Sjælør kirke fremtræder nu som et lille, trelænget kompleks med lave mødelokaler tæt ind til kirkens høje, stejle tagflader. Bygningerne er samlet omkring en lille smuk gård, hvor en pergola udgør den fjerde side med indbydende adgangsvej.

Inde er selve kirkerummet i blank, pudset mur, hvor gavlene giver lys til rummet, og hvor alteret er hævet et par trin over resten af rummet.

PH

SKELAGER KIRKE, 1990.

Skelagervej 47-49, Århus N. Århus stift.
Ark. Friis og Moltke.

Som en spansk hacienda eller et sydlandsk klosteranlæg ligger det nyindviede kirkecenter midt i den jyske forstad. Ved indvielsen blev det lille pastorat samtidig udskilt fra Vejlby sogn, med foreløbig 3.000 indbyggere.

Omkring en gårdsplads ligger kirken, mødelokalerne og det fritstående klokketårn; og det hele afrundes af en mur med bueåbninger.

Murværket er hvidkalket, og tagene såvel som dørene er i kobber.

Trods det sydlandske præg er kirken dog dansk, indrettet i traditionel dansk landsbykirkestil. Det er en processionskirke med koret vendt mod øst, formet som en halvrund apsis, hvilket klart angiver dets beliggenhed udefra. En romansk bue markerer overgangen til koret, der er hævet to trin over skibet. Der er endvidere ansatser til sideskibe, til den ene side i form af en smal gang mellem koret og præsteværelset, og til den anden side i en aftrappet forhøjning med ekstra siddepladser og podie for orgelet.

Udsmykningen udgøres først og fremmest af lyset og farvesætningen, hvortil Emil Gregersen har medvirket. Apsis er en smule forskudt eller skævt i forhold til kirkerummets midterakse, hvilket giver et særligt sidelys på den runde okkergule væg. Korhvælvingen er hvid og oplyses indirekte af otte små højtsiddende vinduer. Set fra skibet fremtræder det hvide felt næsten som en fisk.

Alterbord, døbefont og prædikestol er i hvidt murværk, som væggene iøvrigt, men smykket med keramiske fliser i kraftige gule, grønne og blå farver, der også pryder klinkegulvet i midtergangen. Ansvarlig for denne del af udsmykningen samt de store lysekroner er Kaj Petersen. De hvide bænke har hynder i samme grønne farve som keramikfliserne. Endvidere har Bruno Christensen & Sønner bygget et orgel på 12 stemmer, der er fuldt forberedt til en senere udvidelse til 20 stemmer.

Der er forberedt tilbygninger til kirken ved muren omkring adgangsgården. Muren vil i givet fald indgå som facade i de nye byg-

ninger. Et bibliotek har været på tale, men foreløbig er der ingen aktuelle byggeplaner i tilslutning til dette markante og imponerende kirkekompleks.

MS

SKELGÅRSKIRKEN, 1989.

Ugandavej 121, Tårnby. Københavns stift.
Ark. Gert Ingemann („møllen").

Den yngste kirke i Københavns stift er synlig på lang afstand. Med sit brede tårn, hvide mure og røde tegltage er den et markant vartegn på det flade Vestamager. Den ligger kun et par kilometer fra Amagers ældste kirke, den 800 år gamle Tårnby kirke, hvorfra det nye sogn er udskilt.

Arkitekten har fundet inspiration i tidlige danske klosteranlæg – f.eks. Øm Kloster ved Silkeborg – med deres kvadratiske gårdanlæg og søjlegange. Skelgårdskirken er således opbygget over et enkelt system af glasoverdækkede gange, som skaber forbindelse til alle kirkens rum og kranser det kvadratiske gårdanlæg. Det brede tårn, der indvendig markeres af 11 søjler, tjener også som indgangsparti med vindfang og kirketorv, hvorfra der takket være store glaspartier er udsyn mod området foran kirken og til det indre gårdanlæg med bassin og flisebelægning. På kirketorvet hænger rebene til kirkens klokker frit, så de kan betjenes af et ringerlaug.

Kirkerummet med 150 Alto-stole er formet som et stort, lyst rum med hvide vægge og orienteret præcis øst-vest. Derfor er altervæggen drejet ud i forhold til bygningens øvrige vægge. Dagslyset reflekteres dels fra en højtsiddende lysspalte ned over bagvæggen, dels fra det høje lys over alteret. Alterudsmykningen er et gyldent opstandelseskors på hvid rillet baggrund, hvor lyset altid reflekteres. Det er udført af Erik Heide, der også har udformet det store kvadratiske alterbord, døbefonten med en rislende kilde og den tunge prædikestol, altsammen i pudset sort, svensk granit. I tilslutning til kirkerummet er menighedssalen placeret som sideskib, der kan åbnes takket være to store foldedøre.

Fra kirketorvet er der en fritstående trappe til tårn og orgelpulpitur. Kontorer og venterum er placeret i kirkekompleksets nordfløj, mens vestfløjen rummer de to konfirmandlokaler.

ENS

SKOVKIRKEN, 1973.

Kolonien Filadelfia, Dianalund. Roskilde stift.
Ark. Holger Jensen.

Kolonien Filadelfia blev oprettet i 1897 af lægen Adolph Sell som en privat kuranstalt på kristen grund for sindsyge, epileptikere og nerve-

lidende med den tilsvarende meget større kuranstalt i Bielefeld som forbillede. I 1904 fik kolonien en kirkesal, som i 1911 blev etableret som egentlig kirke.

Kolonien har imidlertid endnu en kirke, „Skovkirken", der ligger næsten skjult i skoven, bag psykiatrihospitalet på nordsiden af vejen gennem Dianalund. Sin lidenhed til trods er det en arkitektonisk perle, tegnet og udsmykket af arkitekten, som i 1973 fik den opgave at erstatte den hidtidige andagtssal oppe under taget på det daværende nervesanatorium med et fritliggende kapel.

Han valgte at opføre den lille kirke, så den med sin mørke træbeklædning falder smukt ind mellem skovens høje slanke bøgetræer. Det er dog nok især Skovkirkens indre, der betager. Her er de høje vægge bag alteret og siderne beklædt med hessian, på hvilke Holger Jensen har malet bibelske motiver: Bag alteret ses Nadverens indstiftelse og et kors. Nederst til venstre ses et æsel, – vel nok det, der bar Jesus under indtoget i Jerusalem; nederst til højre ses Judas forlade de andre for at forråde Jesus. På sidevæggen til højre illustrationer af Jesu lignelse om figentræet, der ikke bærer frugt, og af salme 42 „Som hjorten længes efter rislende bække". På venstre sidevæg ses bl.a. den barmhjertige samaritaner og derunder den åbne grav påskemorgen.

Ideen til denne udsmykning synes at komme fra kalkmalerierne i de gamle danske kirker. Men her er det som om billederne omslutter hele rummet og fører den andagtssøgende ind i meditation over Skriftens ord.

MM

SOLRØD STRANDKIRKE, 1981.

Mosevej 1, Solrød Strand. Roskilde stift.
Ark. Niels Munk og Keld Wohlert.

Den knap 2000 m^2 store kirkegrund på hjørnet af Mosevej og Køge Landevej er indrammet af fuldvoksne birketræer, der passer godt til kirkens hvide, vandskurede murværk og det 15 meter høje klokketårn. Allerede i 1938 blev en lille trækirke opstillet på grunden til betjening af landliggere i strandområdet, der forlængst har ændret karakter til helårsbeboelse.

Grundens beskedne størrelse har betydet begrænsninger for kirkens størrelse og antal af lokaler. Ialt råder man over 500 m^2, fordelt mellem kirkerummet med 150 pladser, menighedssal med 70 pladser,

to mindre konfirmandstuer, køkken og kontorfløj. Gennem våbenhuset er der adgang til alle rum.

Det lyse kirkerum har bølgeformet loft af hvide gipselementer, der minder om, at det er en strandkirke. Samme virkning har bølgemotivet i det billedtæppe af Vibeke Gregers, der hænger bag prædikestolen. Foruden dagslys er kirkerummet oplyst af underspændte 60 watts pærer, der er skjult i det bølgeformede loft. I kirkebænkene er desuden indbygget lysarmaturer i ryglænet, så hver kirkegænger har sin lampe. Kirkebænkene har læderbetrukne hynder og er ligesom alter, prædikestol og døbefont i knastfrit norsk fyr. Alterkorset i bjergkrystal er udført af Karen Strand, mens altersølvet er af Ib Lütken.

Der er pulpitur med god plads til kor og det 21-stemmers orgel fra Poul-Gerhard Andersen, som blev opstillet i 1982. Under pulpituret er en foldevæg til kirkens menighedssal, hvorved den kan inddrages i kirkerummet. Over pulpituret er en glasvæg, der synligt sammenføjer kirkerum og menighedssal under samme tag.

ENS

STAVNSHOLTKIRKEN, 1981.

Stavnsholtvej 25. Farum. Helsingør stift.
Ark. Johan Otto von Spreckelsen.

Set fra den nærliggende Hillerød motorvej ligner kirken en vældig skulptur. Med sine gule teglstensmure lukker den sig ud mod omverdenen med stærkt trafikerede veje og moderne boligbebyggelser bl.a. Farum Midtpunkt.

Kirkeanlægget består af to bygningsenheder, der hver har en hovedfunktion: et kirkerum og mødelokaler. Begge bygningsdele er rejst over næsten kvadratiske grundplaner, der er placeret hjørne mod hjørne med våbenhuset som fælles indgang. På kirkepladsen tjener det fritstående klokketårn også som redskabsrum.

Kirkerummet er en stor kubus med ovenlys hele vejen rundt. Endvidere er der smalle vinduesbånd i øjenhøjde, så kirkegængerne undgår fornemmelsen af indelukkethed. Det fritstående alter, døbefonten og prædikestolen er udhugget fra samme italienske marmorblok. Bag alteret er kirkens 21-stemmers orgel fra Th. Frobenius & Sønner opstillet. Kirkebænkene i eg har plads til 220 mennesker, men derudover er der i rummet plads til 100 ekstra stole.

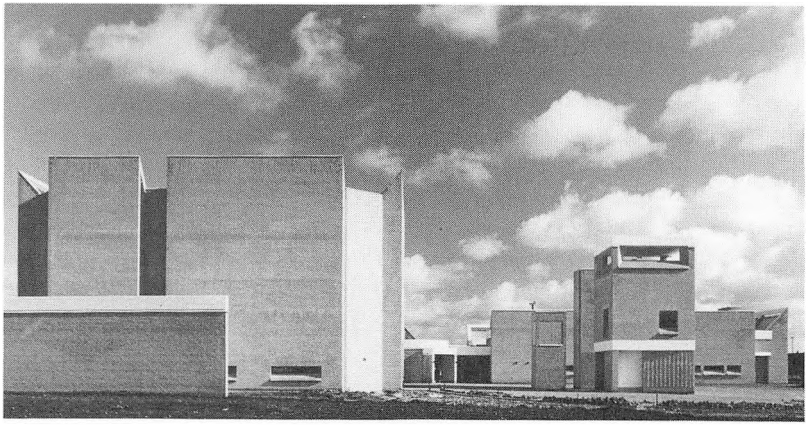

På kirkerummet er „hægtet" et mindre sakristi og korrum samt et trapezformet kapel. Mødelokalerne består af en række lave bygninger, der er indbyrdes forbundet af gangarealet, som har udsyn til en atriumgård. Lokalerne er placeret, så de modtager sollys på de tidspunkter, hvor de fortrinsvis benyttes.

ENS

STHENS KIRKE, 1983.

Egevænget 2, Helsingør. Helsingør stift.
Ark. Gert Ingemann („møllen").

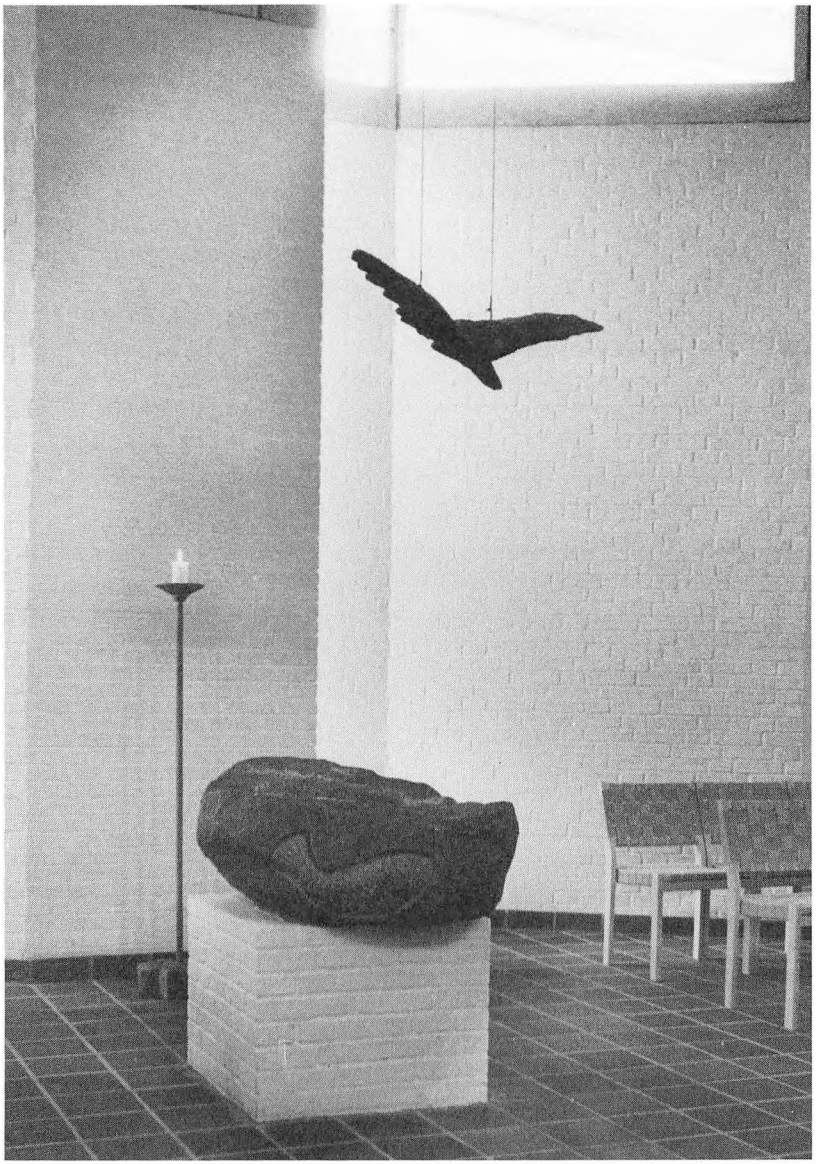

Ved et besøg i Sthens kirke er det en god ide først at se indenfor i Sct. Marie kirke i Helsingørs centrum. I forbindelse med kirken ses den gamle firelængede klostergård, som i moderne form er videreført i Sthens kirke.

Med sit kraftige tårn, de hvide mure og røde tage midt i et grønt anlæg udviser den nye kirke tydeligt slægtskab med de sjællandske landsbykirker. Klostergården ses inde i anlægget, hvor den samler de enkelte bygninger til et hele. Der er ud over selve kirkerummet lokaler til sideskib, møder, konfirmander og kontorer, og kælderetagen er indrettet til børne- og ungdomsarbejde.

Kirkerummet er præget af de skråtstillede vægge, der kaster lyset frem mod altervæggen, hvor en vældig Kristusfigur samler rummet til en helhed. Mand og kors er ved at smelte sammen og tornekronen er erstattet af en glorie. Det er således et påskemorgenbillede. Omkring alteret er der knæfald mod alle fire verdenshjørner.

Udsmykningen skyldes Erik Heide, som så vidt muligt har anvendt kampesten, der er fundet på grunden, til udsmykning og kunstværker. Således er døbefonten en stor sten, der er udhulet. Prædikestolen er smykket med de gamle evangelistsymboler i moderne form, hugget i sten. På trædestenen op til prædikestolen er indhugget ordene fra Bibelens allersidste side: „Ikke lægge til – ikke trække fra", som en formaning til præsten. Kirkeskibet, der næsten svæver i rummet, er en robåd med 12 årer, en for hver af de 12 apostle. Orgelet er på 16 stemmer, bygget af Poul-Gerhard Andersens Orgelbyggeri.

Salmedigteren Hans Christensen Sthen har givet navn til kirken. Han var præst og lærer i Helsingør indtil 1589. Digterens bomærke er blevet kirkens og ses bl.a. indhugget i en flise på kirkens forplads.

PH

STORMARKSKIRKEN, 1962.

Ringvejen 64, Nakskov.
Ark. Staffeldt-Mathiesen og Paul Petersen.

Allerede i årene omkring den første verdenskrig opstod den nye bydel i det østlige Nakskov i forbindelse med den stærke udbygning af skibsværftet og dermed ønsket om en kirke. I mange år var der imidlertid modstand imod en ny kirke og der var store vanskeligheder med at fremskaffe de nødvendige penge. Sjældent har der været kæmpet så meget for en kirkesag som her; men i 1961 kunne arbejdet med op-

førelsen begynde. Da kirken blev indviet manglede endnu ca. 20.000 kr. De blev betalt af kirkekomiteens medlemmer, der hver tegnede sig for et bidrag.

Kirken er opført i gule mursten og formet som en langhusbygning med det kvadratiske kirkerum i den østligste del. Gavlene er blændingsprydede og har ligesom tårnet kamtakker.

Kirkerummet er enkelt udstyret med inventar udført af lokale håndværksmestre. Den dominerende udsmykning er de tre blymosaikvinduer i sydgavlen over alteret. Motiverne er tegnet af Jais Nielsen. Det midterste viser den korsfæstede Kristus. De to andre viser hen til dåben og nadveren, henholdsvis ved Jesus, der velsigner børnene og nadveren. Kirkeskibet blev skænket i 1963 af borgmester Marius Nielsen, der ved overrækkelsen kunne fortælle, at det nye træskibsværft i Nakskov omkring 1914-18 fik til opgave at bygge en serie ret store sejlskibe til det lokale rederi. Det første af disse var „Castenchiold", en tremastet skonnert af egetræ, fra Borreby skovene, som ejedes af kammerherre Castenchiold.

Modellen, der er udført af lodsformand Nielsen, stod i mange år på rådhuset, men blev foræret til Marius Nielsen ved hans 25-års jubilæum som borgmester, hvorefter han altså skænkede den videre til Stor-

markskirken. Herved bliver sognet til stadighed mindet om skibsværftet, der blev årsag til, at der opstod en ny bydel i Nakskov, og at der blev brug for en ny kirke.

Orgelet på 16 stemmer er bygget af Th. Frobenius & Sønner i 1975.

MM

STRANDBY KIRKE, 1966.

Strandby, Frederikshavn. Ålborg stift.
Ark. Jacob Blegvad.

I fiskerlejet Strandby nord for Frederikshavn byggede fiskerne på eget initiativ en havn omkring århundredeskiftet. Efterhånden som en by voksede op omkring havnen, opstod behovet for en kirke. Et søskendepar på stedet skænkede såvel grund som startkapital og fastsatte en sidste frist for byggeriets påbegyndelse.

Selv om kirken virker overordentlig moderne, er der dog hentet inspiration fra middelalderkirkerne, bl.a. Bjernede rundkirke ved Sorø. Grundplanen er ægformet med tilspidsning mod alterpartiet, det får kirken til at virke længere, end den faktisk er.

En tydelig påvirkning fra vores egen tid er derimod Le Corbusiers

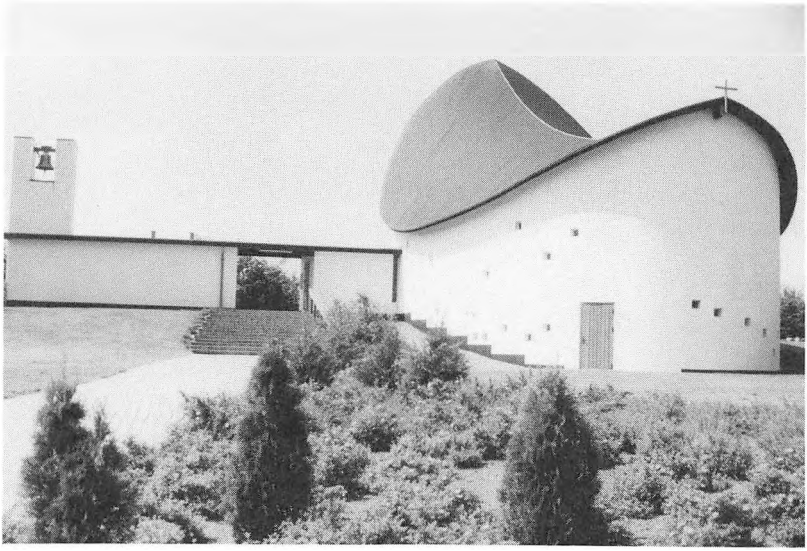

berømte valfartskapel i Ronchamps i Frankrig. Af mange bliver kirken kaldt „kutterkirken", fordi den ligner en fiskekutter med stævnen op mod en bølge. En sådan sammenligning er ifølge arkitekten tilfældig og utilsigtet. Kirkens tagkonstruktion er usædvanlig derved, at alle planker i tagdækningen forekommer buede. I virkeligheden er de rette og lige, men en speciel konstruktion – en såkaldt hyperbolsk paraboloide – som er selvbærende og stærk, giver det lette, buede udseende. Ialt er taget, der er beklædt med tagpap, kun ca. 12 cm tykt.

Både mure og vægge er hvidkalkede, og inventaret er enkelt og gedigent, fremstillet i rene naturmaterialer. Fra altervæggen giver mange små lysåbninger med farvet glas en interessant lysvirkning i rummet. Orgelet, oprindelig et Starup orgel, blev ombygget i 1990 af Svend E. Nielsen og har 10 stemmer.

HR

„SUNDKIRKEN", Kirkecenter i Sundby L. 1983.

Linde Alle 34, Nykøbing Falster. Lolland-Falster stift.
Ark. Kaj Møller Nielsen.

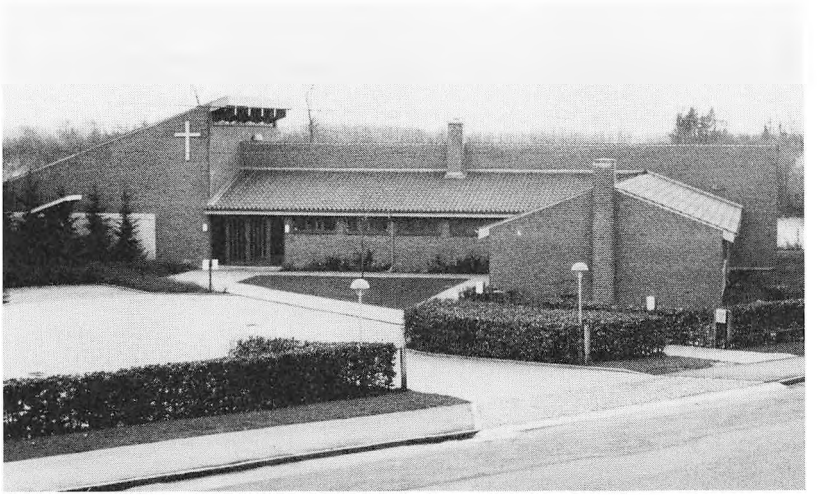

„Sundkirken" ligger i den østlige del af det gamle landsogn, Toreby, i et bymæssigt bebygget område ved Guldborgsund. „Kirken" er foreløbig „kun" en med fast kirkeinventar indrettet kirkesal, men den

fortjener at blive nævnt, fordi den så smukt hævder sig som et kirkecenter af vor tid med muligheder for alle de funktioner, der kendetegner livet i sognemenigheden.

Allerede når man nærmer sig „Sundkirken", betages man af den smukke beliggenhed ved bredden af en lille sø omgivet af træer og grønne områder. Bygningernes form vedkender sig på stilfærdig vis, at det er en kirke. Det understreges yderligere af klokkestabelen på kirkepladsen og et trækors på den bygning, der rummer den foreløbige kirkesal. Kirkesalen har kun plads til 85, men må ofte rumme flere. Med et stort vinduesparti åbner kirkerummet sig til gengæld ud mod den omgivende natur.

Over alteret hænger et egetræskors, der er tilvirket af et medlem af menighedsrådet. Alterbibelen er en gave, ligesom kortæppet og et brudetæppe med et smukt indvævet korsmotiv; begge er tilvirket og skænket af lokale medlemmer af menigheden. På væggen til højre for alteret hænger et vægtæppe, vævet af en lokal tekstilkunstner, Kate Hansen. Motivet er her Påskemorgen.

Kirkesalen er forbundet med centrets øvrige dele ved en rummelig forhal med udsigt over søen. Foruden undervisningslokale og mødelokale rummer centret et Børne- og ungdomshus, der er selvejende og væsentligst benyttes af spejdere.

„Sundkirken" er et udmærket eksempel på det ikke usædvanlige kirkebyggeri i etaper, hvor man i første etape lægger hovedvægten på at skabe et hjemsted for områdets forskellige aktiviteter og fællesskabsformer – med et gudstjenesterum, der så får sin endelige udformning i anden etape.

MM

SÆDDEN KIRKE, 1978.

Fyrvej 30, Sædding, Esbjerg. Ribe stift.
Ark. Inger og Johs. Exner.

Den monumentale kirke med de særprægede murstensformer i rødt tegl er bygget direkte sammen med et stort butikscenter med dør imellem center og våbenhus. Kun klokketårnet og kirkens bølgede murflader afslører bygningens specielle funktion. Selve kirkekomplekset indeholder en stor samlende forhal, lange gange med siddegrupper og indgang til mødelokalerne. Den lukkede gårdhave rummer endvidere en selvstændig bygning til magasin og kisterum. Det kraftige fritstående klokketårn er kvadratisk foroven og cirkelrundt forneden.

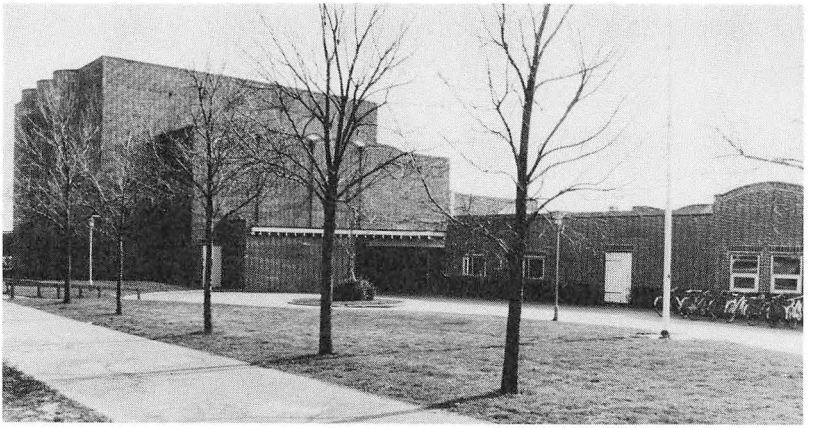

Det kvadratiske kirkerum med de blødt foldede mure er indrettet som centralkirke med alteret i diagonalen. De høje mure er ubrudte, uden vinduer. Dagslyset kommer ned gennem glastaget som strejflys, der særligt fremhæver murenes rundinger. Det øvrige dagslys kommer fra lodrette lysskakter, anbragt i tagfladen således, at lyset styres mod gulvet uden at belyse vægfladerne. En særlig stor lysskakt er anbragt over alter og døbefont. Speciel lyseffekt giver „stjernetæppet", flere hundrede små elektriske pærer, der hænger i forskellig højde som et festligt lysloft.

Alter og døbefont er udført i poleret marmor og står direkte på de røde gulvklinker omgivet af kirkebænke og gallerier på to sider med pulpitur. Alterudsmykningen er udformet af Bent Exner, et korssymbol stemt ind i rummet med anvendelsen af de former, der er gennemgående i hele bygningsværket, kvadratet og cirklen. 12 kugler løftet op på et stort kors, således at hver enkelt kugle selv hænger på et kors. Knæleskamlerne er anbragt bag ved alteret i flere rækker og kan fjernes f.eks. ved koncerter. Prædikestolen er muret ind i den ene væg i samme tegl som kirkebygningen iøvrigt.

På pulpituret blev i 1982 opsat et 33-stemmers orgel, bygget af Bruhn og Søn. Orgelhuset, en skulptur i sig selv, er tegnet af Inger og Johs. Exner.

Kirken har 450 faste pladser. Med sin indretning som centralkirke virker den ikke tom med kun få kirkegængere og samtidig kan den ved spidsbelastning rumme op til 800 besøgende.

MS

SØMANDSKIRKEN I NYHAVN, 1952.

Nyhavn 22. København K.
Ark. Peter Koch.

I forbindelse med Sømandshjemmet Bethels modernisering i 1952 indrettedes en særpræget kirkesal i det bagvedliggende 170 år gamle pakhus. Pakhusets pommerske bjælker står stadig in natura i rummet, og også prædikestolen er lavet af bjælkeværket i det gamle pakhus. Via en lille gårdsplads mellem Sømandshjemmet og det tidligere pakhus træder man ind i kirken, der har 100 stolepladser. På pakhusets gavl hænger kirkeklokken.

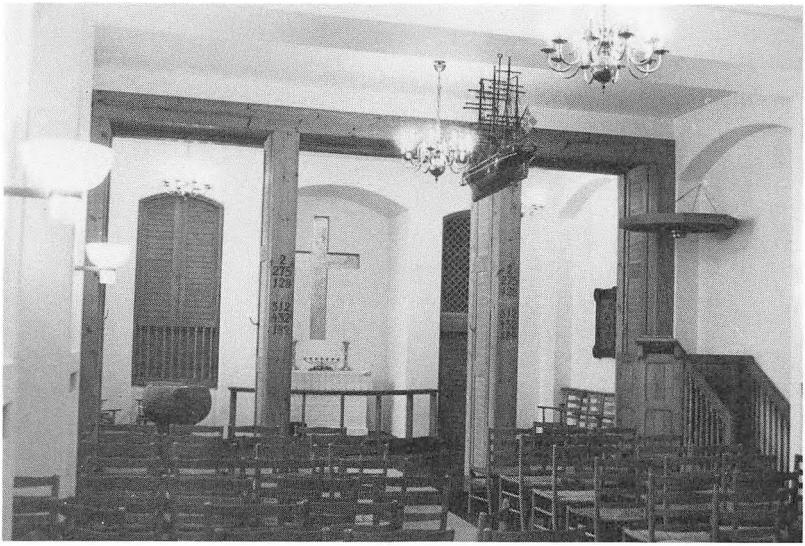

Mellem skib og kor er der sammenklappelige skydedøre, så koret også kan anvendes som andagtskapel og rummet som mødesal. Gulvet er af ølandsk sandsten og afstanden mellem indgang og alternichens gyldne kors er kun 21 m. Døbefonten er fra det 12. århundrede og har stået i den Hørningske Stiftelse ved Randers, men stammer antagelig fra Hørning kirke. Dåbskanden af tin er over 200 år gammel og skænket af Holmens kirke, i hvis sogn Sømandskirken ligger. Bagerst i kirken er anbragt to kirkeskibe, et skibsanker samt kirkens lille 6-stemmers orgel. I lydhimlen over prædikestolen sidder et såkaldt sladrekompas, som skipperne i gamle dage havde indbygget over køjen, så de altid kunne følge skibets kurs.

Midlerne til ombygningen og indretningen blev skaffet gennem dagbladsindsamling suppleret med en gave fra skibsreder A. P. Møller. Sømandshjemmet og Sømandskirken ejes af Indenlandsk Sømandsmission. Kirken danner derfor jævnligt ramme om søfolks kirkelige handlinger, ligesom der afholdes regelmæssige søndagsgudstjenester.

ENS

SØNDERBRO KIRKE, 1971.

Bygholm Parkvej 1, Horsens. Århus stift.
Ark. Paul Nieport.

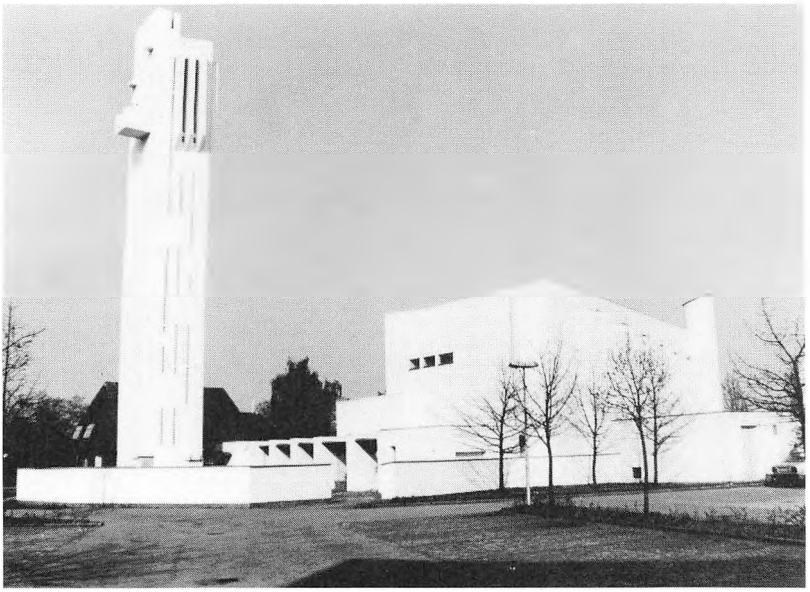

Hvor Sønderbro kirkes alter står idag, løb fra 1868 til 1929 en del af strækningen på den østjyske længdebane, og også idag er kirkens beliggenhed præget af stærk færdsel, hvilket har påvirket kirkebygningens udformning. En påvirkning af moderne finsk arkitektur ses også i den høje hvide kirke, der er opført helt i beton, dog med skalmuring på en del flader. Sammen med det 34 meter høje fritliggende tårn udgør det samlede bygningskompleks en stor skulptur i den sydlige del af Horsens, hvor iøvrigt meget varierende bygningstraditioner er repræsenteret.

Lyset har spillet en afgørende rolle i bygningens udformning. Gennem lystårne, smalle lysspalter og ovenlys bevæger dagslyset sig rundt i det hvide kirkerum, frem mod alteret, som er kirkens kraftigst belyste område. Også de asymmetriske foldede betonhvælvinger medvirker til at lede lyset frem mod alteret. Loftshøjden varierer fra 8 til 12 m i kirkerummet. Ved alteret, der står op mod den halvrunde endevæg, er placeret et spinkelt kors i metal, og det murede alterbord har antependier i farver, der skifter med kirkeårets liturgiske farver.

Alt i kirkerummet er tilstræbt enkelt, gulvet er gulflammede klinker, bænkene naturfarvet fyr, hvilende på betonstøtter. Døbefonten er muret og med en krone af granit foroven. På de faste kirkebænke er der plads til 275, men bag tre store skydedøre ligger mødelokaler, som kan udvide siddepladsernes antal med ca. 200. Det ene mødelokale har ophøjet gulv, så det kan anvendes som scene.

Orgelet er fra 1977, bygget af Marcussen & Søn. Det minder i sin udformning om selve kirkebygningens form og har 22 stemmer.

Kirkebyggeriet blev besværliggjort af byggegrundens beskaffenhed, som gjorde det påkrævet at nedramme hele 220 betonpæle i 14-16 m dybde for at komme til fast og bærende grund.

HR

SØNDERMARKSKIRKEN, 1981.

Koldingvej 77, Viborg. Viborg stift.
Ark. Svend Frandsen.

Ved den sydlige indkørsel til Viborg i nærheden af den gamle Hærvej ligger den særprægede rundkirke, opført i røde teglsten og med et kolossalt kobbertag. Den runde form, der skyldes grundens størrelse og nærheden af de omgivende stærkt trafikerede veje, værner kirkerummet mod støjen og har haft afgørende indflydelse på dets indretning. Døbefonten er således placeret næsten i rummets centrum foran knæfaldet og med menigheden bænket i en halvcirkel.

Også udsmykningen, der er udført af billedhuggeren Yan, er særpræget. Den består af 12 små både i rustfrit stål, ophængt under det mørke betonloft og alle stævnende frem mod alterudsmykningens vældige strålesol, der ligeledes er i rustfrit stål. Altervæggen bag strålesolen har mange åbninger i muren med indsat farvet glas samt en bred hvidmalet stribe fra gulv til loft. Den samlede komposition er inspireret af ordene i Lukas-evangeliet om „solopgangen fra det høje" (kap. 1. v.78). Yan har også udført de høje alterlysestager og givet

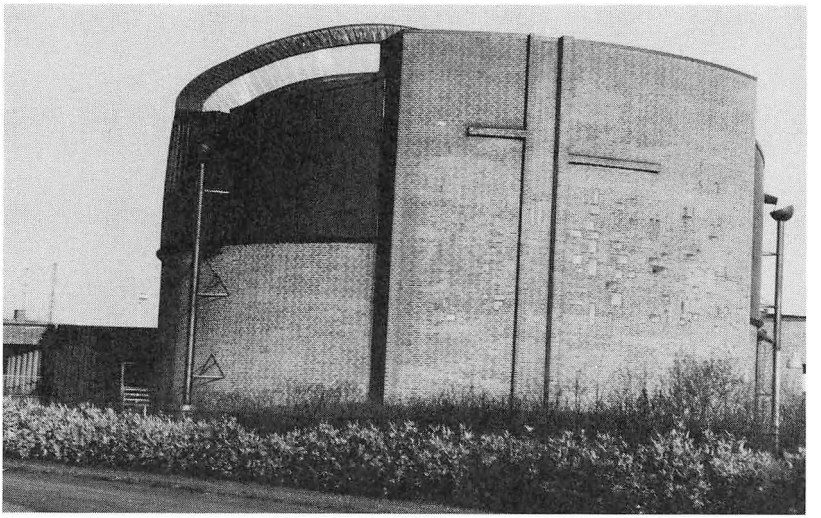

navnene „Jakin" („Han grunder fast") og „Boas" („I Ham er der frelse"), navnene på de to bronzesøjler foran Salomons tempel.

Kirkens mest særprægede inventar er døbefonten, en stor ægte muslingeskal anbragt på et stel af stålrør. Muslingeskallen er et gammelt pilgrimssymbol, der symboliserer menneskets vej fra dåb til grav. Kirkens orgel fra 1987 er på 24 stemmer og leveret af Bruno Christensen & Sønner.

På kirkens forplads er kirkens klokke ophængt i en tromle, som er anbragt i en svær tømmerkonstruktion. Klokkestablen tænkes afløst af et klokketårn, ligesom kirken foreløbig af økonomiske årsager må undvære den projekterede menighedssal med tilhørende trappe- og gangforbindelser samt underetage. I en lav tilbygning til selve kirkerummet er dog to konfirmandlokaler og et mindre møderum med en underetage, hvor der er rum til kirkens børne- og ungdomsarbejde.

ENS

TAGENSBO KIRKE, 1970.

Landsdommervej 35, København NV. Københavns stift.
Ark. Hans Chr. Hansen.

Efter krav fra de kommunale myndigheder i København er kirken opført til 5. sals højde, så den passer ind i gadelinien med de to nabo-

ejendomme. Den hermed forbundne fordyrelse af byggeriet indebar, at det tog menigheden 25 år at realisere sit kirkeprojekt. I mellemtiden havde man til huse i en eternitbarak, som Kirkefondet indrettede som kirke.

Udadtil fremtræder bygningen med et tæt, bærende skelet af slanke betonpiller, forbundet med vandrette dragere. Ud mod Landsdommervej markerer klokketårnet, at det er et kirkehus. I tårnet hænger 5 klokker, der er afstemt efter den nærliggende Grundtvigskirkes klokker, synligt men lydligt delvist afskærmede ved glasplader. Indadtil fremstår kirkerummet med letbyggede fyldninger mellem betonkonstruktionernes lodrette piller. Væggene er skalmurede med kalksandsten og gulvet lagt i mønster med røde klinker.

Kirkerummet er tværvendt, som det kendes fra Den reformerte Kirke i Gothersgade i København, Frederiksberg Slotskirke og Christianskirken på Christianshavn, og ligesom i sidstnævnte er der pulpiturer i to stokværk. Der er ialt plads til 350 kirkegængere, hvoraf halvdelen på gulvets stolepladser.

Iøjnefaldende er de to gråblå farver på pulpiturernes rækværker og de karmoisinrøde bænke bagtil på pulpiturerne. Alter, prædikestol og døbefont danner en trekant midt ved den nordre langvæg og er på samme niveau som kirkegulvet. Alteret, der er rykket lidt frem fra bagvæggen, og prædikestolen er murede, mens døbefonten er i rustnet, overfladebehandlet jern. Det samme gælder korset over alteret, der er en dansk udformning af det økumeniske symbol (skibet inden for cirklen med korsmast). Orgelet på 21 stemmer er bygget af Carsten Lund. I 1984 opførtes på kirkens bagside et kapel af arkitekt Palle Rydahl Drost.

ENS

THOMAS KINGO KIRKE, 1924.

Bülowsvej 9-11, Odense. Odense stift.
Ark. J. Vilhelm Petersen.

I tiden efter århundredeskiftet var Odense inde i en voldsom befolkningsmæssig udvikling, og bl.a. Sct. Knuds sogn voksede hurtigt i disse år. Derfor dannedes i 1914 en kirkekomité, der skulle arbejde frem mod etableringen af et nyt sogn. Fra 1919-24 blev der holdt gudstjenester i den nuværende kirkes menighedslokaler.

Kirken er bygget i rød tegl i nygotisk stil med sammenbygget campanile-tårn med pyramidespir. De tre korvinduer bag alteret har glasmalerier af Joakim Skovgaard. Disse var i årene 1939-45 taget ned, hvilket viste sig at være en lykkelig disposition, idet en bombened-

kastning den 22. februar 1942 ødelagde kirkens ruder. En mindetavle om bombeslaget, af E. Ploug er opsat i kirkeskibet.

Kirken, der har navn efter byens berømte biskop og salmedigter, har et eksemplar af Thomas Kingos Gradualbog fra 1699. Orgelet på 34 stemmer er fra 1953 og bygget af Marcussen & Søn.

I 1986 blev kirken udvidet med et sognehus, tegnet af E. Lehn Petersen. Tilbygningen føjer sig i en halvcirkel til koret og indrammer en gårdhave.

HN

TIMOTHEUS KIRKE, 1928.

Chr. Bergs Alle 5, Valby. Københavns stift
Ark. J. Chr. Kofoed

Timotheuskirken blev ikke til på een gang. Sognets historie går helt tilbage til tiden omkring århundredeskiftet, da den senere stiftsprovst Henry Ussing som sognepræst ved Jesuskirken iværksatte en indsamling. I 1911 havde man det nødvendige beløb til opførelse af første fase af en kirke, den nuværende menighedshusdel, nu beliggende syd for kirken. I de næste sytten år holdt man gudstjeneste her og et rigt menighedsliv udfoldede sig. Sognet voksede med stor hast og nåede op på ca. 40.000 indbyggere og fem præster, hvoraf de tre var lønnet af Kirkefondet. Indsamlingerne fortsatte og med Kirkefondets hjælp opførtes først en præstebolig nord for kirken, og i 1926 kunne man lægge grundstenen til den endelige kirke. Arkitekten lod sig inspirere af den middelalderlige klosterarkitektur, som den f.eks. kan ses i Løgumkloster.

Kirkerummet, der med pulpitur kan rumme 600 mennesker, er ret spartansk udstyret. Alterudsmykningen er et kors skåret til den første kirkesal af kirkens første præstekone. I 1952 skænkede medlemmer af

menigheden i taknemmelighed for sognepræst, Kristian Jensens tjeneste ved kirken et krucifiks udskåret i træ af Frithjof Johansen. Det er en kopi af det middelalderlige Særslev-krucifiks. I altertæppet bemærker man, at mønstret består af tre blomster, der gentages: Julerosen, påskeliljen og pinseliljen.

Kirkerummet domineres iøvrigt af de fem mere end 4 meter høje korvinduer. I det midterste af disse blev der i 1989 indsat en glasmosaik af Ib Geertsen og udført af Per Steen Hebsgaard. Kompositionen er egentlig abstrakt, men man aner et opadstigende motiv fra det blå mørke til det gule lys, hvor korset indgår, så det virker som lyset, der stråler fra opstandelsens kors. Det nuværende orgel fra 1967 på 20 stemmer er bygget af Starup.

MM

TINGBJERG KIRKE, 1983.

Langhusvej 1, Brønshøj. Københavns stift.
Ark. Svend Friborg og Kaj Lyngfeldt Larsen.
(Ark. Steen Eiler Rasmussens tegnestue).

I 60'erne opførtes boligbebyggelsen Tingbjerg i Husum i København. En by i byen med ca. 2.600 lejligheder og rækkehuse, butikscenter, offentlige kontorer, skole og bibliotek. Alt sammen projekteret af

tegnestuen Steen Eiler Rasmussen, der også senere fremlagde forslag til en kirke i bebyggelsen. Forslaget nød dog aldrig fremme, men i 1979 blev et nyt forslag udarbejdet af to arkitekter fra tegnestuen, som blev godkendt i 1982.

Kirken ligger for enden af Tingbjergs butiksgade, Ruten, hvor også bibliotek og offentlige huse er placeret. Den kun 400 m^2 store kirkebygning harmonerer med den øvrige bebyggelse, men adskiller sig ved sin højde og markante okkergule farve. Hertil bidrager også den i 1987/88 opførte 16 m høje klokkestabel i stål, der er placeret ca. 20 m fra kirkens indgang som „point de vue" fra butiksgaden. Klokkestabelen bærer to klokker.

Indgangsdøren til våbenhuset er af hærdet glas med udsmykning af Niels Winkel. Kirkerummet er indrettet som centralkirke med alterbord (uden alterskranke!), døbefont og orgelhus i ubehandlet egetræ, mens kirkebænkene er i olieslebet bøg. Der er 150 faste pladser. På altervæggen er ophængt et 3 × 3 m tæppe med solkorset af Trine Ellitsgaard. De hellige kar og alterlysestagerne er udført af Mogens Koch og Kaare Klint i samarbejde med tegnestuen. Orgelet på 14 stemmer er bygget af Jensen & Thomsen.

De indvendige vægge er hvidkalkede, mens det forsænkede loft er malet blå. Øverst løber et 1 m højt vinduesbånd, der giver hele rummet et lyst præg. I væggene er opsat stearinlyslampetter.

I tilslutning til kirkerummet er en mødesal, der også kan tjene som udvidelse af kirkerummet, køkken, kontorer og kapel. Ved siden af kirken ligger præsteboligen med tilhørende konfirmandstue, som fra 1976 og til kirkens indvielse i 1983 også tjente som midlertidigt gudstjenestelokale.

ENS

TREENIGHEDSKIRKEN, 1960.

Grådybet 23, Esbjerg. Ribe stift.
Ark. Knud Thomsen og E. Flagstad Rasmussen.

Kirken, der er kendt viden om for sit berømte drengekor, ligger i den nordlige del af Esbjerg i et sogn på godt 12.000 indbyggere.

Omgivet af lave bygninger med flade tage, der rummer kontorer og mødelokaler, rejser den særprægede kirke sig. Kernen udgøres af et kvadratisk skib med fire spidsgavle helt i glas. Bygningskomplekset i gule mursten og beton omfatter desuden et 22 m højt fritstående klokketårn med tre klokker, støbt i England.

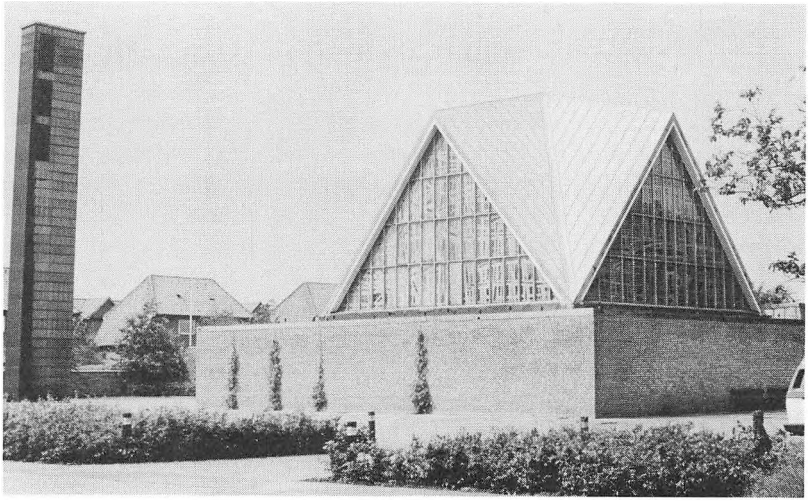

Det markante stjerneformede tag giver kirkerummet en krystallisk form. I de fire trekantede glasgavle med en grundlinie på 13 m og en højde på 7,5 m har Jens Urup der er født og opvokset i Esbjerg, stået for de meget fornemme glasmosaikker. Altervæggen mod øst med det store kors har temaet påske; sydsiden angiver pinse med 12 røde glasstumper som ildtunger; nordvinduet med Betlehemsstjernen har julen som motiv. Vestvinduet, der delvis dækkes af et 21 stemmers orgel fra Frederiksborg Orgelbyggeri ved Thomas Krohn, har to smalle glasmosaikker med motivet: livets vand.

I kirkerummets sydvestlige hjørne er der ophængt en gobelin, udført af Carlo Haahr Berntsen med motivet „Golgatha".

Kirken, hvis største udvendige højde er på 13 m, har 400 siddepladser, men ved inddragelse af de tilstødende menighedslokaler, kan der udvides med 300 pladser.

HN

UNGDOMSBYENS KIRKE, 1963.

Islevgård Allé 5. Rødovre. Helsingør stift.
Ark. Holger Jensen.

Den beskedne men særdeles iøjnefaldende og elegante rundkirke er en del af Ungdomsbyen i Rødovre, der som Statens Pædagogiske Forsøgscenter er en uddannelsesby for skoleelever. Ungdomsbyen er

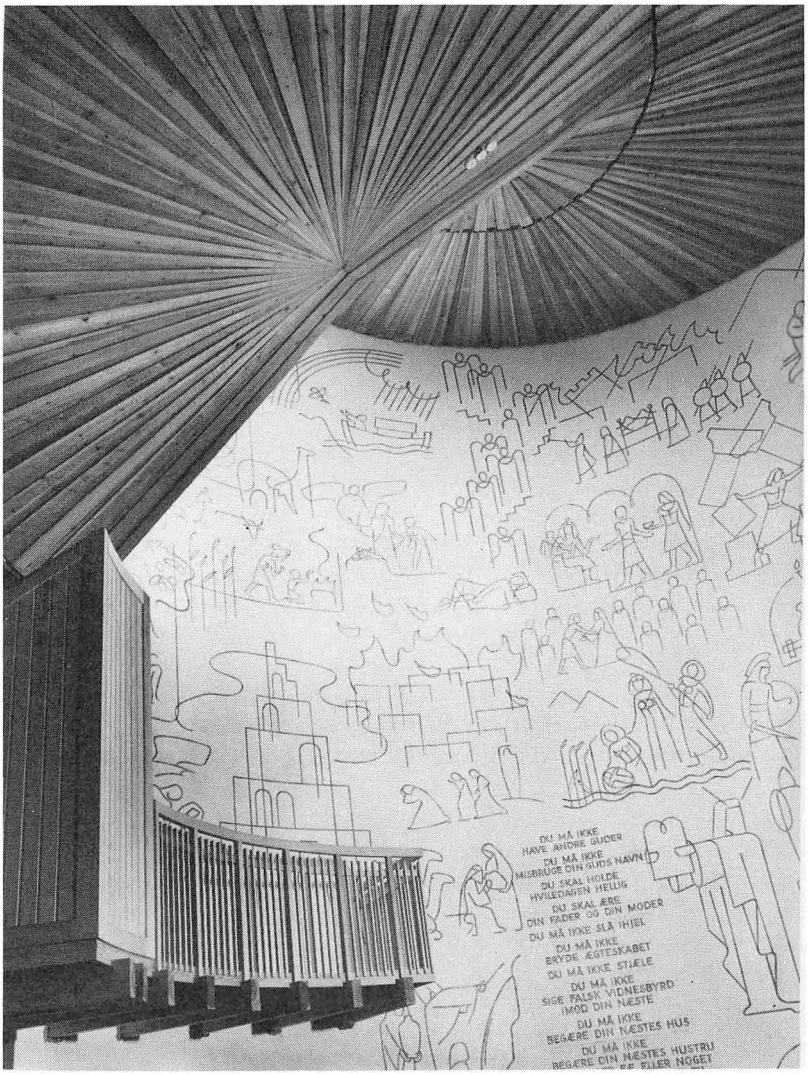

bygget ved hjælp af lærlinge og har rådhus, teater, banker og sparekasser, forsikringshuse, posthus, landbrugshus og værksteder. Byen var egentlig planlagt uden kirke, men takket være stor velvilje både i og udenfor Ungdomsbyen lykkedes det alligevel at få den bygget. Arkitekten tog intet honorar, murerlærlinge lagde sten på sten som led i deres uddannelse, mange materialer blev foræret, og Kirkefondet samlede 200.000 kr. sammen til realisering af planerne.

Kirken består kun af et lille våbenhus og kirkerum, bygget i røde mursten. Rummet hæver sig i en spiral, der fuldendes af et enkelt kors i træ. Indvendig fanges blikket af Edvard Jensens udsmykning af de hvidmalede vægge, der minder om tidligere tiders kalkmalerier. I kraftig rød streg har han gengivet en række motiver både fra Det gamle og Det nye Testamente. Hovedkompositionen i denne billedbibel er udført i nøje samklang med kirkerummets form og inventar, idet Skaberens hånd indleder fortællingen øverst i rummet, hvor lyset falder stærkest ind gennem tagvinduet, mens alter og døbefont angiver to højdepunkter i billedfortællingens videre forløb. Bag alteret, der markerer overgangen mellem billederne fra Det gamle og Det nye Testamente, ses motiv fra juleevangeliet, mens himmelfartsberetningen med dåbsbefalingens ord er malet bag døbefonten.

Palle Bruun har lavet det gyldne alter, mens Mogens Jørgensen har udført glasmosaikruden over alteret med morgensang som motiv. Døbefonten er muret, og det lille 4-stemmers orgel er anbragt på pulpitur.

I 1986 blev kirken og dens udsmykning gennemrestaureret takket være bidrag fra Kirkeministeriet og en række fonde. I forbindelse hermed er udvalget „Ungdomsbyens Kirkeprojekt" blevet nedsat for at fremme samtale og samarbejde mellem folkeskolen og folkekirken. Ungdomsbyens kirke står åben for besøgende skoleelever og konfirmander og studiegrupper, ligesom den benyttes til bl.a. forsøgsgudstjenester.

ENS

VANGEDE KIRKE, 1974.

Vangedevej 50, Gentofte-Vangede. Helsingør stift.
Ark. Johan Otto von Spreckelsen.

Selve kirkebygningen er en korsformet centralkirke, dannet af 4 tårne med fladt tag. Foruden det 9½ m høje kirkerum med tilsluttende kirkesal, består hele anlægget af en række mindre bygninger med kapel, kontorer, undervisningslokaler (der kan slås sammen til mødesal), ungdomsgård og kirketjenerbolig, der er indbyrdes forbundet med gangarealer og små pladser. Gennem det lavloftede våbenhus er der adgang til såvel kirke som mødelokaler.

Det kvadratiske kirkerum er konsekvent opbygget og indrettet som centralkirke med alteret midt i rummet, hvorom menigheden sidder på de tre sider. Ved den fjerde side står døbefont og prædikestol og

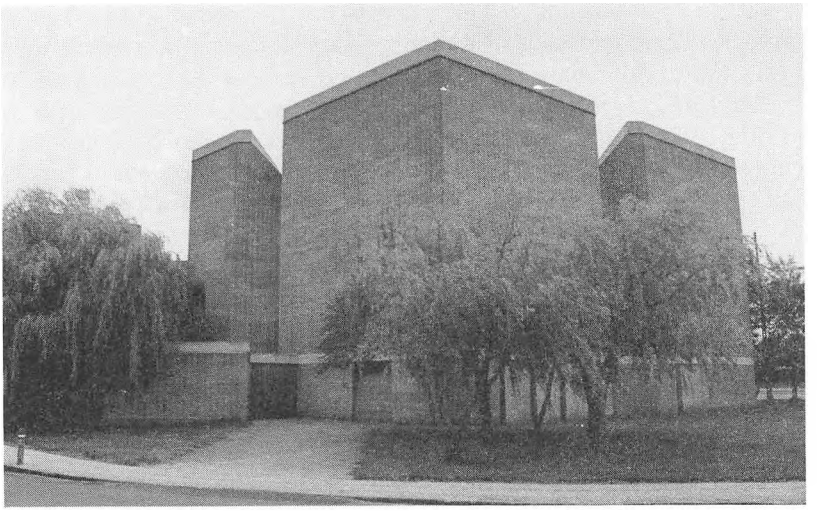

bagerst kirkens store orgel. Også den mindre kirkesal er kvadratisk og af samme højde som kirkerummet. Mellem de to rum er to forskydelige vægge anbragt med 3 meters afstand af lydisolerende årsager. Der er ingen ruder i murfladerne, som effektivt skærmer mod trafikstøjen. Alligevel er rummene lyse, idet dagslys vælder ned fra lysspalter i tagkonstruktionen.

Det store kvadratiske centralalter er udformet i keramik af Tue Poulsen. I 1983 ophængtes et mandshøjt alterkors i hvidt, brændt porcelænsler og i korsarmenes skæringspunkt er indfældet et lille forgyldt krucifix. Alterkorset er ligesom døbefont og prædikestol Tue Poulsens værk. Døbefontens form minder om en træstub; prædikestolen, der først var færdig i 1982, er udformet som en kreds af store, matte, sandformede keramikblokke placeret direkte på gulvet.

Fem år efter indvielsen fik kirken sit berømte orgel, bygget af Th. Frobenius & Sønner. De 40 stemmer er fordelt på 4 forskellige værker med 12 sættekombinationer, som gør det muligt på forhånd at indtaste 12 forskellige klangmuligheder. Orgelet repræsenterer en såkaldt klanglig blandingstype, der giver mulighed for alle musikalske stilarter, og har for længst opnået international anerkendelse.

I kirkens nordlige hjørne står 5 træfigurer forestillende Kristus og evangelisterne. De blev i 1926 indkøbt til den første kirke i Vangede, der havde til huse i en ombygget skole i årene 1925-74. Efter sigende er figurerne skåret af Vilhelm Bissen til Helligåndskirken i København.

ENS

VESTERVANG KIRKE, 1966.

Gurrevej 66, Helsingør. Helsingør stift.
Ark. Holger Jensen.

I arkitektonisk henseende er Vestervang kirke i familie med Lundehus kirke i København, hvor den samme arkitekt også har benyttet pyramideformen som udgangspunkt.

Det kvadratiske kirkerum præges af de meget kraftige, skråtstillede betonbjælker, der fra hvert hjørne strækker sig mod pyramidens spids. Den øverste del af pyramiden er klokketårn. Kirkerummet er beklædt med lyse fyrretræsbrædder, og en række karakteristiske trælister understreger yderligere de opadstræbende linier. I kirkerummet er der plads til 225 personer: et tæppe eller forhæng danner adskillelse til menighedssalen. Trækkes dette forhæng til side, bliver der yderligere 200 pladser bagest i kirkerummet.

Det 5 tons tunge alterbord af bornholmsk granit står foran en stor glasvæg, som åbner udsigt til en grønnegård. Derude, i fri luft, står kirkens alterbillede, et tre meter højt jernkors belagt med kobber. Til modsætning finder man på alteret et ganske lille krucifiks som med kraftig indramning og farvet glas fortæller ikke alene om død og grav, men også om opstandelse. Hein Heinsen har skabt dette lille mesterværk.

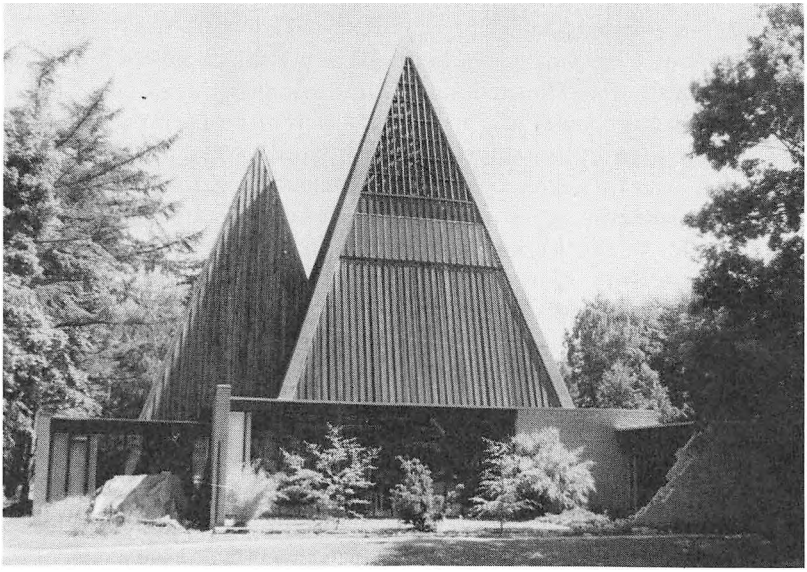

De meget skrå vægge betød, at et nyt stort orgel, som skulle afløse kirkens første orgel, med sine høje piber ville komme til at stå langt ude på gulvet. Løsningen blev, at arkitekten i 1983 tegnede en tilføjelse til den første pyramide. Derfor er Vestervang kirke nu en dobbeltpyramide, hvor de to pyramider for en del har fælles grundflade. Orgelet er på 20 stemmer, bygget af Carsten Lund.

Tæt ind til og sammenbygget med Vestervang kirkes nu to pyramider ligger en række ganske lave bygninger også i gule sten, hvori kontorer og menighedslokaler mm. er placeret.

PH

VOR FRELSERS KIRKE, 1902.

Annebergvej 2, Ålborg. Ålborg stift.
Ark. O.P. Momme og L. Olesen.

Midlerne til kirken blev indsamlet ved en storstilet indsats fra en gruppe lægmænd, der lod sig inspirere af Det københavnske Kirkefonds arbejde i 1890'erne. Ålborg kommune skænkede grunden, og staten ydede et tilskud på 35.000 kr. af byggeprisen på 136.700 kr.

Kirken er opført i rød tegl som en nygotisk korskirke med et 62,80 m højt campanile-lignende tårn, der kun er forbundet med kirken ved en smal passage.

I 1907 blev Carl Mortensen bedt om at udarbejde en totalplan for kirkens kunstneriske udsmykning. Altertavlen, der er skænket af en anonym giver, er malet af C. Wentorf i den tyske nazarenerstil, der herhjemme først og fremmest er repræsenteret ved Carl Bloch. Det forestiller Jesu forklarelse på bjerget. Udsmykningen af de fire korsarme viser vinteren (gran, juleroser, misteltenen), ungdommen (syngende fugle, rakler, krokus), nadveren (frugt, vin og aks) og døden (sørgepil, valmuer, efeu og Kristi bloddråber). Arbejdet er udført i kalkrelief af Carl Mortensen med hjælp af Sønderberg, Lundau, Schulin og Just Andersen. Ligeledes har Carl Mortensen lavet udkast til kirkens fire glasmosaikker fra 1918-27.

Kirkeskibet er i 1958 skænket af en anonym giver. Johan Becker har vævet tekstilerne fra 1963, og i 1965 blev det oprindelige alterbord udskiftet med et alter i egetræ, tegnet af Ruby. Orgelet fra 1971 på 28 stemmer er bygget af Krohn.

I 1941 fandt en mindre ombygning af korpartiets indre sted ved ark. E. Packness. Nye menigheds- og undervisningslokaler blev i 1967 op-

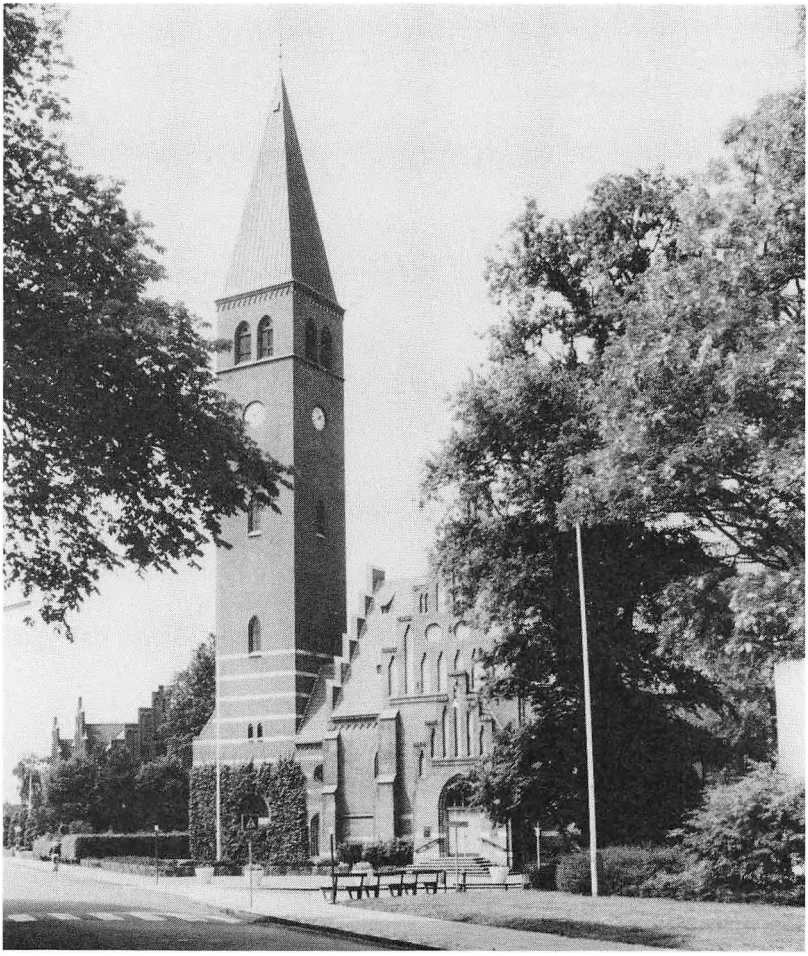

ført ved en tilbygning mellem tårn og sakristi. Facaden er af glas med lyseblå emaljeplader, og vinduerne har glasmalerier med bibelske motiver. Ark.: Arne Kjær.

HN

ZIONS KIRKE, 1914.

Stormgade, Esbjerg, Ribe stift.
Ark. J. Magdahl Nielsen.

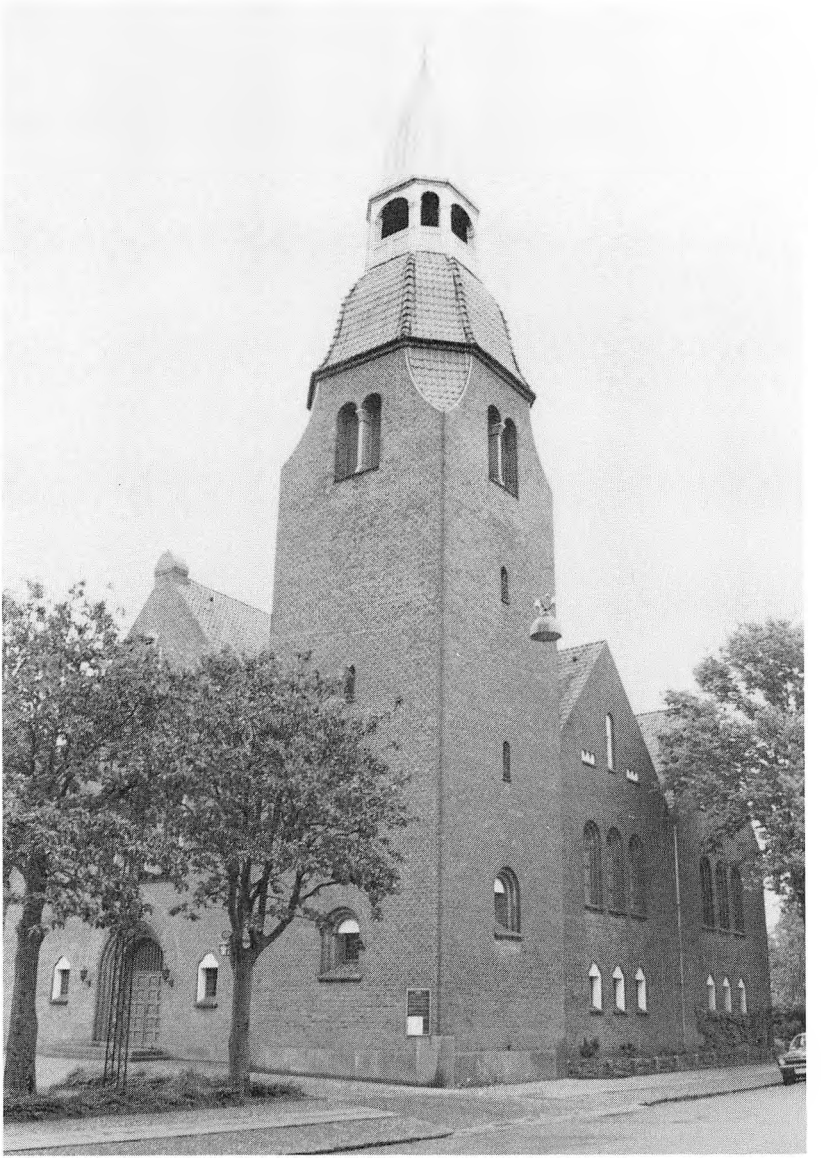

Fiskere fra hele Vestkysten søgte ved århundredeskiftet til Esbjerg, til den nye statshavn. Såvel de børnerige familier som vækkelsen øgede behovet for en ny stor kirke i Vor Frelsers sogn, hvorfra Zions sogn er udskilt.

Kirken er bygget i rødt tegl i senromansk stil med kor og apsis mod øst og sideskib mod syd. I det sydvestre hjørne står det markante tårn, der giver mindelser om fyrtårnene på Vestkysten. Hertil kommer et lille trappetårn mod sydøst. Mellem de to tårne er der en balkonetage, der åbner sig ind mod kirkerummet og er med til at give dette indtryk af højde og lys.

Det store hvide kirkerum har 900 siddepladser. Koret hæver sig 7 trin over skibet og domineres af Kræsten Iversens alterbillede fra 1932: Stormen på søen. Billedet gav i begyndelsen anledning til stor diskussion, men er nu almindelig accepteret i menigheden.

Prædikestolen i kirkens nordside er muret i tegl. Lydhimlen er fra 1939. Døbefonten i granit stod oprindelig ved kirkedøren som i de gamle landsbykirker, men blev allerede i 1915, efter menighedens ønske flyttet til sin nuværende plads i koret. Orgelet på 41 stemmer fra Krohn er anbragt på et pulpitur over indgangen.

Kirken bærer på mange måder præg af den puritanske holdning, som har præget Indre Mission, der altid har været stærk i sognet.

HN

ØSTERMARIE KIRKE, 1891.

Østermarie, Bornholm. Københavns stift.
Ark. Andreas Clemmensen.

Den oprindelige „Sct. Maria kirke udi Øster Marker sogn", der blev bygget i det 12. årh., var i 1885 kommet i en sådan tilstand, at man besluttede at nedbryde den og opføre en ny. Nedbrydningen blev imidlertid stoppet, idet man under arbejdet fandt så mange særprægede arkitektoniske træk, at man besluttede at frede det, der stod tilbage. Derfor står endnu idag den gamle kirkeruin ved siden af den nye.

Den nye kirke er i sin grundplan en forstørret kopi af sin forgænger, med flade trælofter over det meget rummelige indre med ca. 300 siddepladser.

Kirkens stil er nyromansk med ydermure i tilhugne kvadre af Paradis-granit fra et nærliggende stenbrud.

Østermarie kirke har fået en plads i dansk litteraturhistorie, idet Martin Andersen Nexø arbejdede som håndlanger ved opførelsen, først for murerne, senere for den tyske glarmester, der indsatte korvinduets glasmosaik, og som fik stor betydning for den senere forfatter. (Andersen Nexø: „For lud og koldt vand").

Når man træder ind i kirkerummet, fanges opmærksomheden straks af et triumfkors, fremstillet af Poul Høm og ophængt i korbuen ved kirkens restaurering o. 1970, hvor kunstneren også stod for farvesætningen i kirkerummet. På den side, der vender ned mod kirkeskibet, ses den opstandne Kristus, dog uden sårmærker. På siden op mod alteret er korset blåt og har de fire evangelistsymboler for enden af korsarmene.

Prædikestolen har fire udskårne egetræsfelter, der stammer fra en ældre prædikestol fra 1593. I et af felterne ser man en ældre udgave af det danske rigsvåben. I et andet af felterne er udskåret to adelsvåben, det ene for Falk Gøye til Skærsø, der var lensmand på Bornholm, det andet for hans hustru Karen Iversdatter Krabbe. I de øvrige felter ses Kristusskikkelser og brudstykker af skriftord.

Døbefonten i keglestubsfacon er et senromansk arbejde udført i kalksten, formentlig på Gotland.

I den nordre korsarm hænger et epitafium over Jens Kofoed, bornholmernes frihedshelt, der har æren for, at opstanden mod det svenske herredømme i 1658 lykkedes, og Bornholm blev genforenet med

Danmark. Epitafiet hang i den gamle kirke i nærheden af Jens Kofoeds grav. Maleriet viser Jens Kofoed med hans to koner, Margrethe og Elisabet, med hvem han fik tilsammen 12 drenge og 12 piger.

I søndre korsarm hænger Troels Triers kopi af et maleri af Joakim Skovgaard, der forestiller virkeliggørelsen af Jesu løfte på korset til røveren ved siden af: „I dag skal du være med mig i Paradis."

Kirkens orgel er bygget af Marcussen & Søn i 1967 og har 21 stemmer.

MM

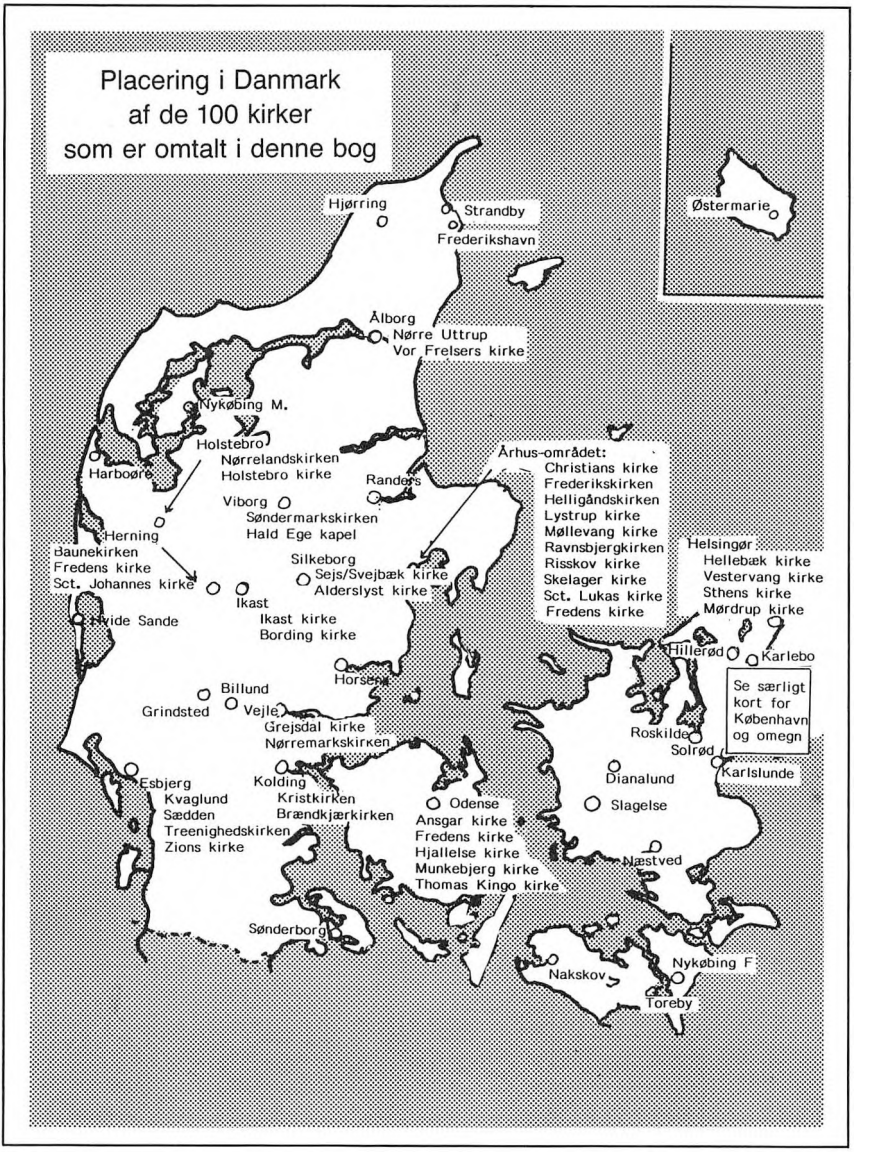
Placering i Danmark
af de 100 kirker
som er omtalt i denne bog
Hjørring
Strandby
Frederikshavn
Østermarie
Ålborg
Nørre Uttrup
Vor Frelsers kirke
Nykøbing M.
Holstebro
Nørrelandskirken
Holstebro kirke
Harboøre
Viborg
Søndermarkskirken
Hald Ege kapel
Randers
Århus-området:
Christians kirke
Frederikskirken
Helligåndskirken
Lystrup kirke
Møllevang kirke
Ravnsbjergkirken
Risskov kirke
Skelager kirke
Sct. Lukas kirke
Fredens kirke
Herning
Silkeborg
Sejs/Svejbæk kirke
Alderslyst kirke
Ikast
Ikast kirke
Bording kirke
Helsingør
Hellebæk kirke
Vestervang kirke
Sthens kirke
Mørdrup kirke
Hillerød
Karlebo
Horsens
Billund
Grindsted
Vejle
Grejsdal kirke
Nørremarkskirken
Se særligt kort for København og omegn
Roskilde
Solrød
Karlslunde
Esbjerg
Kvaglund
Sædden
Treenighedskirken
Zions kirke
Kolding
Kristkirken
Brændkjærkirken
Odense
Ansgar kirke
Fredens kirke
Hjallelse kirke
Munkebjerg kirke
Thomas Kingo kirke
Dianalund
Slagelse
Næstved
Sønderborg
Nakskov
Nykøbing F
Toreby

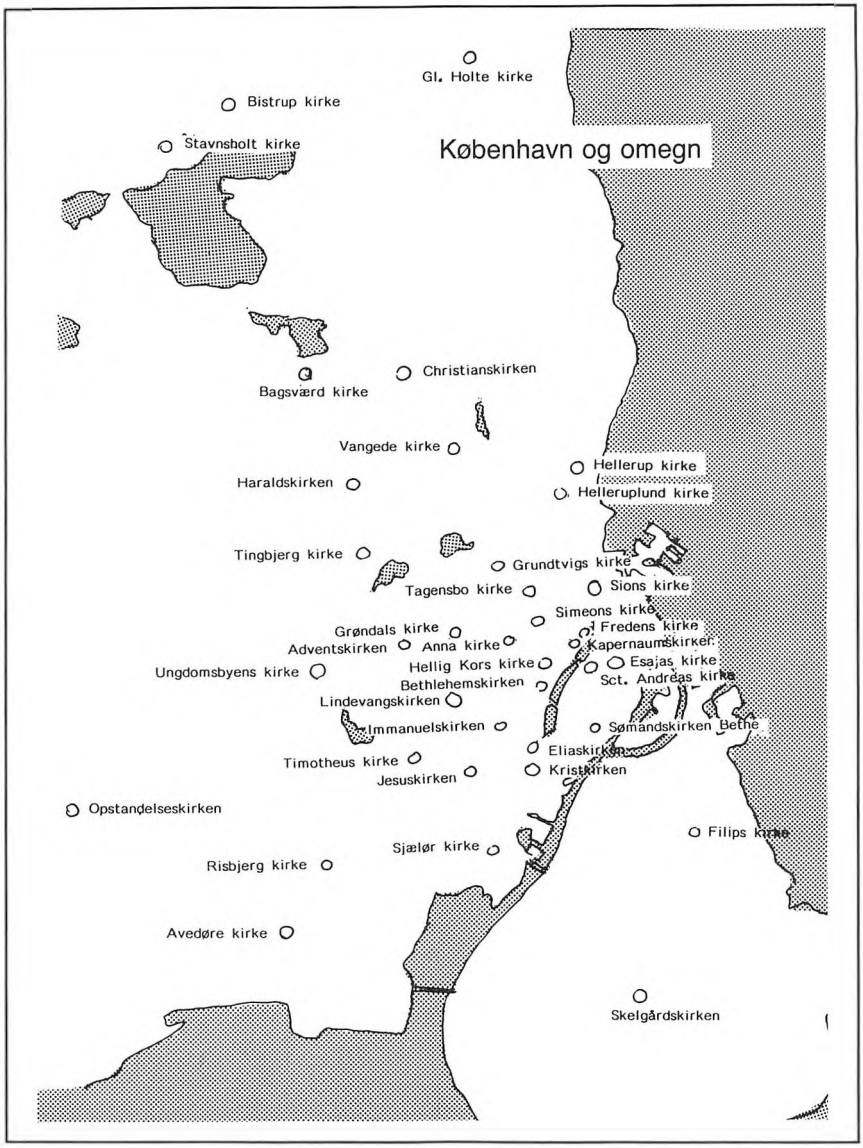
Gl. Holte kirke
Bistrup kirke
Stavnsholt kirke
København og omegn
Bagsværd kirke
Christianskirken
Vangede kirke
Hellerup kirke
Haraldskirken
Helleruplund kirke
Tingbjerg kirke
Grundtvigs kirke
Tagensbo kirke
Sions kirke
Simeons kirke
Fredens kirke
Grøndals kirke
Adventskirken
Anna kirke
Kapernaumskirken
Ungdomsbyens kirke
Hellig Kors kirke
Esajas kirke
Bethlehemskirken
Sct. Andreas kirke
Lindevangskirken
Immanuelskirken
Sømandskirken Bethe
Eliaskirken
Timotheus kirke
Kristkirken
Jesuskirken
Opstandelseskirken
Filips kirke
Sjælør kirke
Risbjerg kirke
Avedøre kirke
Skelgårdskirken

BY-REGISTER

BY	KIRKENS NAVN	STIFT
Albertslund	Opstandelseskirken	Helsingør
Billund	Billund kirke	Ribe
Birkerød	Bistrup kirke	Helsingør
Bornholm	Østermarie kirke	København
Dianalund	Skovkirken	Roskilde
Esbjerg	Kvaglund kirke	Ribe
	Sædden kirke	
	Treenighedskirken	
	Zions kirke	
Farum	Stavnsholt kirke	Helsingør
Frederiksberg	Lindevangskirken	København
	Immanuelskirken	
Frederikshavn	Frederikshavn kirke	Aalborg
	Strandby kirke	
Gentofte	Hellerup kirke	Helsingør
	Helleruplund kirke	
	Vangede kirke	
Gladsaxe	Bagsværd kirke	Helsingør
	Haraldskirken	
Grindsted	Grindsted kirke	Ribe
Harboør	Harboør kirke	Viborg
Helsingør	Hellebæk	Helsingør
	Mørdrup kirke	
	Sthens kirke	
	Vestervang kirke	
Herning	Baunekirken	Viborg
	Fredens kirke	
	Sct. Johannes kirke	
Hillerød	Præstevang kirke	Helsingør
Hjørring	Bistrup kirke	Aalborg
Holmsland	Hvide Sande kirke	Ribe
Holstebro	Nørrelandskirken	Viborg
	Holstebro kirke	
Horsens	Sønderbro kirke	Århus
Hvidovre	Avedøre kirke	Helsingør
	Risbjerg kirke	
Ikast	Ikast kirke	Viborg
	Bording kirke	
Karlebo	Egedal kirke	Helsingør
Karlslunde	Karlslunde Strandkirke	Roskilde

BY	KIRKENS NAVN	STIFT
Kolding	Kristkirken	Haderslev
	Brændkjærkirken	
København	Adventskirken	København
	Anna kirke	
	Bethel (Sømandskirke)	
	Bethlehemskirken	
	Eliaskirken	
	Esajas kirke	
	Filips kirke	
	Fredens kirke	
	Grundtvigs kirke	
	Grøndals kirke	
	Hellig Kors kirke	
	Jesuskirken	
	Kapernaumskirken	
	Kristkirken	
	Sct. Andreas kirke	
	Simeons kirke	
	Sions kirke	
	Sjælør kirke	
	Sømandskirken (Bethel)	
	Tagensbo kirke	
	Timotheus kirke	
	Tingbjerg kirke	
Lyngby/Tårbæk	Christianskirken	Helsingør
Nakskov	Stormarkskirken	Lolland-Falster
Næstved	Sct. Jørgens kirke	Roskilde
Nykøbing F.	Lindeskov kirke	Lolland-Falster
	Toreby	
Nykøbing Mors	Sct. Clemens kirke	Aalborg
Odense	Ansgar kirke	Fyn
	Fredens kirke	
	Hjallese kirke	
	Munkebjerg kirke	
	Thomas Kingo kirke	
Randers	Sct. Clemens kirke	Århus
Roskilde	Jakobskirken	Roskilde
Rødovre	Ungdomsbyens kirke	Helsingør
Silkeborg	Alderslyst kirke	Århus
	Sejs/Svejbæk kirke	
Slagelse	Nørrevangskirken	Roskilde
Solrød	Solrød Strandkirke	Roskilde
Søllerød	Gl. Holte kirke	Helsingør
Sønderborg	Christianskirken	Haderslev

BY	KIRKENS NAVN	STIFT
Tårnby	Skelgårdskirken	København
Vejle	Grejsdal kirke	Haderslev
	Nørremarkskirken	
Viborg	Søndermarkskirken	Viborg
	Hald Ege kapel	
Aalborg	Nørre Uttrup kirke	Aalborg
	Vor Frelsers kirke	
Århus	Christianskirken	Århus
	Fredens kirke	
	Frederikskirken	
	Helligåndskirken	
	Lystrup kirke	
	Møllevang kirke	
	Ravnsbjergkirken	
	Risskov kirke	
	Sct. Lukas kirke	
	Skelager kirke	

ORDLISTE

Antependium	Alterbordsforhæng
Apsis	Normalt korrunding i kirken
Barok	Bygningsstil 1620-1750
Blænding	Flad niche i en mur til pryd eller for at spare materialer
Byzantinsk	Stilart fra det østromerske rige (395-1453)
Ciborium	Bruges om overbygning over alterbord
Epitafium	Mindetavle over afdød ofte med familie
Evangelister	Mattæus, Markus, Lukas og Johannes ofte symboliseret ved henholdsvis et menneske eller en engel, en løve, en okse og en ørn
Fontæne	Kunstnerisk udsmykket springvand
Fresco	Vægmaleri udført uden bindemiddel direkte på ny endnu våd kalkpuds
Fronton	Gavllignende parti over dør eller vindue eller på møbler
Gotik	Byggestilen o. 1250-1550. (Unggot. 1250-1300, højgot. 1300-1400, sengot. 1400-1550) – karakteriseret ved opadstræbende spidse buer og spinkle mure
Gratparti	Skæringslinien mellem to tagflader
Hyperboloide	Den figur, der fremkommer ved at dreje en hyperbel om dens akse
Ikonostase	Billedvæg mellem kor og skib i ortodokse kirker
Jugendstil	Opr. tysk stilretning præget af stiliserede plantemotiver, bølgende linier og ofte udflydende former
Kapitæl	Hoved på søjle eller pille
Karolingisk	Stilart fra 700-900-tallet påvirket af senantik og byzantinsk stil
Kokolit	Byggemateriale af gips og kokosfibre
Koret	Den del af kirken, hvor alteret står (opr. der, hvor gejstligheden sad)
Krucifiks	Skulpturel fremstilling af den korsfæstede Kristus
Krypt	Opr. hvælvet rum under kirkens kor. Nu ofte kældersal under hele kirken
Lisén	Svagt fremspringende, firkantet væg- eller murpille uden base eller hoved
Mandorla	Mandelformet lysglorie
Monolit	Bygningselement hugget i een sten evt. som overligger over dør eller vindue
Paraboloide	En flade, hvis plane snit er en parabel eller ellipse
Prismatisk	Af form som et prisme
Pullert	Fortøjningspæl for skibe på en kaj

Pulpitur	Galleri af træ, båret af søjler eller knægte til siddepladser og/eller til orgel
Romansk	Byggestil 1050-1275 karakteriseret ved runde buer
Sakristi	Rum i kirken, hvor de ting, der hører gudstjenesten til, opbevares, og hvor præsten kan opholde sig
Skib	Den del af kirkerummet, hvor menigheden sidder
Skønvirkestil	Den danske udgave af Jugendstilen, opkaldt efter tidsskriftet „Skønvirke“
Stræbepiller	Forstærkninger af ydre murværk i gotisk bygningsværk
Tagrytter	Lille spir anbragt på en tagryg
Tøndehvælv	Halvcylinderformet hvælving
Tympanon	Døroverligger af sten, som oftest halvcirkelformet

ISBN: 87-7517-255-0
Udgivet i anledning af Kirkefond[illegible] 500 års jubilæum

S123314077
IBC